№. 48. ПЯТНИЦА, 22 ІЮНЯ. 1862. PIĄTEK, 22 CZERWCA. №. 48.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

KURYER WILEŃSKI

ГАЗЕТА
ОФФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.
ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

GAZETA
URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.
WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

СОДЕРЖАНІЕ.

TREŚĆ.

Часть оффиціальная.

Ст.-Петербургъ, *20 іюня.*

Телеграфическія извѣстія изъ Варшавы.

15-го іюня 10 час. утра.

Сегодня утромъ въ $7^1/_2$ часовъ, генералъ-адъютантъ графъ Лидерсъ, на минеральныхъ водахъ въ Саксонскомъ саду, раненъ пулею изъ пистолета, въ заднюю часть шеи, на вылетъ, подъ нижнею губою. Рана, по мнѣнію докторовъ, неопасна; общее состояніе здоровья удовлетворительно. Злодѣй еще неизвѣстенъ.

Кромѣ сего въ городѣ и царствѣ все спокойно.

Бюллетень о здоровьѣ графа Лидерса.

16 іюня 10 ч. 35 м. утра.

Припухлость раненыхъ частей умѣренная, боли сносныя, общее состояніе удовлетворительно. Больной ночь провелъ довольно спокойно. *(Сѣв. Почта.)*

(По случаю этого событія, въ Варшавской газетѣ напечатано: ,,Мы неможемъ пропустить молчаніемъ этого событія. Во имя совѣсти, во имя чести польскаго народа, отъ имени всего населенія Варшавы, считаемъ обязанностію произнести рѣшительный приговоръ. Честныя руки не оскверняются низкимъ убійствомъ; этого нѣтъ въ нашихъ характерахъ, нѣтъ подобнаго примѣра въ нашей исторіи. Мы считаемъ тѣмъ необходимѣе произнести такой приговоръ потому, что нѣтъ недостатка въ врагахъ, которые захотятъ видѣть нѣчто общее между нами и преступленіемъ, вчера совершеннымъ. Слова эти высказываемъ не отъ себя, но отъ имени цѣлыхъ тысячъ. Мы были на мѣстѣ преступленія, говорили съ многими знакомыми и незнакомыми, старались почерпнуть отвсюду наиболѣе объясненій—и у всѣхъ встрѣтили одно негодованіе.“)

ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО въ присутствіи своемъ въ Царскомъ Селѣ, 16 дня 1862 года, соизволилъ отдать по военному вѣдомству, слѣдующій приказъ:

Генералъ-адъютантъ графъ *Лидерсъ,* по случаю болѣзни, Всемилостивѣйше увольняется нынѣ же отъ исправленія временно возложенныхъ на него должностей намѣстника въ Царствѣ Польскомъ и главнокомандующаго 1-ю арміею, съ оставленіемъ членомъ государственнаго совѣта и въ званіи генералъ-адъютанта ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, и съ увольненіемъ въ отпускъ до излеченія болѣзни.

Намѣстнику ЕГО ИМПЕРАТОРСКО-ЦАРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА въ Царствѣ Польскомъ Государю Великому Князю КОНСТАНТИНУ НИКОЛАЕВИЧУ нынѣ же вступить временно въ командованіе 1-ю арміею на правахъ главнокомандующаго, впредь до приведенія въ исполненіе Высочайше утвержденныхъ новыхъ управленій войсками, нынѣ входящими въ составъ 1-й арміи.

— Высочайшимъ указомъ, даннымъ правительствующему сенату 15 іюня, за собственноручнымъ ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА подписаніемъ, Всемилостивѣйше повелѣно: состоящему при министерствѣ государственныхъ имуществъ, дѣйствительному статскому совѣтнику КАЖЕВНИКОВУ быть исправляющимъ должность Минскаго гражданскаго губернатора.

— Приказомъ управляющаго министерствомъ финансовъ, 6-го іюня, по департаменту разныхъ податей и сборовъ опредѣлены: а) помощниками управляющихъ питейно-акцизными сборами: коллежскіе ассесоры: фонъ-ВЕЙСЕНБЕРГЪ,—въ Бессарабскую и Подольскую, МАРКЕВИЧЪ—въ Волынскую, КОТКОВЪ—въ Ковенскую, коллежскій совѣтникъ МОЛЧАНОВЪ—въ Витебскую губерніи; б) Ревизорами по тому-же управленію: губернскій секретарь ЗАБѢЛА — въ Минскую, капитанъ ШАФРОВЪ — въ Кіевскую, коллежскіе ассесори: казенныхъ палатъ: Кіевской секретарь СТАНКЕВИЧЪ—въ Волынскую и С.-Петербургской, чиновникъ для особыхъ порученій ШТАНГЕ — въ Могилевскую, коллежскіе ассесоры: правитель канцеляріи Виленскаго гражданскаго губернатора МИНІАТТЪ—въ Виленскую, титулярные совѣтники: чиновникъ Московскаго горнаго правленія МЕРЧАНСКІЙ — въ Ковенскую, исправляющій должность ассесора Могилевской палаты государственныхъ имуществъ ГРОМЫКО — въ Могилевскую, депутатъ Новгородской удѣльной конторы, губернскій секретарь ТЮТЧЕВЪ — въ Бессарабскую и Подольскую, и канцелярскій служитель канцеляріи Виленскаго гражданскаго губернатора КУЛИКОВСКІЙ — въ Виленскую губерніи первые пятеро старшими, а послѣдніе четыре младшими.

Dział urzędowy.

St.Petersburg, *20 czerwca.*

Wiadomości telegraficzne z Warszawy.

15 czerwca godz. 10 z rana.

Dzisiaj z rana o godz. pół do 8-éj, jenerał-adjutant hr. Lüders, u wód mineralnych w ogrodzie Saskim, raniony został wystrzałem z pistoletu, kulą, w tylną część szyi, na wylot pod dolną wargą. Rana, według zdania doktorów, nie jest niebezpieczną; ogólny stan zdrowia jest zaspakajający. Złoczyńca jeszcze jest niewiadomy.

Zresztą w mieście i w Królestwie wszystko jest spokojne.

Biuletyn zdrowia hrabiego Lüdersa.

16 czerwca o godz. 10 i 35 m. z rana.

Nabrzękłość części ranionych umiarkowana, bole są znośne, stan ogólny zaspakajający. Chory noc przepędził dość spokojnie. *(Poczta Póln.)*

(Z powodu tego wypadku piszą w Gazecie Warszawskiéj: ,,Wypadku tego nie podobna nam pominąć milczeniem. W imię sumienia, w imię honoru narodu polskiego, w imię całéj ludności Warszawy, musimy wypowiedzieć najbardziéj stanowcze potępienie. Ręce uczciwe nie kalają się morderstwem; nie leży ono w naszym charakterze, ani w dziejach naszych go nie spotykamy. Oświadczenie to tém konieczniejszém się zdaje, iż nie braknie nieprzyjaciół, którzy zechcą dopatrywać solidarności pomiędzy nami a zbrodnią wczoraj spełnioną. Słowa te piszemy nie w naszém tylko imieniu, lecz w imieniu tysiąców. Byliśmy na miejscu, mówiliśmy z mnóstwem znanych i nieznanych, staraliśmy się ściągnąć zewsząd jak najwięcéj objaśnień,— wszędzie spotykaliśmy tylko oburzenie.“)

JEGO CESARSKA MOŚĆ w obecności swojéj w Carskiem Siole, d. 16 czerwca 1862 r., raczył wydać w wydziale wojennym, następujący rozkaz dzienny:

Jenerał-adjutant hr. *Lüders,* z powodu choroby, Najłaskawiéj uwalnia się obecnie od pełnienia czasowie włożonych nań obowiązków namiestnika w Królestwie Polskiém i głównodowodzącego armją 1-szą, z pozostaniem członkiem rady państwa i w godności jenerał-adjutanta JEGO CESARSKIEJ MOŚCI, i z uwolnieniem na urlop do wyzdrowienia.

Namiestnik JEGO CESARSKO-KRÓLEWSKIEJ MOŚCI w Królestwie Polskiém Wielki Książe KONSTANTY MIKOŁAJEWICZ obejmuje czasowie dowództwo armji 1-éj na prawach głównodowodzącego, aż do przyprowadzenia do skutku Najwyżéj utwierdzonych nowych zarządów wojsk, obecnie do składu armji 1-éj wchodzących.

— Przez Najwyższy ukaz, dany rządzącemu senatowi 15 czerwca, z własnoręcznym JEGO CESARSKIEJ MOŚCI podpisem, Najłaskawiéj rozkazano: zostającemu przy ministerstwie dóbr państwa, rzeczywistemu radcy stanu KAŻEWNIKOWI być pełniącym obowiązek Mińskiego gubernatora cywilnego.

— Przez rozkaz dzienny zarządzającego ministerstwem skarbu, 6 czerwca, w wydziale departamentu różnych podatków i poborów, zostali naznaczeni: a) Pomocnikami zarządzających poborami trunkowo-akcyznemi: assesorowie kollgjalni: von-WEJSENBERG—gubernii Bessarabskiéj i Podolskiéj, MARKIEWICZ — Wołyńskiéj, KOTKOW — Kowieńskiéj, radca kollegjalny MOŁCZANOW—Witebskiéj; b) rewizorami tegoż zarządu: sekretarz gubernjalny ZABIEŁO gubernii Mińskiéj, Kapitan SZAFROW — Kijowskiéj, assesorowie kollegjalni: izb skarbowych: Kijowskiéj sekretarz STANKIEWICZ—Wołyńskiéj i St.-Petersburskiéj urzędnik do szczególnych poleceń SZTANGE—Mohylewskiéj i rządca kancellarji Wileńskiego gubernatora cywilnego MINIATT— Wileńskiéj; radcy honorowi: urzędnik Moskiewskiego zarządu górnictwa MERCZAŃSKI— Kowieńskiéj, pełniący obowiązek assesora Mohylewskiéj izby dóbr państwa GROMYKO — Mohylewskiéj i deputat Nowgorodzkiego kantoru udziałowego, sekretarz gubernjalny TIUTCZEW— Bessarabskiéj i Podolskiéj i urzędnik kancellaryjny kancellarji Wileńskiego gubernatora cywilnego KULIKOWSKI—Wileńskiéj, pierwsi pięć starszymi, a ostatni czteréj młodszymi.

ВИЛЬНО.

19 сего іюня, друзья, сослуживцы и товарищи б. профессора Виленскаго университета, нынѣ цензора, дѣйствительнаго статскаго совѣтника Павла Васильевича Кукольника, праздновали пятидесятилѣтній юбилей его служебной дѣятельности. П. В. Кукольникъ давно снискалъ здѣсь общее уваженіе за свое доброе, благородное сердце, постоянную готовность быть полезнымъ всякому и особенное умѣнье, въ трудныхъ иногда соотношеніяхъ съ литераторами и издателями, согласовать свои обязанности съ истиннымъ благородствомъ и правотою. Можно не соглашаться съ нимъ иногда въ мнѣніяхъ, но нельзя не уважать его теплой всегда юной души, его откровеннаго характера, горячей любви къ ближнему, во имя которой онъ всегда готовъ на самоотверженіе.

Эти чувства и общее уваженіе къ нему вполнѣ высказались въ памятный день его 50-лѣтняго юбилея. Въ 12 часовъ утра въ квартиру его собрались многіе высшіе военные и гражданскіе чиновники, сослуживцы и литераторы для принесенія поздравленія. Въ 4 часа данъ былъ по подпискѣ большой обѣденный столъ въ залѣ дворянскаго клуба, во время котораго, его высокопревосходительство, главный начальникъ края В. И. Назимовъ, превозгласилъ тостъ за здоровье почтеннаго юбилята. За тѣмъ, сослуживцы П. В. Кукольника предложили тостъ за здоровье В.И. Назимова, удостоившаго ихъ, такъ сказать, семейный братскій праздникъ своимъ присутствіемъ, а въ заключеніе, П. В. Кукольникъ съ истиннымъ и глубокимъ чувствомъ благодарилъ всѣхъ присутствующихъ за это сочувствіе, которое такъ явственно высказалось въ этотъ радостный для него день. Передаемъ здѣсь слова его, на сколько сохранила наша память:

,,Позвольте, милостивые государи, принести вамъ живѣйшую, искреннюю благодарность за подвигъ вашей любви, который на концѣ земнаго моего странствія приноситъ душѣ моей столько утѣшенія.— Это событіе для меня тѣмъ милѣе, тѣмъ драгоцѣннѣе, что я постигаю вполнѣ прекрасный его источникъ. Это даръ чистой, безъинтересной любви, этого безотчетнаго чувства, направлявшаго ваши побужденія. Это блистательное, лестное проявленіе того драгоцѣннаго сочувствія, которымъ я имѣлъ счастіе пользоваться со времени прибытія моего въ здѣшній городъ, который принялъ меня въ нѣдра свои тридцать семь лѣтъ тому назадъ, и съ которымъ я сроднился какъ бы съ мѣстомъ моего рожденія. Отвѣтствуя вамъ любовью на любовь, молю преблагаго Творца, чтобы благоволилъ каждому изъ васъ даровать то утѣшеніе, какимъ въ этотъ торжественный для меня день вы меня порадовали, и чтобы сподобилъ меня передъ роковою моею минутою увидѣть градъ сей въ томъ блескѣ, благоденствіи, и притой умственной дѣятельности, какія нашелъ я въ немъ, когда прибылъ сюда!“

Понятно, съ какимъ сочувствіемъ принято было это благородное пожеланіе.

Послѣ обѣда предложено было присутствующимъ, въ ознаменованіе этого братскаго праздества принести посильныя приношенія въ пользу пострадавшихъ отъ пожара въ С.-Петербургѣ—и въ продолженіе нѣсколькихъ минутъ собрано было 178 р. сер. *)

*) Фамиліи жертвователей будутъ напечатаны особо.

О ДЕНЬГАХЪ.

(Продолженіе. См. N. 45.)

Какъ же, подумаетъ, можетъ быть, иной читатель, экономисты *авторитеты* допустили учрежденіе земскихъ банковъ въ другихъ Европейскихъ государствахъ? вѣдь и тамъ все болѣе и болѣе доказываютъ, и неопровержимо, престарѣлость и несостоятельность теперешней общей денежной системы, на которую болѣе или менѣе похожа и наша? вѣдь и наши преобразователи говорили о необходимости твердой денежной единицы и обо всемъ прочемъ, значитъ и они все это имѣли въ виду; если же земскіе банки могутъ дѣйствительно, при извѣстныхъ обстоятельствахъ, повлечь за собой раззореніе нѣкоторыхъ лицъ, такъ тоже самое можетъ случиться и со всѣми Европейскими земскими банками, а въ такомъ случаѣ это неизбѣжное зло. Не спорю, что при теперешнемъ, болѣе или менѣе шаткомъ положеніи денежной единицы, во всѣхъ цивилизованныхъ государствахъ вышеизображенный случай съ банками есть необходимое зло всѣхъ подобныхъ банковъ, гдѣ сами эти *банки* вызваны дѣйствительною хозяйственною необходимостью. Но вызваны-ли и у насъ банки, т. е. мечта о нихъ, дѣйствительною необходимостью? Намъ нужны были деньги, хоть какія нибудь, по крайней мѣрѣ, деньги, какъ голодному нужна хоть какая нибудь пища, вотъ и засѣлъ консил умъ ученыхъ докторовъ, докторовъ начитанныхъ, знакомыхъ со всѣми рецептурными книгами; сидѣли они, сидѣли, да и составили длинную инструкцію о приготовленіи— пищи вы можетъ быть думаете? ошибаетесь: лекарства противъ обремененія желудка. Всѣмъ извѣстно, что цѣнность предмета опредѣляется степенью спроса (*) и предложенія на него въ одно и тоже время, въ одномъ и томъ же мѣстѣ, что усиливаніе спроса противъ предложенія возвышаетъ, а усиливаніе предложенія противъ спроса понижаетъ цѣнность предмета и что этому самому закону подчиняются и деньги. При этомъ однакожъ деньги отличаются отъ прочихъ измѣряемыхъ и вымѣняемыхъ на нихъ цѣнностей тѣмъ, что онѣ не составляютъ сами по себѣ предмета прямой нашей потребности и по этому самому количество ихъ въ общемъ хозяйственномъ обращеніи не убавляется, или убавляется весьма незначительно, отъ какихъ нибудь постороннихъ причинъ, и они только переходятъ отъ однаго лица къ другому, отъ одного народа къ другому, и т. д. На этомъ основаніи въ государствахъ, гдѣ внутренняя и внѣшняя хозяйственная дѣятельность доведена до крайнихъ предѣловъ своего возможнаго объема, сберегаемый разными отдѣльными производителями излишекъ производимаго, накопляется у нихъ, въ видѣ болѣе или менѣе значительныхъ суммъ денегъ, этой неистребляемой цѣнности, нуждающейся въ производительномъ примѣненіи. Такъ какъ во всѣхъ цивилизованныхъ государствахъ наличное количество звонкой монеты составляетъ лишь малую частицу всего необходимаго для обращенія количества денегъ, то и накопляющіеся свободные денежные капиталы состоятъ, по большей части, изъ бумажныхъ знаковъ, которые при нормальномъ порядкѣ въ государствѣ, вполнѣ замѣняютъ звонкую монету въ обращеніи и по своему объему и вѣсу даже гораздо удобнѣе для этой цѣли. Въ случаѣ же нарушенія внутренняго порядка въ государствѣ, политическихъ переворотовъ, и т. п. и послѣдующаго обыкновенно въ подобныхъ случаяхъ прекращенія выдачи казною или банкомъ предъявителю бумажнаго знака звонкой монеты, то капиталисту все равно приходится потерять на свои бумажные знаки, находятся ли они у него дома или отданы имъ кому нибудь въ ссуду: потеря эта уже тогда неизбѣжное зло. Въ такомъ случаѣ, однакожъ, этотъ неизбѣжный *ударъ рока* менѣе чувствителенъ для капиталиста, получившаго на свой свободный капиталъ какіе нибудь проценты до наступленія кризиса.

Гдѣ же, однакожъ, владѣльцамъ свободныхъ капиталовъ, состоящихъ изъ сотенъ и десятковъ талеровъ, а въ общей цыфрѣ составляющихъ иногда милліоны, непереваримые хозяйствомъ— искать вполнѣ подходящихъ и благонадежныхъ помѣщеній для таковыхъ? Въ отвѣтъ на этотъ *возникающій въ самой жизни* вопросъ, сама жизнь, а не бюрократы-книжники, указала на основаніе разныхъ, соотвѣтствующихъ размѣру накопленныхъ капиталовъ, учрежденій, начиная съ сберегательныхъ кассъ помогающихъ мелкой промышленности небольшими суммами на короткіе сроки, до земскихъ банковъ, доставляющихъ сельскому хозяйству большія пособія на болѣе долгое время. Какіе же симптомы, благопріятствующіе возникновенію земскихъ банковъ видали вы въ нашемъ хозяйствѣ? *(Продолженіе впредь.)*

(*) Ученые наши употребляютъ обыкновенно слово запросъ для означенія, ,,demande“, но не претендуя на ученность, я по возможности избѣгаю ученыхъ терминовъ.

— Высочайшимъ приказомъ по министерству народнаго просвѣщенія, 9 іюня, *командированъ за границу съ ученою цѣлію:* директоръ Виленской астрономической обсерваторіи, статскій совѣтникъ САБЛЕРЪ—на четыре мѣсяца.

— Высочайшими приказами по министерству внутреннихъ дѣлъ, 4 іюня: уволенъ отъ должности по прошенію: членъ отъ правительства Витебскаго губернскаго по крестьянскому дѣлу присутствія, полковникъ КОРСАКОВЪ; уволенъ въ отпускъ, за границу: инспекторъ Виленской врачебной управы, докторъ медицины, статскій совѣтникъ БАРТОШЕВИЧЪ—на 28 дней.

— Высочайшимъ приказомъ по управленію государственнаго коннозаводства, 9 мая, уволенъ въ отпускъ за границу: членъ Виленскаго комитета о губернскомъ коннозаводствѣ, коллежскій совѣтникъ ПРЖЕЦИШЕВСКІЙ, по болѣзни, къ минеральнымъ водамъ, на 4 мѣсяца.

— *О стипендіяхъ для бывшихъ студентовъ С.-Петербургскаго университета.* ГОСУДАРЮ ИМПЕРАТОРУ, 14 сего іюня, благоугодно было Высочайше разрѣшить управляющему министерствомъ народнаго просвѣщенія учреждать, на счетъ суммъ министерства, стипендіи въ ИМПЕРАТОРСКИХЪ университетахъ и предоставлять оныя нынѣ бывшимъ студентамъ Петербургскаго университета, которые заслуживаютъ пособія отъ правительства для продолженія ученья, а по выбытіи ихъ оставлять эти стипендіи въ распоряженіи совѣтовъ университета.

— *О прекращеніи чтеній публичныхъ лекцій въ С.-Петербургѣ.* ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ 10 сего іюня Высочайше повелѣть соизволилъ: чтеніе публичныхъ лекцій въ С.-Петербургѣ разрѣшать не иначе, какъ по взаимному соглашенію управляющаго министерствомъ народнаго просвѣщенія съ министромъ внутреннихъ дѣлъ, главнымъ начальникомъ III отдѣленія собственной ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА канцеляріи и С.-Петербургскимъ военнымъ генералъ-губернаторомъ.

— *Закрытіе особаго отдѣленія, существовавшаго при обществѣ для пособія литераторамъ.* ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ 10 сего іюня Высочайше повелѣть соизволилъ: нынѣ-же закрыть, учрежденное при обществѣ для пособія нуждающимся литераторамъ и ученымъ, особое отдѣленіе для вспомоществованія учащимся, поручивъ комитету, управляющему дѣлами означеннаго отдѣленія, передать въ вѣдѣніе общества всѣ имѣющіяся въ отдѣленіи денежныя суммы.

— *Объ открытіи физико-математическаго факультета при С.-Петербургскомъ университетѣ.* ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ 10 сего іюня, по обсужденіи въ совѣтѣ министровъ представленія г. управляющаго министерствомъ народнаго просвѣщенія объ открытіи С.-Петербургскаго университета, на основаніяхъ, предположенныхъ временною коммисіею, управляющею дѣлами означеннаго университета, Высочайше повелѣть соизволилъ: 1) Предоставить управляющему министерствомъ народнаго просвѣщенія открыть осенью нынѣшняго года физико-математическій факультетъ университета на томъ-же основаніи, какъ открытъ факультетъ восточныхъ языковъ. 2) Остальные затѣмъ факультеты С.-Петербургскаго университета открыть осенью будущаго года, на основаніи новаго университетскаго устава.

ВИЛЬНО.

20 сего іюня, въ 3½ часа утра, проѣхали чрезъ Вильно по желѣзной дорогѣ изъ С. Петербурга въ Варшаву, Его Императорске Высочество, Намѣстникъ царства Польскаго, главнокомандующій 1-ю арміею, Великій Князь КОНСТАНТИНЪ НИКОЛАЕВИЧЪ, съ супругою, Ея Императорскимъ Высочествомъ Великою Княгинею АЛЕКСАНДРОЮ ІОСИФОВНОЮ.

— Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale ministerstwa oświecenia narodowego, 9 czerwca, dyrektor Wileńskiego obserwatorjum astronomicznego, radca stanu SABLER, komenderowany został za granicę w celu naukowym na cztery miesiące.

— Przez Najwyższe rozkazy dzienne, w wydziale ministerstwa spraw wewnętrznych, 4 czerwca, członek od rządu Witebskiego urzędu gubernjalnego do spraw włościańskich, półkownik KORSAKOW, uwolniony został od obowiązku w skutek prośby; inspektor Wileńskiego zarządu medycznego, doktor medycyny, radca stanu BARTOSZEWICZ, uwolniony został na urlop za granicę, na 28 dni.

— Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w zarządzie stadnictwa państwa, 9 maja, członek Wileńskiego komitetu stadnictwa gubernjalnego, radca kollegjalny PRZECISZEWSKI, uwolniony został na urlop za granicę, na 4 miesiące, d a poratowania zdrowia, do wód mineralnych.

O stypendjach dla byłych studentów uniwersytetu St.-Petersburskiego. CESARZOWI JEGO MOŚCI, w dniu 14 ter. czerwca, podobało się Najwyżéj upoważnić zarządzającego ministerstwem oświecenia narodowego, do ustanawiania, kosztem summ ministerstwa, stypendij w uniwersytetach CESARSKICH i do udzielania ich obecnie byłym studentom uniwersytetu St.-Petersburskiego, którzy zasługują na wsparcie od rządu dla kończenia nauk, po wybyciu zaś ich stypendje te mają być zostawiane w rozporządzeniu rad uniwersyteckich.

— *O czytaniu lekcij publiczaych w St.-Petersburgu.* CESARZ JEGO MOŚĆ dnia 10 ter. czerwa Najwyżéj rozkazać raczył: do czytania lekcij publicznych w St.-Petersburgu upoważniać nie inaczéj, jak po wspólném porozumieniu się zarządzającego ministerstwem oświecenia narodowego z ministrem spraw wewnętrznych, głównym naczelnikiem III wydziału własnéj JEGO CESARSKIEJ MOŚCI kancellarji i St.-Petersburskim wojennym jenerał-gubernatorem.

— *Zumknięcie osóbnego wydziału, istniejącego przy towarzystwie do wspierania literatów.* CESARZ JEGO MOŚĆ d. 10 czerwca Najwyżéj rozkazać raczył: zamknąć natychmiast, urządzony przy towarzystwie do wspierania potrzebujących literatów i uczonych, osóbny wydział do wydzielania wsparcia uczącym się, poruczywszy komitetowi, zarządzającemu sprawami rzeczonego wydziału, ażeby wszystkie znajdujące się w wydziale summy pieniężne oddał w zawiadywanie towarzystwa.

— *O otwarciu fizyczno-matematycznego fakultetu przy uniwersytecie St.-Petersburskim.* CESARZ JEGO MOŚĆ 10 ter. czerwca, po roztrząśnieniu w radzie ministrów przedstawienia p. zarządzającego ministerstwem oświecenia narodowego o otwarciu uniwersytetu St.-Petersburskiego na zasadach, przez kommisję czasową zarządzającą sprawami rzeczonego uniwersytetu podanych, Najwyżéj rozkazać raczył: 1) Upoważnić zarządzającego ministerstwem oświecenia narodowego do otwarcia w jesieni roku bieżącego fizyczno-matematycznego fakultetu uniwersytetu na tejże zasadzie, na jakiéj otwarty został fakultet języków wschodnich. 2) Pozostałe fakultety uniwersytetu St. Petersburskiego otworzyć w jesieni roku następującego, na zasadzie nowéj ustawy uniwersyteckiéj.

WILNO.

Dnia 20 czerwca o godzinie 3½ z rana, przejechali przez Wilna koleją żelazną z St. Petersburga do Warszawy, Jego Cesarska Wysokość Namiestnik Królestwa Polskiego, Głównodowodzący 1-ą armją, Wielki Książę KONSTANTYN MIKOŁAJEWICZ, z małżonką Jéj Cesarską Wysokością Wielką Księżną ALEKSANDRĄ JÓZEFÓWNĄ.

Dział nieurzędowy

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Podaliśmy w dzisiejszym Kurjerze początek mowy pana Billault, wyrzeczonéj dnia 26 czerwca na posiedzeniu izby prawodawczéj. Pan Juljusz Favre powstawał na wyprawę meksykańską. Opowiedziawszy jéj początek i treść konwencji londyńskiéj, która ją w pewnych obrębach zamknęła, przebiegał rozmaite przejawy samego przedsięwzięcia, roztrząsnął umowę soledadzką i wywód słówny posiedzenia pełnomocników wszech mocarstw, który spowodował zerwanie głównéj londyńskiéj konwencji.

Mówca utrzymywał, że Francja niepowinnaby wspierać jenerała Almonte, który pragnie wtrącić Meksyk w rewolucję; mówiąc o pożyczce Jeckera bolał nad potwarzami rozniesionemi z tego powodu i wynurzył nadzieję, że Francja nastawać nie będzie na zwrótowych 75 miljonów, owocu gorszących matactw; rzeczy doszły do tego stopnia, iż stało się niezbędném, aby rząd wytłómaczył swoje postępowanie i stanowczo oświadczył czego pragnie. Podług mówcy dobro i cześć Francji nakazują wejść z Meksykiem w układy i cofnąć wojsko.

Ta część mowy wywołała szemrania izby, pan Juljusz Favre starał się usprawiedliwić. Podług niego przeciwnicy tego poglądu są w niebezpieczném złudzeniu. Francja nie jest zniewoloną mścić się za żadną klęskę w Meksyku, jéj żołnierze w pośród niepokonanych przyrodzonych zawad walecznie utrzymali imię i cześć ojczyzny. Posuwać daléj przedsięwzięcia grozi zgubnemi następstwami. Francja po zaprowadzeniu nowego rządu będzie musiała utrzymywać go przemocą i przynajmniéj 15,000 własnego wojska skazać na wygnanie i zabójczy wpływ meksykańskiego powietrza, dla spełnienia największéj niesprawiedliwości, to jest narzucenia wolnemu ludowi, obcego króla. Już skutkiem polityki popieranéj w Meksyku stosunki cesarstwa z kilku mocarstwami zostały zachwiane. Zdaniem więc pana Juljusza Favre, rząd niepowinien by nigdy rospoczynać żadnego przedsięwzięcia, zwłaszcza zewnętrznego nie zasiągnąwszy pierwiéj rady narodowego przedstawicielstwa.

Ta pobieżna treść pięknéj mowy pana Juljusza Favre, zdała się nam być potrzebną dla lepszego zrozumienia odpowiedzi pana Billault. Jeszcze z tego co w dzisiejszym numerze czytelnicy znajdą, trudno im będzie powziąć wyobrażenie o całości sprawy meksykańskiéj; ale kiedy w przyszły wtorek, ujrzą już przed oczami zupełną pracę pana Billault, sami przyznają, że jest to może najpiękniejsze sprawozdanie polityczne, z ustępu spółczesnych dziejów.

Mowa pana Billault może nabrać tém większego znaczenia, że nagle rozbiegła się wieść po Paryżu, iż odpłynienie posiłków francuzkich do Meksyku, zostało tymczasowie odroczone. Rząd nieuwiadomił o przyczynie tego kroku, ale domyślać się godzi, że za przybyciem do Tampico brygady Douay, jaka świetna przewaga oręża francuzkiego albo zwycięztwo prawych obywateli pod kierunkiem jenerała Almonte inny obrót doli rzeczypospolitéj nadały. Cokolwiekbądź ostatnie dni tegorocznego parlamentu francuzkiego, należą do najpiękniejszych sejmowego życia tego kraju. Przedstawiciele pracowali umiejętnie, sumiennie i szczerze; rząd ze swéj strony pokazał się wyrozumiałym, i ochoczo przyjmował podane sobie rady. Śmiało wypowiadane zdania nie obudzały niechęci i owszem prześliczne godło: *salus populi suprema lex esto!* (szczęście ludu niech będzie najwyższém prawem) zdawało się gwiaździstemi głoskami być wypisaném w duszy cesarza i wybrańców narodowych.

Wieczorem dnia 27 czerwca, posiedzenie zostało zamknięte. Prezes jego hrabia de Morny pożegnał izbę wynurzeniem wdzięczności za gorliwość i wytrwałość, jaką rozwinęła w ciągu obrad. Niemamy jeszcze szczegółowego sprawozdania, ale to pewna, że izba dobrze zasłużyła się ojczyźnie, przez położenie niezachwianych podstaw skarbowości krajowéj, i przez najczulszą troskliwość, aby rząd, mimowolnie nawet, obrębów konstytucji nie przekraczał. W ciągu upłynionego parlamentu mówcy opozycyjni dowiedli, że głębokie rozpamiętywanie najwyższych zadań społecznych, że bliższe oswojenie się ze wszystkiemi szczegółami gospodarstwa narodowego, doprowadziło ich sąd do dojrzałości; że spokój i umiarkowanie, owoce należytego zgłębienia przedmiotu, panowały w głosach nawet tych mówców, którym dotąt trudno było hamować uniesienia ognistéj duszy. Każdego, dla kogo tylko, święte słowo *ludzkość*, nie jest czczym dźwiękiem, ten obraz karnéj, rządnéj a jednak do wszystkiego co jest szlachetnem i pięknem, pochopnéj społeczności, serdecznie pocieszać musi. Umiała ona przebyć dni smutku, dni wielkich niesprawiedliwości; lecz niedozwoliła dać się obłąkać uczuciu żalu do tego stopna, żeby aż zapomnieć o prawdziwych warunkach towarzyskiego porządku, żeby goniąc za odzyskaniem straconego dobra, zapomniała o jedynéj drodze na jakiéj osiągnąć je można, o drodze spokojnéj a uczciwéj pracy i rozumnéj cierpliwości, obok zachowania najdroższych przekonań duszy. I oto widzimy jak obręb swobód krajowych ciągle

GŁADYSZE

(ARTYKUŁ ZOO-FIZJOLOGICZNY).

(*Dokończenie. Ob. N. 47.*)

Jakeśmy powiedzieli, gładysze znajdują się w różnych warstwach naszego społeczeństwa. Oto ich rodzaje:

1. *Gładysz arystokrata.* Istoty tego rodzaju, naturalnie chcą innym przodkować— co też łacno osiągają wsparci swém imieniem, fortuną a po części doświadczeniem, nabytém w długich turystowskich podróżach po brudach stolic europejskich. Dzięki tym przymiotom dźwignęli się w swojem rozumieniu po nad mężów Plutarcha, a niebotyczną swą sławą ledwo nie strącą gwiazd z wyżyn niebieskich. I jak orły alpejskie lepiéj dalsze niż bliższe widzą przedmioty, tak i oni ze swéj rozkosznéj berżerki, łacniej uczoną pchłę na paryzkim bulwarze, niż całą górę złota we własnym dostrzegą kraju. Paryż to dla nich raj Mahometa, Walhala Skandynawów,— tu więc się tłoczą, tu dążą, tu najdłużéj przebywają. Paryż! już sam dźwięk tego wyrazu tyle dlań ma uroku, że choćby mu garść śmieci z tego miasta ofiarowano, toby ją schował obok słodkich bilecików kochanek, toby ją gdzie w kątku ucałował! Lecz gdy i ten skutkiem zwyczajnéj niestałości rzeczy ludzkich sprzykrzy mu i znudzi, wówczas nasz Doświadczyński zamienia frak i rękawiczki na kurtkę angielskiego dżokieja i krew staropolska, potomek senatorów, nadzieja przyszłości jedzie do Londynu,— konie ujeżdżać! A gdy i tu spleen zajrzy mu w oczy, wtenczas zawraca swój wóz do gościnnéj, dla zamożnych utracjuszów, środkowéj Europy, aby w grze hazardownéj swój honor, a w bezwstydnych orgjach resztki funduszu i zdrowia utracić. A gdy i tu fortuna w takiéj stanie pozycji, o jakiéj smak wytworny głośno mówić nie pozwala, wtenczas nasz bohater powraca w ojczyste progi, aby francuzko-niemiecko-angielskich manewrów na własném ciele swéj ojczyzny doświadczać! I oto nowożytny Neron w minjaturze, żyje po angielsku, myśli po francuzku, postępuje po niemiemcku, a po polsku chyba rozmawia z rządcą, ekonomem lub osobami małéj dystynkcji. I taki człowiek ma znaczenie na świecie! I przednim-to gną się karki, schylają łysiny,— do niego uśmiecha się fortuna, miłość i szczęście?— „Dla czegożby nie? odpowiedzą czciciele złotego cielca— my patrzym na treść człowieka, a treścią jest złoto: z nim i dla niego szacunek. Człowiek bez złota przestaje być człowiekiem staje się istotą organiczną,— i nic więcéj“.

Gładysza tego rodzaju łatwo odróżnić, aczkolwiek i tu znaleźć można pewne odmiany, pewne wyjątki,— nie będące jednak wypływem indywidualnego charakteru, lecz raczéj skutkiem *umanjerowania się* wedle téj lub owéj zamorskiéj normy. Pominąwszy inne, mniéj rażące typy, najwydatniéj się odbijają— gładysz *anglezowany* i gładysz *francuzki.* Pierwszy, już z saméj swéj natury musi być koniarzem, miłośnikiem dżokiéj-klubów, wyścigów, grok i beefsztyku. Jeżeli nie hasa na chudéj wyścigowéj szkapie, to koniecznie musi sam siebie powozić, z dziwną dumą zgrywając rolę stangreta, który nawzajem podczas kilkogodzinnéj jazdy, używać prerogatyw swojego pana. Ubior jego nadaje mu podobieństwo do skoczka na linie: najczęściéj go zobaczysz w kastorowym, na bakier naciśniętym kapeluszu, w szerokich, pstrych szarawarach i takimże rajtroku lub kurcie opatrzonéj sześcią przynajmniéj kieszeniami, z cygarem niedbale w usta włożonem i jednoocznem szkiełkiem w oku, które tak kwasi jego minę, że bez żalu nań spójrzeć nie można. Dodaj do tego zimową mianowicie porą szalik, który obiegłszy parę razy szyję, rozpuszcza swe końce na wiatr, wielce go upodobniając do jakiegoś owadu— ćmy naprzykład. Najulubieńszą jego rozmową jest koń,—koń nadewszystko wyścigowy, i wyznać należy, że w wyliczaniu zalet zdychającego częstokroć Rossinanta, przewyższyłby samego syna pustyni, ba! nawet mówiąc nawiasem, kto wie czyby go w téj materji przegadał członek koczującego u nas plemienia, którego jednak miano, wybaczcie, że policzę pomiędzy *arcana* literackie. Po koniu idzie dżokiéj, wypisany z Anglji; dżokiéj czysto angielskiéj krwi— mylę się— dżokieje wcale tego ożywczego płynu nie mają, u nich są tylko kości. Zresztą dżokiéj nierównie wyżéj stoi w jego szacunku niż jaki Humboldt w nauce lub Garibaldi w czynach wojennych.

Pomiędzy gładyszem anglezowanym a francuzkim taka béz mała zachodzi różnica, jak pomiędzy ich prototypami, t. j. synem Albionu i Francuzem. Gładysz francuzik jest to niby uruchomiona (lecz wcale nie ożywiona) figurka z paryzkiego dziennika mód wyjęta. Jak w tamtym tak i w tym nic nie masz naturalnego, nic swojskiego: myśli według doktryn Wolterjańskich, mówi i postępuje według najnówszych paryzkich romansów, ubiera się podług najświeższéj mody, pogląda z oczyma przymrużonemi jakby cebuli powąchał, a mówi tak nosowym akcentem, jakby się obawiał, iżby mu słowo nosa nie rozerwało. Słowem byłaby to ze wszech miar godna pędzla Hogartha lub naszego Orłowskiego karykatura, gdyby choć o włosek więcéj się tu znajdowało plastyczności. Ależ to właśnie bieda że u tych dzisiejszych salonowców wszystko jest płaskiém— począwszy od wyrażeń codziennych, aż do życia i jego przejawów: jestto nudny szpitalny klejek żywota— który chyba pannom oryginalnych gustów przypadnie do smaku. Nic zresztą dziwnego: widzieliśmy panny pożywające z apetytem kredę, węgiel, piasek, konopie i tym podobne ingredjencje, któremi lubią pobudzać organa trawienia strusie afrykańskich pustyń. *De gustibus non est disputandum.*

2. *Gładysz dorobkowicz.* Tu należą wszyscy ci panowie, co nie mając z czego, chcą przecież wszelkiemi siłami stać się podobni do dandysów pierwszego rzędu. I niechno jaki urzędniczek lub szaraczkowy szlachetka zdobędzie się na modny ubiór, nauczy się z parę stronic francuzkich wokabułów, otrze się wreszcie o jakiego hrabicza lub defraudowanego księcia, owoż i dandy w całéj okazałości, brak mu tylko złota do trwonienia i turystowskich wiadomości do opowiadania. Niedostatek pierwszego zastępuje kredyt, póty przynajmniéj, póki jakakolwiek istnieje ewikcja, a co się tyczy drugich, te zastępuje tak przystępną dla każdego co ma głowę na karku, filozofją. Nic bowiem łatwiejszego jak mówić o wszystkiem nic nie umiejąc i nic też łatwiejszego jak poparłszy swą wiedzę, jeżeli się godzi użyć tego wyrazu, ufnością w swe siły i zarozumieniem, w niektórych przynajmniéj kółkach społeczeństwa zyskać pobłażanie, ba nawet rozgłos! Nawet i płeć piękna lepsze o tym powéźmie mniemanie, co jak Papkin danaidową beczką mierzy swe czyny, niż o najgodnlejszym szacunku człowieku, który brzydzi się i gardzi paplaniną. Stąd też pochodzi, że osobliwie na prowincji dandysy nader ważną zgrywają rolę i wszystkie ich absurda u prostodusznych wieśniaków uchodzą za *bons mots* pierwszéj wartości. Panny, te nadewszystko, których uczucia jak wielkanocne pierogi wzrosły na drożdżach francuzkich romansów, w tych *nicowanych* lewkach widzą niemal święte cudowne obrazki, któreby chętnie umieściły w najcieplejszym zakątku serca swojego. A cóż mówić o owych mężatkach, które dzięki obcym wpływom, stułę małżeńską przywykły uważać za hasło wyzwolenia z pod wszelkiéj władzy? co mówić o tych szczebiotliwych wdówkach, co tak rade resztki hymenowych ogni złożyć na łonie istoty rodzaju męzkiego, w któréj— o dziwy! zawsze dopatrzą jakieś podobieństwo do nieodżałowanego nieboszczyka, wiecznie odpocznienie racz mu dać Panie! I oto nasz lewek do swoich tryumfów nowe przypina laury i z dumą spoczywając na słodkotkliwych listach kochanek powtarza z Cezarem: *veni, vidi, vici!*

Uprawa umysłowa tak jest wstrętną dla tych panów, że woleliby raczéj trzy dni w karty nie grać, dwa nie romansować i raz wyjść na ulicę w kapeluszu nie pierwszéj mody, niż przeczytać od deski do deski książkę treści poważnéj i nauczającéj. Cała jego literatura zaczyna się i kończy na oryginalnych lub tłómaczonych francuzkich romansach. Na ławach jeszcze szkolnych czytał kryjomo Suego i Kocka, boskiego Kocka! Gdy się nauczył bełkotać po francuzku, wziął się w godzinach wolnych od zajęć (t. j. jazdy, umizgów, gry, jawnych i tajnych hulanek, tudzież poobiedniego spoczynku), wziął się, powiadamy, do kształcenia umysłu na wodewilach Scribego, bohaterkach Sanda i bohaterach Dumasa: czasem dla rozrywki zajrzawszy w sążniste szpalty paryzkich Illustracij lub belgijskich gazet. I oto człowiek wykończony! Książe mówców by go nieprzegadał, a genjusz Rafaelów i Koperników nie większe by na nim sprawił wrażenie, jak w znanéj bajce śpiew słowika na długouchym kuzynku Bucefała.

Gładysze takiéj nabyli gimnastycznéj wprawy języka, że chyba przez sen prawdę powiedzą. Lecz nigdzie ich siła inwencyjna nie jest tak płodną, jak w wynajdywaniu miłośnych awantur. Gdyby zaufać ich słowu, ujrzelibyśmy z zadziwieniem, że sile ich erotycznego spójrzenia, ani cnota Penelopy, ani wiek Sybilli, ani naturalny chłód cór północy oprzeć by się nie zdołał. I jak dziki Botekudos przechwala się ilością czupryn pokonanego przez się wroga, tak nasz fircyk z dumą pokazuje słodkie bileciki, miłe, częstokroć podrobione dwuwiersze poddanek serca swojego,— to kwiatek z jéj warkocza, to szpilkę z jéj łona, to pierścień z jéj paluszka, jako niezaprzeczone dowody podbojów tego nowożytnego Odysseusza. Pójdziesz doń na pogadankę, gdzie tam! on zajęty, musi dziś być u pani X, panny Y, państwa Z., przeprasza ciebie, najeża grzywę, muska wąs, puszcza z cygara kłąb dymu, ryknie adieu i— wspaniałym krokiem lew puszcza się na łowy! Spotkasz go na ulicy, wnet po *jak się masz* następuje: *bądź zdrów!* i nic dziwnego, na jego głowie tak ministerjalne ciężą interesa: on śpieszy do ogrodu na umówione *rendez-vous* a stamtąd ma się jeszcze udać na tyle a tyle miejsc, póki wreszcie nie przyjdzie w połowie drugiego aktu na teatr, gdzie ma bardzo przyjemnie wieczor przepędzić za kulisami pośród miłych i kształtnych tancerek, po którym nastąpi spuszczenie zasłony!

Próżność i chęć popisu przechodzi u nich wszelką miarę. I co wielki wieszcz powiedział o Milcjadesie, że sława jego ze snu wieszczów budzi, to możnaby zastosować i do tych panów, z taką wiersza modyfikacją: „I mnie ze snu sława Erostrata budzi!“ Jakże często ta sława boleśnie daje się społeczeństwu i narodowi uczuć! jak często wybryki gładysza, który podskoczył na ważne miejsce, przychodzi opłakiwać! Lecz mylim się— po co nam ubolewać, po co łzami Heraklita płakać, tu się śmiać raczéj potrzeba: śmiejmy się tedy z gładyszów, śmiejmy się z ich tytułomanij, z ich barbarzyńsko-feudalnych wybryków, z ich miny poważno-arlekińskiéj, z ich giestów, mowy i życia, śmiejmy się razem z Demokrytem! Śmiejmy się z tych panów co urodziwszy się w szaraczku plebeja, chcą z czasem zdobyć się na togę patrycjusza, i pną się w górę, czepiają obłoków, znoszą szyderstwo i upokorzenie możnych, byle tylko światu powiedzieć— i ja tam byłem, jadłem ostrygi, po francuzku rozmawiałem z księżną, śmiałem się z hrabianką, podobałem się jenerałowéj! Śmiejmy się z tych, co przesyceni życiem, znudzeni światem otaczają się zgrają darmozjadów, i swoje imię prawdziwie zacne, kalają w prochu nizkości, w kałuży dziwactw, i szczególnych wybrykach, które chyba na karb szaleństwa policzyć należy! O— tak gładysze są szaleńcami!

Dyogenes Wileński.

się rozszerza, jak sam rząd dotąd tak zazdrośny władzy, tak często w czuwaniu nad jéj nietykalnością poziomy, codzień czuje większą potrzebę szukania rady u przedstawicieli narodu,w których dojrzałość, światło i sumienność coraz bardziéj wierzyć poczyna.

W téj chwili otrzymujemy dzienniki zagraniczne z przeszłego poniedziałku, dnia 30 czerwca, pośpieszamy z udzieleniem mowy hrabiego de Morny:

„Mości panowie, przebyliśmy sejm długi i pracowity. Kraj wiedzieć ma potrzebę, że przeciągłe jego trwanie nie jest niczyją winą. Wypłynęło ono z zaprowadzenia nowego systematu skarbowości, co spowodowało przerobienie wszystkich obliczeń i tablic, i zniewoliło rząd do spóźnionego przedstawienia rozmaitych projektów do praw, i samych praw budżetowych.

„Lecz izba i komissje, dodałbym nawet, rada stanu, gdybym miał moc mówienia o niéj, prześcigały się w gorliwości i pracowitości spełnienia robót im poruczonych.

„Mości panowie, dziękuję wam za statecznie okazywane mi współdziałanie. Jeżeli niekiedy zadrasnąłem czyją pojedyńczą czułość.... (ze wszystkich stron izby; nie nie!), jeżeli zobowiązałem którego z członków uledz woli zgromadzenia, raczcie mi to przebaczyć. Nigdy nie czyniłem tego bez żalu; zawsze powodowało mną jedynie uczucie powinności, obce wszelkim osobistym pobudkom.

„Wiedzieć bowiem mości panowie należy, że zaprzanie i uległość są pierwszym obowiązkiem członków, względem ciała które składają; stanowi to siłę i godność zgromadzenia.

„Chciejcie mości panowie wspierać i nadal waszą ufnością moją powagę. Nigdy jéj nie użyję inaczéj, jak na pomyślność prac waszych, jak na waszą własną godność. (Głośne oznaki zadowolenia).

„Mości panowie, w moc brzmienia artykułów 41 i 46 konstytucji, oraz zgodnie z dekretami cesarskiemi 8 stycznia, 23 kwietnia i 7 czerwca bieżącego roku, oświadczam, że zwyczajne obrady ciała prawodawczego w roku 1862, są i zostają ukończone.“

Posłowie rozchodzą się wśród powtarzanych okrzyków: niech żyje cesarz!

Tymczasem nadeszły z Meksyku wiadomości z dnia 28 maja. Podług nich dowódca powstania przeciw prezydentowi Juarezowi, Marquez, połączył się z jenerałem Lorencez i przyprowadził do obozu francuzkiego 2,000 zbrojnych. Oddział Juareza złożony z 1500 żołnierzy, usiłujący przeszkodzić połączeniu, został niemal do szczętu przez Francuzów wytępiony.

We Włoszech pan Rattazzi otrzymał nowe parlamentowe powodzenie. Gabinet włoski żądał od izby upoważnienia, do poboru aż do końca roku, podatków, chociaż budżet nie został jeszcze zagłosowany. Zwykle, udzielenie podobnéj powolności bywa dowodem zaufania izby w ministrach. Kommissja doradzała ograniczyć upoważnienie poboru podatków, zamiast do 6 tylko do 4 miesięcy. Oczywiście członkowie kommissji chcieli objawić, że ministrowie nie zasługują na zupełną ufność przedstawicielstwa narodowego. Pan Rattazzi nie zgodził się na to skrócenie czasu i zażądał, aby izba stanowczo wyrzekła, czy wierzy lub nie wierzy ministrom. Przeważnie odpowiedziała mu na to większość, bo 215 głosami przeciw 18, zatwierdziła tymczasowy budżet 1862 roku. Jenerał Bixio, jeden z najzasłużeńszych towarzyszów broni Garibaldiego, przemawiał za ministrami, których czeka nierównie ważniejsza i niebezpieczniejsza walka przy rozbiorze projektu do prawa o stowarzyszeniach politycznych. Oczekiwać należy, że po mniéj lub więcéj namiętnym oporze, pan Rattazzi zwycięzko z niéj wyjdzie i większość pozostanie mu wierną, bo nie zechce odstąpić męża, będącego uosobieniem społecznego porządku i pokoju. Nie zechce oddać kierunku sprawy powszechnéj stronnictwu, które dla spełnienia programmatu zakreślonego przez hrabiego Cavour, przyjętego przez większość, a nawet świeżo przez Garibaldiego, nie zawahało by się rzucić w niebezpieczne doświadczenia polityki przypadkowéj zawichrzeń, zamętu i wszelkiego rodzaju wewnętrznych i zewnętrznych niepewności. A jak widziano to w roku 1848, że ludzie najrozmaitszych mniemań, przyjęli kształt republikancki, który w ogóle, jak twierdzili: najmniéj różnił ich między sobą, tak i dzisiaj widzimy, że w Turynie, posłowie wybitnych nawet odcieni politycznych, skupiają się około ministrów, wspierają ich, bo chociaż pan Rattazzi i jego współpracownicy nie ziszczają wszystkich pragnień i wszystkich nadziei, mają przecież tę zasługę, że nie narażają na utratę wywalczonych dotąd korzyści; że w cierpliwéj pracy nie odstępują od nadziei programmatu przyszłości, wziętego w puściźnie po znakomitych poprzednikach.

Garibaldi, jak to czytelnicy Kurjera zobaczą, odpłynął z Genui do Kaprery, gdzie zdawało się, że na samotnéj wyspie miał oczekiwać na dalsze wypadki; ukazał się niespodzianie w przeszłą sobotę dnia 28 czerwca w Palermo; ale ta okoliczność nie jest zwiastunką nowego rozbratu z rządem, i owszem Garibaldi złączył się w stolicy sycylijskiéj z następcą tronu włoskiego królewiczem Humbertem, który przybył do Palermo, dla zagajenia tam strzelnictwa narodowego. Rozkrzewienie téj instytucji zagajonéj przez Garibaldiego, i przez rząd przyjętéj, oddanéj pod orędownictwo starszego syna, królewicza Humberta, może pochłonąć lepsze pierwiastki stowarzyszenia wybawczego, skłonniejszego do słuchania tego co Mazzini, niż co Wiktor-Emmanuel wyrzecze. Garibaldi w mianéj do ludu palermitańskiego mowie, zagrzewał go do zgody, czyli co jedno znaczy, do uległości prawu, do cierpliwego czekania na owoce dyplomatycznych rokowań, zapowiadających przyznanie królestwa włoskiego przez mocarstwa.

Lecz jeżeli sumienie cywilizowanego świata jest spokojne o przyszłość półwyspu włoskiego; jeżeli głęboko wierzy, że Rzym i Wenecja niebawem przypuszczone zostaną do uczęstnictwa zasad wyzwolonych, z tém większym i dotkliwszym smutkiem boleje nad położeniem chrześcijan na wschodzie. Znajdowało ono wprawdzie zawsze najżywsze współczucie w Europie; zawsze, ilekroć nadarzała się zręczność, wielkie mocarstwa dopominały się od Turcji rękojmi poczytywanych za niezbędne dla pokoju i bezpieczeństwa ludności chrześcijańskich, ottomańskiego cesarstwa. Kongres paryzki zajmował się z najżywszą troskliwością dolą tych ludności; obietnice czynione wówczas przez Portę, zastrzeżenia nawet traktatu, w którym dola chrześcijan zajęła tak przeważne miejsce, zdawały się zwiastować dla chrześcijan cesarstwa, tak w ziemiach hołdownych, jak w zupełnie podbitych, przyszłość stosunkowo przynajmniéj spokojną i pomyślną, chociaż niezupełnie odpowiadającą ich pragnieniom. Na nieszczęście, wypadki zadały stanowcze kłamstwo tym nadziejom; stan rzeczy nie zmienił się w największéj części krajów chrześcijańskich w Turcji, od zawarcia traktatu paryzkiego. Przyczyny tego leżą w nieszczerości obietnic tureckich, leżą w niezbędnéj potrzebie reformy rządowego systematu, reformy równie zbawiennéj dla saméj Turcji jak dla licznych ludności chrześcijańskich tego państwa, składających najpożyteczniejszy i najżywotniejszy jego pierwiastek. Dopóki Porta nie uzna i nie uświęci udzielności rozmaitych plemion, składających jéj państwo, naprożno spodziewać się, aby zakwitnął porządek i pomyślność, będące dziś głównemi warunkami narodowego istnienia.

Państwa zachodnie pragną zaiste spokojności w Turcji, ale nie wszystkie równie sprzyjają koniecznym ulepszeniom. Jest więc rzeczą wielce pożyteczną, zastanowić się nad dążnościami każdego z nich z osobna, nad polityką która z nich każdemu przewodniczy. Jeżeli usiłowania pojednawcze nie osiągnęły dotąd skutku, należy to przypisać w największéj części niezgodzie gabinetów między sobą, pod tym względem. Francja pragnie zapewnić byt ludności chrześcijańskich; Rossja spółplemienna i węzłami jedności wiary złączona, najgoręcéj pragnie ich szczęścia; ale ani Austrja ani Anglja nie zdają się podzielać tych przekonań i uczuć. Austrja przez swe geograficzne położenie, dozwalające jéj wywierać wpływ rzeczywisty na rozwój ludności, przytykających tak rozległą ścianą do jéj granic, powinnaby być pierwszą ich orędowniczką w Carogrodzie; Austrja zdaje się zamykać oczy na ważność swego posłannictwa. Z poziomego stanowiska podrzędnych widoków, przyjęła na siebie niewdzięczny obowiązek dozoru na rzecz Porty każdego żywszego ruchu w krajach słowiańskich, i obronicielki niemoralnego i nieludzkiego systematu.

Daremnie byłoby rozwodzić się nad przyczynami, które Anglję zespalają z Wiedniem. Polityka tego kraju wyzwolona i tchnąca miłością ludzi, ile razy nie sprzeciwia się to jéj korzyściom; nielitościwa i nieludzka w przeciwnym razie, tchnie jeszcze dotąd, w zapatrywaniu się na sprawy lądowe, zbutwiałemi przesądami i samolubną namiętnością. Do dziś dnia pozbyć się nie może postrachu widma, wymarzonego przez lorda Redcliff; do dziś dnia lęka się, aby Francja nie opanowała Egiptu, a Rossja Konstantynopola. Wytrzeźwić jéj nawet z tego obłędu nie mogą doniesienia sprawiedliwe i praktyczne jéj agentów. Niechce ona otworzyć oczu, i zastosować wschodniéj polityki swojéj, do postępu nowoczesnych wyobrażeń i do obecnych spółczesnych wymagań.

Ten godny pożałowania opór Anglji, który jednak w tak oświeconym i cnotliwym narodzie długo trwać nie może, sprawia, że w zadaniu wschodniem, wszystkie usiłowania Europy są dotąd bezsilne. A jednak wypadki stają się coraz groźniejsze; ludzkość cierpi, strumienie łez i krwi płyną. Obłęd, który jak zmora cięży na umyśle angielskich mężów stanu, trzyma jeszcze w pozornéj spójności obumarłe ciało Turcji, lecz objawy rozprzężenia są coraz silniejsze, godzina śmierci tego nieprawidłowego państwa, z każdą chwilą jest bliższa. Lord Palmerston, bogaty doświadczeniem wiecznie młodego starca, ale silny niezłomnym uporem starości, nie może wymódz na sobie ofiary przekonań, od 1828 roku, statecznie piastowanych; nie chce uznać, że najświetniejszym wieńcem jego pełnego zasług politycznego żywota, byłoby złożenie na ołtarzu ludzkości właśnie tych przesądów, które opóźniają wyzwolenie chrześcijan. Trwoży go zapewne myśl, że rozprzężenie państwa ottomańskiego musiałoby wywołać ciężką pracę nowego urządzenia europejskich lądowych stosunków. Oby przypomniał sobie, że kanclerz szwedzki Oxenstierna, kiedy w zaciszu domowém zapytany był przez syna, jakim cudem doprowadził do końca ów traktat westfalski, który 100 lat pokoju Europie zapewnił, odpowiedział: wierzaj mi rzecz nie była tak trudna, radziłem się tylko sprawiedliwości i zdrowego rozsądku.

Włochy.

Turyn, 23 czerwca. Jenerał Garibaldi odpłynął do Kaprery, złożywszy prezesowstwo towarzystwa wybawczego i zamianowawszy na swém miejscu członka izby poselskiéj Crispi. Garibaldi poszedł za radą królewską; i tak przynajmniéj sądzić należy, przekonał się, że jego podróże po Włoszech nie przynoszą żadnego rzeczywistego pożytku dla kraju; służą zaś tylko za pozór dla wichrzycieli do podburzania stronnictw skrajnych. Garibaldi, pożegnawszy swych towarzyszów Bellazzi, Corte i Guastalla, zabrał tylko z sobą swoje dzieci.

Strzelnictwa narodowe, zawieszone w Lombardji, zostały znowu pootwierane; królewna Marja Pia dała stowarzyszeniu turyńskiemu wspaniałą chorągiew; jest to dar prawdziwie królewski. Prezes rady ministrów rozdawał wczoraj nagrody strzelcom w pałacu Valentino, zbudowanym przez margrabiego Birago z Mediolanu, jednego z krwawych uczęstników rzezi ś. Bartłomieja.

Wiadomość o blizkiém przyznaniu królestwa włoskiego przez wielkie mocarstwa coraz większéj nabywa wiary. Będzie to pod wszelkiemi względami rzecz niezmiernéj wagi.

Wczoraj zaszły znaczne zmiany w posadach prefektów. Dotąd nie wiadomo co będzie z margrabią Pallavicino, który okazał się w Palermo zupełnie niezdatnym i co najprędzéj odwołanym być powinien.

Co do zmian w samym gabinecie, domyślają się, że mogą wyjść z niego p. Durando, minister spraw zagranicznych i p. Depretis. Pierwszy, jeśli mu zdrowie pozwoli uda się do Petersburga. Długi pobyt tego ministra w Konstantynopolu czyni go bardzo przydatnym do usług w sprawie wschodniéj; złączył się też osobistą przyjaźnią z panem Thouvenel, za czasów jego poselstwa przy jasnéj Porcie.

Projekta do praw z przedaży dóbr narodowych i oddania na przedsiębierstwo dróg żelaznych neapolitańskich natrafiły w dziennikarstwie i w izbie na żwawą oppozycją.

Według kontraktu sporządzonego z panami Rothschild i Talabot, rząd zapewnia nowéj spółce, która zlać się powinna ze spółką lombardzką i Włoch środkowych, ryczałtowego dochodu po 29,000 franków od kilometru z dróg neapolitańskich i 25,000 z innych. Nadto, w nagrodę za zbudowanie drogi między Pescara i Ceprano, jeżeli ta przewyższy 250,000 franków za kilometr, otrzymają dokonane już przez rząd roboty. Pomoc rządowa dochodzi w ogóle do 60 miljonów. Ale z drugiéj strony powstaje straszne spółzawodnictwo innych spółek, mających przedstawić izbom nierównie dogodniejsze warunki.

Rozdawanie akcij kredytu ziemskiego, należących do sieci włoskiéj odbywa się za wiadomością ministrów. Szkoda, że główniejsi bankierowie wdani w tę sprawę sprzedali już największą część swoich akcij; dla nich było to przedmiotem prostego wekslarstwa.

— Genua, 22 czerwca. W piątek wieczorem t. j. 21 bieżącego miesiąca, przybył tu niespodzianie jenerał Garibaldi, wysiadł u swéj córki i zięcia mieszkających w domu wiejskim w Santo-Francesco d'Albano.

Wczoraj około południa jenerał przybył do miasta w towarzystwie pana Bellazzi i udał się do więzienia San-Andrez, otrzymawszy na to pozwolenie władzy, dla widzenia się z półkownikiem Cattabene. Mówią, że ta rozmowa była prawdziwie rozrzewniająca, odbyła się zaś w obec prokuratora królewskiego, jego pomocnika i sekretarza sądu.

Za przybyciem jenerała, który czule uścisnął więźnia, znalazł go tak wzruszonym, że zaledwie mógł mówić. Garibaldi pokrzepiał odwagę dawnego towarzysza broni, pocieszał go, aby spokojnie czekał wyroku, który bez wątpienia będzie dlań pomyślnym. Te odwiedziny były wielką pociechą dla półkownika Cattabene. Przy pożegnaniu Garibaldi uścisnął go znowu i poszedł odwiedzić drugiego więźnia Serafina Melis Sycylijczyka, który należał do wyprawy tysiąca, znajduje się zaś pod strażą od dni kilku.

Na drodze, którą Garibaldi przejeżdzał w powrócie do domu wiejskiego znajdowało się wiele osób, lecz zdaje się że zapał Genueńczyków dla jenerała znacznie ostygł.

Jenerał znowu wyszedł około godziny piątéj po południu, ale teraz dla tego, aby wsiadł na mały parostatek zwany Tortoli, należący do spółki Rubattino, który odwiózł go na Kaprerę. Wielu z dawnych towarzyszów broni i przyjaciół udali się na pokład dla pozdrowienia odpływającego. Widziano w liczbie przybyłych jenerałów Bixio i Medici. Synowie Garibaldiego Menotti i Ricciotti towarzyszą ojcu do Kaprery z dość licznym orszakiem.

Turyn 24 czerwca. Obecność Garibaldiego w Turynie, tudzież wielu innych jenerałów wojska włoskiego, jako to: Cialdinego, Fanti, Pinelli, i t. d., dała powód w ostatnich czasach do rozmaitych wykładów. Ten zjazd znakomitości wojennych wiązano z rozmaitemi projektami na przyszłość, ale interpellacja posła Massari pod względem wyprawy meksykańskiéj i odpowiedź pana Rattazzi, położyły koniec tym domysłom. Nadto, czas był najgorzéj wybrany na jakie zamorskie przedsięwzięcie. Włosi mają na pograniczu Austryjaków; wewnątrz stronnictwo klerykalne, krzątające się około zaciągów dla zasilenia zbójectwa, podmawiające żołnierzy do zbiegostwa; Włosi powinni baczyć na zachwianą skarbowość, nie zaś myślić o wojnie z narodem, który im nigdy nic złego nie uczynił.

Jest coś w powietrzu, co nabawia niepokojem; nie należy lekceważyć namiętności; panuje jakaś gorączkowa niespokojność w umysłach. Prawo o stowarzyszeniach może wywołać burzę, był by sposób na jéj odwrócenie, to jest przedsięwziąć wyprawę na Rzym; lecz jeden z mężów stanu zapytany w tym względzie odpowiedział: Jeżeli Francja na to pozwoli, nie zawahamy się zająć Rzymu; ale jeżeli Mazzini i jego zwolennicy nie pozwolą, nie długo tam pozostaniemy.

Zamknięto uniwersytet pawijski. Zarzucają ministrów, oświecenia panu Matteucci, że wcześnie nie przedsięwziął właściwych środków do ukojenia uczniów z powodu opłat za kursa przepisanych przez byłego ministra Casati, oskarżają też uczniów o zuchwalstwo i zaślepienie, które posunęli aż do pogardy prawa. Wszystko w tych sądach jest prawdziwem, lecz należy wprzódy czekać wyjaśnień, których parlament niewątpliwie zażąda.

Dziś załoga turyńska obchodzi 3-ą rocznicę bitew pod San Martino i Solferino. Ileż wspomnień, ileż nadziei na przyszłość!

Turyn 25 czerwca. Poseł de Boni (ze skrajnéj lewej), zagadnął ministrów o zaciągach po miastach włoskich. Mówią o tajemnych wyprawach; niektórzy nawet twierdzą, że zaciągi odbywają się nakładem rządu; inni że ci co podmówić się dadzą wysłani zostaną na wygnanie na puste wyspy, inni nakoniec zapewniają, że zaciężnych wyszlą do Meksyku lub Stanów Zjednoczonych, potrzeba to koniecznie rozjaśnić, aby zachować młodzież od zastawianych jéj sideł.

P. Rattazzi odpowiedział, że podobnego rodzaju interpellacje należało do kogo innego zwrócić, nie do rządu, który nie tylko nie zachęca tajemnych zaciągów, lecz sprzeciwia się im z całéj mocy; usiłuje odkryć werbowników, lecz trudno mu winnych schwytać ze względu na sposób jakim się zaciągi spełniają; werbownicy bowiem poprzestają na zapisaniu imion ochotników, na zapowiedzeniu im, aby byli w gotowości na pierwsze wezwanie, nie wydając im żadnego aktu pisanego i nic zgoła coby mogło służyć za podstawę przewodu sądowego. Wszakże werbownicy nie osiągną swego celu, bo jeżeli myślą o jakim zamachu, rząd czuwa i ziszczenia jego nie dozwoli.

P. Crispi rzekł, że przetrząsł pewny dom wskazany mu w Turynie, że znalazł w nim 30-tu młodzieńców czekających na hasło, lecz że żadnego werbownika odkryć nie mógł. Mówca nagania wysłanie przez rząd kilku wychodźców weneckich na wyspę Sardynję.

P. Rattazzi odpowiedział, że rządowi służy prawo wskazywania miejsca pobytu wychodcom, pobierającym płacę ze skarbu. Interpellacja nie miała dalszych skutków.

Turyn 25 czerwca. Minister skarbu, wezwany do kommisji mającéj przedstawić izbie sprawozdanie co do poboru podatków, aż do końca roku, oświadczył, że w razie odrzucenia wymagań gabinetu, ministrowie złożą swe urzędy; nie przyjął więc przełożenia kommisji, aby upoważnienie na pobor podatków w ciągu półrocza skrócić do 4-ch miesięcy.

Wiadome są przyczyny, dla których budżet nie mógł być zagłosowany, lecz i to pewna, że żaden gabinet skutecznie pracować nie może, jeśli mu ciągle grozi nieufność izby. W obec rozpadnienia się jéj na stronnictwa, trudno przewidzieć co będzie z projektem do prawa. Kommisja obstaje przy 4-ch miesiącach, ale może ministrowie dadzą słowo, że budżet na rok 1863-ci przedstawiony będzie w listopadzie, a wówczas izba okaże się powolniejszą niż kommisja.

Dziennik Diritto urzędowy stronnictwa działania, mówiąc o powrócie Garibaldiego na Kaprerę wyraża: Co do wiadomości, że jenerał odpłynął na Kaprerę, lepiéj nie mówmy o tém. Według tego dziennika moznaby wnosić, że znakomity patryota nie wrócił na samotną wyspę, lecz że czyni przygotowania na inną wyprawę, może w Czarnogórzu, Dalmacji, lub Grecji. Wszakże to pewna, że odjechał tylko z 2-ma synami. Nie wiadomo, czy późniejsze wystąpienie Garibaldiego mogło by przynieść jaką korzyść, ale to niezawodna, że dzisiaj byłoby nieprzebaczonem szaleństwem.

Oczekiwane przyznanie królestwa włoskiego przez jedno z największych mocarstw, ma być w związku ze sprawą wschodnią, która prędzéj, późniéj wytoczyć się musi, bo traktat paryzki nie może wiecznie pozostać głoską martwą dla Turcji. Lord Palmerston nie chce wyrzec się przesądów polityki popieranéj na Wschodzie, w tym więc celu domaga się, aby Anglja trzymała swe siły na stopie zbrojnéj. Zaiste w takiém położeniu, stan Włoch byłby wielce trudnym. Anglja starała się o zachowanie swego wpływu na półwysep w granicach roztropności i do równoważenia wpływu Francji.

Popełniwszy błąd stawienia przeszkód temu wpływowi, aż dopóki wojna w 1859-m nie wybuchnęła, chciała go późniéj naprawić przez uznanie królestwa włoskiego, nawet nim je parlament zawyrokował; naganiała cesarzowi, że podobnież nie postąpił; nakoniec była zawsze na przedniéj straży w sprawie rzymskiéj i nalegała na wyprowadzenie wojsk francuzkich z państw kościelnych. Są to zapewne czynności pełne wagi, ale w żaden sposób nie zdolne nadwątlić zwycięztw Magenta i Solferino.

Sprawiedliwie powiedział raz hr. Cavour, że rozwiązania sprawy weneckiéj szukać należy na Wschodzie. Bo w ten tylko sposób skłonić można by Austrję do zupełnego ustąpienia z Włoch, gdyby przy rozbiorze Turcji można było wydzielić jéj jaką znaczną część kraju. Austrja jest barbarzyńską we Włoszech; byłaby cywilizacyjną na brzegach Dunaju i Czarnego morza. Próżno o tém rozprawiać, od półtora wieku już ta prawda jaśniała w umyśle książęcia Eugenjusza sabaudzkiego, który służył Austrji, tworzył pułki kroackie, pogranicza i osady wojenne w Banacie. Hr Balbo rozwinął tę myśl w sławnéj swojéj księdze Speranza d'Italia (Nadzieja Włoch) która dziś po 14-tu latach powinna by stać się więcéj nawet niż wówczas przewodniczką narodu.

Włochy między Francją, pragnącą rozwiązania sprawy Wschodniéj i Anglją, która jéj niechce, wiedząc, że największe korzyści nie staną się jéj udziałem, wahać się w wyborze nie mogą; muszą one koniecznie przechylić się ku téj stronie z któréj słońce wschodzi. Zapewne Anglja może w Sycylji zrządzić im wiele kłopotu, ale to zawsze będzie mniéj niebezpieczne od zerwania z Francją, będącą o miedzę z Włochami i która przyrzeka swą pomoc w rozwiązaniu sprawy włoskiéj.

Francja.

Dzienniki wiele mówią o zamiarach Francji wdania się w pośrednictwo między stronami walczącemi w Stanach Zjednoczonych. P. Prevost-Paradol czyni z tego powodu następne uwagi w liście do redaktora Gońca niedzielnego, podajemy to pismo w zupełności.

„Mości panie. Jeśli jest dziś uczucie rozszerzone we Francji, nie mówię między ludźmi myślącymi, ale nawet między tymi co pracują, przedają, kupują, zasiewają i zbierają, tedy niewątpliwie przemaga żądza utrzymania uczciwego pokoju ze wszystkiemi ludami na ziemi; poprawienia przez oszczędność naszéj zachwianéj skarbowości; unikania wszystkiego co mogłoby sprowadzić wzrost podatków lub długu narodowego; spokojnego i uczciwego nakoniec życia pod cieniem naszych latorośli winnych i drzew figowych i podniesienia w ten sosób powszechnéj pomyślności. Cóż mamy powiedzieć o tych pisarzach skwapliwych a zgubnych przyjaciołach władzy, którzy w obec widocznych usposobień narodu, codzień podżegają rząd do wtrącenia nas w nowe jakie powikłania i którzy twierdzą, że szukając na karcie jakiéj dalekiéj stolicy gdzieby chorągiew francuzka powiewać jeszcze mogła, zgadują tylko i uprzedzają powszechne żądania. Zapewne, że je uprzedzają ale z tak daleka, że uczucie powszechne z największą trudnością podążyć za nim zdoła. Podobni oni są do tych dziwnych ludzi, którzy pocieszyć się nie mogą gdy nie są zaproszeni na jaką ucztę, którzy myślą, że bez nich nic przyzwoicie nie pójdzie, skoro gdziekolwiek czy w nowym czy w dawnym świecie zagai się jakie wstrząśnienie, natychmiast zaklinają rząd, aby biegł brać w nich udział.

Za każdym wystrzałem, w którejkolwiek części świata, wnet oświadczają zamiar biedz w tę stronę, albo raczéj wysyłać tam swych spółobywateli; i dziś naprzykład, kiedy grad bomb niszczy Belgrad, przysiągłbym, że martwią się, że ani jeden żołnierz francuzki nie znajduje się tam dla ich zbierania. A odzywają się z taką powagą, a wymowa ich jest tak przekonywająca, że skoro się odezwą, powszechność zapytuje siebie z niepokojem czy nie wygrali już sprawy. Potomność zechce bez wątpienia dowiedzieć się o imionach tych Sokratesow i Demostenesów, tak cudownie korzystających z dziennikarstwa i których pisane słowo tak przeważnie wpływa na dolę ich kraju; lecz niech szuka u spodu pism, bo pióro moje ich niewymieni.

Zaledwie dni kilka temu, mowy ich z powodu spraw amerykańskich, obudziły w każdym dobrym obywatelu żywy niepokój. Tak rozczulające ubolewania nad okru-

cieństwami popełnianemi przez Północ, w odzyskanych częściach Południa, taka troskliwość o swobodę osobistą i wolność prassy, tak gwałtowne oburzenie przeciw rządowi, który nurtowany wojną domową jeszcze nie rozstrzelał, nie wygnał, nie zawiózł w dzikie strony nikogo, zmusiły nas do rozwagi i do zapytania siebie samych, ile wkrótce przypłacilibyśmy za to, żeśmy słuchali objawów tylu zdań wyzwolonych, żeśmy czytali tyle protestacij za sprawiedliwością i ludzkością. Nakoniec wypowiedziano wielkie słowo, już dziś wiemy, jaki był cel tych mów cnotliwych. O nic mniejszego nie chodziło jak o przełożenie a następnie o narzucenie pośrednictwa europejskiego Stanom Zjednoczonym. Ci głębocy politycy wyrzekli i dziennik **T i m e s** im przyklasnął, ale wnet zobaczymy z jakiem ciekawem zastrzeżeniem.

Powiedzieliśmy, że chodzi o narzucenie pośrednictwa; bo rzeczywiście doradzać je tylko, nie doprowadzi do niczego, jeśli wobec przewidzianéj odmowy nie będzie z góry rozstrzygnięte dalsze postępowanie. Nie dosyć tego; wiedzieć należy dokąd idziemy i jaki cel zamierza sobie pośrednictwo. Zapewne nie idzie tu o dopomożenie Północy, przywrócenia władzy związkowéj na Południu, do tego bowiem pośrednictwo nie jest potrzebne. Chodzi raczéj, jawnie to wyznają, o zapewnienie i uświęcenie niezależności Południa, lub mówiąc szczerym językiem dziennika **T i m e s**, o założenie dwóch spółzawodniczych rzeczypospolitych na ziemi amerykańskiéj. To jest więc cel jasno określony pośrednictwa i rozumnie innego wymyślić niepodobna. Ze widok, (szczęściem urojony i niemożliwy), tych dwóch spółzawodniczych rzeczypospolitych omdlewających na zwaliskach Stanów Zjednoczonych pochlebia oczom i sercom Anglji, któż tego nie zrozumie, któż jéj nawet téj żądzy nie przebaczy? Ale aby pisarze francuzcy chcieli jawnie zmusić Francję do życzenia w tymże stopniu co Anglja, tak nieszczęsnego i dla nas i dla świata następstwa, trudno to jest pojąć sprawiedliwie, to zdumiewa nawet w czasach, w których każdy wyrzeka się już pojmowania a zdumienie już do tego stopnia znużyło.

Ale chodzi zupełnie o co innego jak o żądzę zniszczenia Stanów Zjednoczonych; aby zadowolnić tych śmiałych polityków, potrzeba, abyśmy sami przyłożyli do tego rękę i abyśmy to wykonali; bo pan zapewne nie wierzysz, tak jak i ja nie wierzę, aby życzenie Europy wystarczyło do wytrącenia oręża z rąk Północy, tak jak nie wystarczyło życzenie Europy do powstrzymania nas od zdobycia Wandei, do odstąpienia od pobicia Lyonu, albo Tulonu, podczas rewolucji francuzkiéj. Któż odważy się twierdzić, że filipika tych pisarzy, choćby była wielbioną przez dziennik **T i m e s**, że nawet nota ambasadorów francuzkiego i angielskiego będą miały tę moc czarodziejską, że skłonią do rezygnacji ludzi walczących za wielkość i istnienie swego kraju, to jest za wszystko co przy wolności stanowi prawdziwą cenę życia na téj ziemi?

Któż prócz tego niewie, że głos tych pisarzów tak potężny między nami, przez niewytłómaczone zjawisko traci wszelką wiarę między obcemi, i że za granicami naszego kraju niezdolnym jest do poruszania serc ludzkich? Nie spodziewajmy się przeto, aby ci którzy za Atlantykiem wystąpili raczéj do boju z własnymi spółobywatelami, niż zezwolili na zniszczenie swéj ojczyzny, ulegli na pierwsze wezwanie cudzoziemców i aby nie stawili najmniejszego oporu dla zasłonienia ziemi amerykańskiéj od założenia na niéj owych dwóch spółzawodniczych rzeczypospolitych, których ponętny obraz raduje równie serca niektórych dzienników francuzkich, jak serce Anglji. Cokolwiekbądź, walka byłaby nieuchronną, krew przelewać i pieniądze wydawać byłoby koniecznem; a któż poniesie nakłady tego zacnego przedsięwzięcia.

Dosyć jest odczytać dziennik **T i m e s**, by przekonać się, że Anglja wspaniale zostawuje i jego zasczyt i jego ciężary, Francji. Dzienniki, o których mówimy, wołają: wystąpcie z pośrednictwem; a **T i m e s** z radością odpowiada: wystąpcie; bo co do nas, jesteśmy w podejrzeniu, żleby nas przyjęto; ale wy to co innego. Idźmy więc mówią też same dzienniki. Idźcie, mówi **T i m e s**, patrzyć będziemy z najczulszą trzoskliwością na wasze usiłowania. Pochwaliliśmy już was za przedsięwzięcie odrodzenia plemion łacińskich w Meksyku; niemniéj przyklaśniemy waszym śmiałym przewagom w uspokojeniu i utrwaleniu plemienia Anglo-saskiego.

Niech więc ci co wyjąkali między nami słowo **p o ś r e d n i c t w o**, lub **p r z y z n a n i e P o ł u d n i a**, nie spodziewają się złudzić powszechności pod względem pożytku rad nastręczanych rządowi francuzkiemu. Rządzić jest to przewidywać, powiedziano w sławnéj broszurze, która poprzedziła wojnę włoską a która jak się to dziś okazało, nie przewidziała wszystkich jéj następstw; radzić, jest to jeszcze przewidywać, a komu zdarzy się być usłuchanym, bierze na siebie za swe rady odpowiedzialność. Owoż przekładać pośrednictwo, nie postanowiwszy go narzucić do niczego nie prowadzi; przyznać Południe nie postanowiwszy go wspierać, jest to po prostu narażać imię Francji na oczywiste poniżenie.

Wojna jest więc ostatnim wypadkiem tych rad i zamiarów; napróżno byłoby łudzić się, że tę wojnę jeśliby przyszło do jéj rozpoczęcia, toczyć będziemy spólnie z Anglją. Baczna na swe korzyści, ale roztropna, Anglja zapewne pragnie rozprzężenia Stanów Zjednoczonych i nie poczytuję jéj tego za zbrodnię; ale pod tym względem ograniczy się tylko płonnemi życzeniami; miała ona zręczność wydobyć oręż w sprawie **T r e n t u** i to w chwili kiedy dola Południa nie zdawała się być zrospaczoną; a jednak któż wątpi, że przyjęła z uczuciem wyzwolenia mądrą odpowiedź Stanów Zjednoczonych, która ją oswobodziła od wojny. Lecz z jakąż radością ujrzałaby tę wojnę, któréj sama prowadzić nie chce, wypowiedzianą przez nas!

Albo te słowa **p o ś r e d n i c t w o** i **u z n a n i e P o ł u d n i a** nic nie znaczą w ustach tych co je powtarzają, albo nas i nas jednych tylko wzywają do wydarcia Nowego-Orleanu z rąk Stanów Zjednoczonych, dla oddania go Południowi i dla odwrócenia wojska Mac-Clellana z drogi do Richmond. Nam to przyjdzie, jeśli tych rad usłuchamy, blokować Stany Północne, oblegać New-York i Boston, zapewne dla skuteczniejszego podźwignienia zewnętrznego francuzkiego handlu. My to będziemy musieli wysyłać naszych młodych żołnierzy i pieniądze jenerałowi Beauregard na te niezdrowe stepy, w których jeszcze walczy; chorągiew francuzka pierwsza złączy się z rzecząpospolitą, orędowniczką niewolnictwa, i podzieli z nią albo sławę jéj złożenia, albo brzemię jéj klęski.

A te same dzienniki usiłujące napróżno sprowadzić mniemanie powszechne na tę zgubną pochyłość i stopniowo przyzwyczaić je do takich zamachów, dobrodusznie ogłaszają obok poglądów swoich na sprawę amerykańską, sprawozdanie komissji budżetowéj doradzające izbie wykreślenie 30-tu miljonów wydatku na różne gałęzie służby krajowéj i odrzucenie wszelkiego wniesienia pociągającego za sobą najmniejszy wzrost rozchodów, do tego stopnia oszczędność stała się dla nas niezbędną. Ale cóż obchodzi tych pisarzy, trawionych gorącą żądzą polepszenia rodu ludzkiego i spełnienia według ich widzimi się tego co nazywają posłannictwem Francji! Nie poprzestaliby na rozdziale otwartym w budżecie na ostateczne odrodzenie rzeczypospolitych hiszpańskich w nowym świecie; trzeba im koniecznie otworzyć inny rozdział na zniszczenie Stanów Zjednoczonych. Bogdajby szczęście ludu francuzkiego sprzeciwiało się i teraz jeszcze ziszczeniu ich życzeń."

P a r y ż, 25 czerwca. Izba prawodawcza ukończyła wczoraj rozbiór budżetów 1863-go i jeżeli ostateczne głosowanie nie nastąpiło, to dla tego tylko, że rada stanu nie odesłała popraw doradzanych w ustawie podatkowéj od pojazdów.

Wczorajsze posiedzenie odznaczyło się niejaką gorączkową skwapliwością, łatwą skądinąd do zrozumienia z powodu mnogości prac pozostających jeszcze do przejrzenia przez 3 dni i z powodu chęci posłów wrócenia do domów choć na krótki wypoczynek. Dzień wczorajszy zajęli mówcy techniczni. Naprzód p. Duclos roztrząsał przedmiot aktykacji i konieczną potrzebę ścigania zdrady i ukrywania prawdziwéj ceny własności przechodzących na mocy kontraktów przedażnych w inne ręce, zdrady, która znajduje otwartą furtkę w aktach kieszonkowych. Mimo oschłość przedmiotu, chętnie pana Duclos słuchano; prawda, że miał głos z początku posiedzenia, bo gdyby przyszło mu mówić pod koniec, może byłby mniéj szczęśliwy.

Podatek na cukier, o który nieco lękano się, był żwawo i z wielką wyższością pomawiany przez pana Ancel, posła z Hawru, obrońcę francukich morskich dogodności, i podług niego żegluga straci wiele w skutek zmniejszenia spożywania cukru, jakie podatek sprowadzić musi. Na nieszczęście, ze względu na równowagę budżetową, handel morski stosunkowo jest zadaniem podrzędnem i jak to bardzo dobrze zauważał sprawodawca p. Segris, nie należy potępiać komissji za przyjęcie podatku, którego okoliczności nie pozwoliły jéj odrzucić.

Artykuł ściągający się do tego szczegółu zagłosowany został przez stu posłów przeciw 36-ciu.

Rolnictwo znalazło obrońcę w osobie pana Creuzet, który domagał się zmniejszenia cła od soli, któréj rolnicy nie mogą używać tyle ileby żądali.

Co do artykułu ustalającego summę 128-iu miljonów franków, w któréj miasto Paryż upoważnione zostało do wypuszczenia bonów kassy robót publicznych, p. Emil Piccard wyraził obawę, że termina wypłat miejskich nie są dostatecznie zapewnione przeciw wynikłościom, jakie sprowadzić może ten rozwój wypuszczenia w obieg biletów, po niejakich wyjaśnieniach i kilku dobrych radach udzielonych przedmieściom, na rzecz których część téj summy jest poświęcona, izba przeszła do innych zatrudnień, tak, że rozbiór budżetu na rok 1863-ci jest rzeczywiście ukończony. Izba prawodawcza zachowała na jutro głosowanie na całość budżetu zwyczajnego, i bezpośrednio przeszła do rozbioru budżetu nadzwyczajnego 1863. Od téj chwili posiedzenie poszło ruchem przyśpieszonym.

Wszystkie kredyta przyjęto bez rozbioru, łącząc w to i kredyt oświecenia narodowego. Dłużéj nieco zatrzymano się na kredytach wydziałów rolnictwa i robót publicznych, tyczące się dróg żelaznych i kanałów; p. Guillaumin wykazał, że przewóz węgla ziemnego drogami żelaznemi ze szkodą przemysłu, jest zbyt drogi; gdyby więc sieć spławów była uzupełnioną, rolnictwo i rękodzielnie wieleby na tem zyskały.

Skoro słowo drogi żelazne zostało wymówione, wnet liczni posłowie, przez wierność zasadzie, poczęli dopominać się o poprowadzenie gałęzi kolei żelaznych do ich miejscowości. Szczęściem niecierpliwość izby i kilka dowcipnych uwag hr. de Morny, położyły koniec téj groźnéj nomenklaturze.

Dzisiejszy porządek dzienny jest nadzwyczaj przeładowany. Wszedł nań poprawczy budżet 1862-go, ale roztrząsanym nie będzie, bo wydatki już w części zostały dokonane.

Z projektu prawa od pojazdów wykreślono połowę opłaty mającéj ciężyć na powozach służących do osobistego użycia rolników. Artykuł przejdzie, ale czy senat go potwierdzi i czy nie przyjmie go równie źle jak przed 3-ma laty.

Dziennik **N o r d** 25-go czerwca został zatrzymany i nie rozdano go we Francji. Umieszczono w nim uwagę, że wobec spokoju jaki zachowuje cesarz, część wyższego duchowieństwa francuzkiego wystąpiła w Rzymie z nienawiścią przeciw jego osobie. Owóż hr. de Persigny wyjechał do Londynu, zastępujący zaś go minister wyznań, musi zachować pewną ogledność, od któréj hr. Persigny jest wolny.

— Cesarz i cesarzowa opuszcza Fontainebleau dnia 7 lipca, dla zwiedzenia niektórych miast środkowych; tegoż dnia przybędą do Nevers; 17-go zrana do Rion, wieczorem tegoż dnia do Clermont-Ferrand, 20-go do Bourges, 21-go cesarz uda się do Vichy, cesarzowa zaś do Saint-Cloud.

Wiadomo, że posiedzenia ciała prawodawczego były przedłużone do d. 27-go czerwca; a lubo pozostało tylko dwa dni na ostateczny rozbiór budżetu i licznych projektów do praw, których sprawozdania są już wypracowane, nikt nie wątpi, że te wszystkie prace zostaną ukończone w dniu naznaczonym. Jeśli się to spełni, nie podobna będzie zaprzeczyć, że ostatnie chwile izby będą nadzwyczaj pracowite.

P a r y ż 26 czerwca. Przyrzekliśmy podać mowę ministra bez wydziału, pana Billault, w któréj przedstawił izbie prawodawczéj całe postępowanie rządu cesarskiego w Meksyku. P. Juljusz Favre wystąpił w świetnym głosie z naganą działania rządu, na posiedzeniu 26 czerwca, p. Billault stanął w jego obronie i następnie przemówił:

„Mości panowie, patryotyczna uchwała, którąście dni temu kilka wyrzekli, w oczach zacnego pana Juljusza Favre jest uchwałą łaski, nie zaufania. Jest on w błędzie; spodziewam się, że zaufanie izby okaże się jeszcze zupełniejszem, skoro rząd wytłómaczy swe działania.

Rząd pragnął i miał nieodzowną wolę wyjaśnić przed izbą i krajem, sprawę, w któréj błędy jednych a niechęć drugich, szczególniéj zamąciły sąd kraju a nawet Europy. Jest przeto powinnością jego polityki przedstawić pobudki, jakie go natchnęły i przewidzenia jakiemi jest kierowany. Będę musiał prosić izby o przydłuższą cierpliwość, bo nic nie myślę powiedzieć, czegobym nie poparł dyplomatycznemi dowodami. To mię tylko uspakaja, że uwaga nasza jest zawsze najżywszą, ilekroć chodzi o cześć i dobro Francji.

Zajmować was powinno przedewszystkiem, jak i rząd zajmowało, to pytanie: czy w Meksyku doszły rzeczy do tego stopnia, iż wojna stała się nieuchronną koniecznością. Mówiono bowiem, że pobudki niedostateczne, a nawet naganne, skłoniły rząd do jéj przedsięwzięcia.

Meksyk od 30-tu lat gromadzi przeciw Francji krzywdy i znęcania się, na jakie spółrodacy nasi, przybyli do tego kraju dla handlu lub przemysłu, są narażani; uciska ich nieustającą anarchją i zdzierstwami, jakich dopuszczały się wszystkie z kolei rządy reakcyjne, lub wyzwolone, które ten kraj nękały. Nie będę mówił o téj anarchji, zajmę się tylko osobistemi krzywdami Francji. Ileż to nie zawierano układów po zdobyciu twierdzy św. Jana d'Ulloa! Ale i konwencja 1853-go i trzecia konwencja 1859-go doświadczały natychmiast gwałtów, skoro chorągiew Francji powiewać na brzegach meksykańskich przestawała.

Więcéj powiem: pieniądze z ceł pobierane a mające służyć dla nas za rękojmię, złożone w miejscu za święte poczytanem na górze pobożności w Mexico, zostały przez rząd miejscowy zagarnięte i powtarzało się to wielokrotnie. Anglja również na tém jak i my cierpiała, bo te pieniądze skradziono; niech mi izba przebaczy to wyrażenie, lecz jest ono najprawdziwszem.

Anarchja doszła do ostatnich granic. W ciągu 30-tu lat zmieniło się sześćdziesięciu kilku prezydentów; położenie cudzoziemców stało się nieżnośnem.

Kiedy powstał rząd Juareza, który przybrał nazwę wyzwolonego i konstytucyjnego; kiedy Juarez potłumił wszystkie knowania, zdawało się, że promyk sprawiedliwości ten nowy rząd oświeci. Wysłano pana de Saligny do Meksyku i zawarto czwartą konwencję.

Lecz równie jak i poprzedzające, nie wzięła ona skutku; nic otrzymać się nie dało i spółobywatele nasi podobnież jak w upłynionych 30-tu latach, bezkarnego łamania traktatów byli zdzierani, nękani i zabijani. Każde po kolei stronnictwo uciskało krajowców i cudzoziemców; czyż nie należało raz skończyć takie położenie rzeczy?

Handel francuzki jest znaczny w téj części Ameryki. Nie tylko w Meksyku, ale w 12-tu czy 15-tu rzeczachpospolitych Ameryki Południowéj; dbać należy o szanowanie Francji i jéj dogodności. W tym stanie rzeczy co miał począć p. de Saligny? Zgodnie z ministrem angielskim zaniosł silną protestację, gdy nowe wykroczenie dopełniło miary wszystkich innych. Juarez, przez dekret ogłoszony, zniweczył wszystkie umowy pozawierane z rządami obcemi i oznajmił, że cła zastawione tym rządom pobierane będą przez rząd meksykański.

Wówczas minister francuzki zaniosł z ministrem angielskim nową protestację i doniosł, że musiał zerwać stosunki z rządem meksykańskim. Dodał, że niepodobna było dłużéj cierpieć, że nakoniec rząd meksykański przypisywał naszą cierpliwość bezsilności. Minister spraw zagranicznych przez depeszę z miesiąca września 1861 potwierdził krok naszego przedstawiciela, zalecił mu przełożyć **u l t i m a t u m** i opuścić Meksyk, jeśli by nie było spełnione. Ultimatum żądało cofnienia tego dekretu, gwałcącego wszystkie konwencje. Rząd meksykański czynił obietnicę, usprawiedliwiał się, lecz to nie doprowadziło do niczego; ministrowie angielski i francuzki, musieli opuścić Mexico.

Oczywiście o to chodziło, czy Francja i Anglja miały cofnąć się i opuścić swych krajowców.

Pytam, czy w téj izbie znajdzie się choć jeden głos, który w obec podobnych niegodziwości, chciał by doradzać rządowi pochylić głowę i wstrzymać się od wszelkiego działania? Nie, zaiste, bo godność Francji była sponiewieraną. Są zdarzenia tak naglące, w których cokolwiekby nastąpić miało, niegodzi się wchodzić w układy, ani ze czcią, ani z powinnością narodową.

Nie należy nigdy poniewierać świętości flagi i należnego jéj uszanowania. Dwaj Amerykanie Południa, podróżujący pod opieką chorągwi angielskiéj, o mały włos nie zapalili wojny europejskiéj; a my, po 30-tu latach zniewag i krzywd, wołających o pomstę, mielibyśmy milczeć? Rząd wysoko dzierży chorągiew Fancji; chce, aby była szanowaną wszędzie i zawsze, tak w nowym jak w dawnym świecie; chce aby wiedziano, że nikomu bezkarnie ubliżyć jéj nie wolno.

Anglja tak samo jak my sądziła, że tylko siły użyć należało; doznała takich samych zniewag i niedawno minister, po wyliczeniu zarzutów Anglji przeciw Meksykowi, przytoczył następne zdarzenie. Pochwycono summę pieniędzy z poselstwa angielskiego w Mexico, przyszło do rozprawy sądowéj, winowajca został uwolniony pod tym pozorem, że to nie było złodziejstwem, ale objęciem własności (śmiech powszechny).

Hiszpanja miała podobnież udział w tych krzywdach i zniewagach; nie wahała się więc szukać siłą ich wynagrodzenia. Nakoniec przytaczam powagę, która w oczach zacnego pana Juljusza Favre będzie miała więcéj znaczenia, niż rządy monarchiczne, odwołam się do polityki wielkiéj rzeczy-pospolitéj przechodzącéj w téj chwili przez straszliwe doświadczenia, ale będącéj zawsze wielkim i na schwał wyzwolonym ludem.

Owoż, polityka Ameryki względem Meksyku była zupełnie podobną do polityki państw Europejskich, posunęła się nawet daléj. W listach poselskich prezydentów Stanów zjednoczonych, znajdują się pod tym względem nieocenione szczegóły. W jednym z tych listów po przedstawieniu posępnego obrazu anarchji meksykańskiéj prezydent oświadczył, że dobro Stanów Zjednoczonych wymaga, zajęcia nadmorskich krajów meksykańskich, że sama ludność miejscowa chętnie by to widziała. A więc rzeczpospolita Stanów-Zjednoczonych upewnia, że Meksykanie z wdzięcznością by przyjęli opiekę chorągwi obcéj.

Po sprawozdaniu tego wszystkiego cóż przedsięwziąć należało. Francja wyczerpała bezskutecznie wszelkie środki pojednawcze; należało działać.

Lecz tu przedstawił się inny porządek wyobrażeń. Jakie sposoby miały być użyte, by otrzymać wynagrodzenie? Dwudziestoletnie doświadczenie nauczyło, że rząd meksykański nie był skąpy na obietnice, lecz że nigdy ich nie spełniał; położenie było najtrudniejsze. Przedstawiciel nasz malował w dobitnych barwach anarchję meksykańską. Jedni, pisał, chcą dyktatury,—inni wszechwładztwa konwencji narodowéj; ale wszyscy uznają bezsilność konstytucji 1857. Pod żadnym względem **s t a t u q u o** było niemożliwe. P. de Saligny przesyłał najokropniejsze szczegóły o anarchji tego kraju, w którym wszyscy rządzący rozbijali rządzonych.

Co czynić w podobnem położeniu? Zajęcie ceł, portów Vera-Cruz i Tampico, zdawało się środkiem najprostszym i najmniéj nakładnym, ale zachodziła w téj mierze stanowcza trudność; wiedziano, że zajęcie portów uczyniło by dochód płonnym. Meksykanie oczepili by port zajęty, a jeśli kupcy chcieliby przeniknąć w głąb kraju, musieliby nowe cło płacić; bo ile razy cudzoziemcy zanadto głośno żalili się, rząd meksykański podwyższał cła wewnętrzne. Tak więc zajęcie Vera-Cruz i Tampico i opanowanie komor celnych wyrównywałoby, z jednéj strony pochwyceniu nicości, a z drugiéj narażałoby załogi na zgubne skutki żółtéj gorączki.— Było to więc niepodobieństwem.

Istniał przykład doraźniejszego działania. W roku 1846 w podobnem położeniu do położenia Francji, Stany Zjednoczone wtargnęły do Meksyku i poprowadziły wojsko na stolicę kraju. Wówczas znajdował się jakiś pozór organizacji rządowéj w téj nieszczęśliwéj ziemi, która późniéj przeszła wszystkie szczeble upokorzenia i nędzy. Po całorocznym pobycie, wojsko Stanów Zjednoczonych otrzymało zadość uczynienie pod warunkiem wyjścia ze stolicy meksykańskiéj.

Zdawało się nam, że takąż drogą dójdziemy do takiego wypadku i że należało nam wejść w ślady Stanów Zjednoczonych. Ale w Mexico znaleźlibyśmy rząd bezsilny do ziszczenia obietnic i niechętny do ich dotrzymania, w obec kraju miotanego anarchją, w obec 50-ciu ludzi, którzy stali się jego przemocnymi panami i wzajemnie wydzierają sobie nad nim władzę. (d. c. n.)

P a r y ż 26 czerwca. Wczoraj wrócił do izby z kommissji rady stanu projekt podatku od pojazdów. Spór był żwawy i o mały włos, że projekt nie upadł. Przeszedł tylko większością 148 głosów przeciw 108. Głównymi zapaśnikami byli pp. Granier de Cassagnac i Baroche. Pierwszy wyliczył pojedyńczo wszystkie niedokładności projektu i okazał, że podatek spadał na tych, którychby oszczędzać należało, a oszczędzał tych, którzy najłatwiéj mogli znieść jego ciężar. Drugi dowodził, że gminy nie liczące spełna 12,000 mieszkańców mogą łatwo uwolnić się od podatku na innéj drodze. Uwolniono od opłat lekarzy posiadających jednego tylko konia, albo dwa z pojazdem, ale cóż począć z lekarzami wielkich miast, którym dwa konie nie wystarczą. P. Baroche bronił projektu do prawa, który chociaż przeszedł, wszyscy jednak widzą, że niedługo obowiązywać będzie. Doświadczenia okaże w czém potrzebuje poprawy, bo w obecnym swoim stanie dziwnie jest niedokładny, co spowodowało i teraz odesłanie raz jeszcze art. 10 do kommissji. Po téj rozprawie, żwawéj a przerywanéj, izba zagłosowała ogół budżetu; dalszą część posiedzenia zabrało przyjęcie rozmaitych praw miejscowych.

Dziś izba zajmuje się poprawczym budżetem 1862 roku, do którego zaciągniono kredyt 15-tu miljonów na wyprawę meksykańską. P. Juljusz Favre, który z powodu śmierci jego zięcia przez kilka dni nie ukazywał się w izbie, przybył na dzisiejsze posiedzenie i wystąpił jak zapowiedział, z naganą wyprawy meksykańskiéj.

P a r y ż 27 czerwca. Najważniejszą dziś wiadomością jest tymczasowe wstrzymanie wysłania wojsk do Meksyku. Zapewne wysłane zostaną pewne posiłki, ale już nie mówią o bezpośredniéj wyprawie jenerała Forey; zawieszono ją przynajmniéj na 2 tygodnie. Rząd wprawdzie niema wiadomości stanowczych, ale sądzi, że dywizja jenerała Lorencez działa spowodzeniem. Byłaby to najpożądańsza nowina, chociaż nie jedna ambicja doświadczyłaby zawodu.

W skutek mowy p. Billault, któréj podaliśmy wyżéj początek, poprawczy budżet 1862 roku został zagłosowany. Dziś przyjęto art. 10-ty prawa podatku od pojazdów; następnie rozprawiano o rozmaitych projektach do praw tyczących się dróg żelaznych; miano też roztrząsnąć projekt pensji dla wdowy znakomitego muzyka Halévy. Rada stanu na wniosek pana de Rougé, towarzysza pana Halevy w instytucie chciała udzielić tę pensję pod nazwą nagrody narodowéj; deputowani zgadzali się wyznaczyć pieniądze, ale w drodze wyjątkowéj, bo sama nazwa zdawała się Im być zbyt uroczystą. Mogłoby to wywołać spory, w których utonęłaby pensja; lecz nakoniec zgodzono się ją wyznaczyć, nie nadając jéj żadnego nazwania.

Posiedzenia izby prawodawczéj zostały dziś zamknięte; czy wszyscy posłowie zobaczą się w roku przyszłym? Zdaje się, że nowe wybory w październiku są pewne.

Podróż książęcia Napoleona niema dotąd żadnego rozgłosu. Monitor o niéj milczy.

Anglja.

L o n d y n 25 czerwca. Wczoraj przybył do Londynu książe Ludwik hesski, oblubieniec królowéj Alissy, w towarzystwie swego brata; stanął w hotelu pałacowym naprzeciw pałacu Buckinghamskiego. Książe dopiero w przeddzień ślubu pojedzie do Osborne; taki jest zwyczaj w Anglji. Urządzono dla nowego stadła prześliczny dom na wyspie Wight, niedaleko od Osborne, gdzie przepędzą pierwsze chwile swojego związku; następnie w jesieni odbędą podróż do Szwajcarji.

Książe-Napoleon przyjmowany jest wszędzie w Londynie z najwyższem uszanowaniem. Przy zwiedzaniu wielkiéj wystawy królewskiego rolniczego towarzystwa, przyjął jego ces. wysokość lord Portman. W poniedziałek książe znajdował się na posiedzeniu izby gmin, wówczas kiedy lord Palmerston oddał świetne świadectwo przyjaznéj polityce cesarza.

Zdania rozmaitych sądów przysięgłych wystawy są już znane, wyznaczone przez nie medale będą rozdawane publicznie 11 lipca, przez książęcia Cambridge, zastępcę królowéj. Obrzęd odbędzie się w pięknym ogrodzie towarzystwa ogrodnictwa, przyległym pałacowi międzynarodowéj wystawy.

Gabinet dokazał swego, projekt prawa uzbrojeń uniknął grożącéj im klęski; rząd zobowiązał się tylko do nieużycia żadnéj części kredytów na twierdze w Spith-Head, nim parlament nie wyrzecze o potrzebie ich dokończenia. Gdyby żądano więcéj pieniędzy na zbudowanie okrętów pancernych, lub pływających baterji, izba gmin najchętniéj na to by zezwoliła; lecz lord Palmerston nastając na potrzebę pożyczki na warownie, ponieważ są to budowle trwałe, żądał, aby obrony pływające opłacono z dochodów corocznych. Zapadła uchwała odroczyła tylko trudności tego zadania aż do następnego parlamentu; bo chociaż mowa lorda Palmerstona okrytą została oklaskami, ściągały się one raczéj do mówcy niż do planu rządowego.

Na wielkim pamiątkowym obchodzie uniwersytetu Oxfordzkiego, mającym odbyć się w przyszłym tygodniu, będą rozdane zaszczytne stopnie uczone lordowi Palmerston, książęciu Devonshire, jenerałowi Outram i ministrowi brezylijskiemu w Londynie.

Człowiek oskarżony o zabójstwo pana Thiebeault w Irlandji, został uwolniony przez szczególną komissię sędziów królowéj w Tipperary, ku wielkiéj radości wieśniaków hrabstwa, którzy gromadnie zbiegli się na sądy. Nie można dać zdania o tym wyroku, bo jeszcze nie nadszedł do Londynu opis całego przewodu sprawy. Inne uwolnienie podejrzanego o podobnąż zbrodnię, miało także miejsce. Jeden tylko wyrok potępiający został aż dotąd wydany w straszliwych zbrodniach, które w tym roku zakrwawiły Irlandję; bo chociaż morderstwa popełniono w dzień biały, wobec świadków i na dobrowolnych gościńcach, taki jest stan okropny w tych stronach Irlandji, że niepodobna jest znaleźć świadków dla potępienia morderców i że całe spółczucie ludu jest za zabójcami, nie zaś za ofiarami. Jakoż po każdem uwolnieniu oskarżonych, odprowadzają do domów tysiące wieśniaków uwielbiających ich bohaterstwo i męczeństwo.

— Wczoraj francuzcy uczęstnicy wystawy, wydali ucztę dla książęcia Napoleona. Zaproszono na nią hrabiego Granville i książęcia Buckingham.

Przy wetach książe Napoleon wniosł przezdrowie królowéj. Mówił o stracie jaką naj. pani i wystawa poniosły przez zgon książęcia-małżonka.

Po czem lord Granville wniósł w następnych wyrazach przezdrowie cesarza Francuzów:

„Naj. książe i mości panowie, mam zaszczyt i przyjemność za pozwoleniem waszéj ces. wysokości wnieść jedno przezdrowie; przy jego wniesieniu niech mi wolno będzie wyrazić uczucia, których doznałem, słuchając tych wymównych wyrazów, w jakich wasza wysokość odezwałeś się o naszéj królowéj i o jéj dostojnym i najmilszym zmarłym małżonku. Kiedy pragnęliśmy wiedzieć, czy możemy liczyć na spółdziałanie cywilizowanego świata, w ponowieniu wielkich przedsięwzięć 1851-go i 1855-go roku, udaliśmy się do rządu jego ces. mości. Cesarz nie zawahał się, kazał nam odpowiedzieć w sposób najprzyjaźniejszy. Wyznaczył komissję w Paryżu i Londynie, złożoną ze znakomitych mężów; raczył, na dowód swéj osobistéj życzliwości dla wystawy, mianować jéj prezydentem członka swego cesarskiego rodu, którego dziś oglądamy między sobą. Pozwólcie mi, nawet w obec jego wysokości, przypomnieć to powszechne uznanie, jakie przysięgli

i wystawcy francuzcy składają słuszności, bezstronności i uprzejmości wyroków jego wysokości o międzynarodowem spółzawodnictwie. Składamy dzięki cesarzowi za to co raczył dla nas uczynić i pragnęlibyśmy wynurzyć życzenie, aby naj. pan sam mógł przybyć i cieszyć się tem nauczającem i świetnem stanowiskiem, jakie Francja zajęła w téj dobroczynnéj walce narodów świata. Mm. pp. mam zaszczyt wnieść przezdrowie naj. cesarza Francuzów. Niech żyje cesarz! (Przeciągłe oklaski).

Ks. Napoleon wniósł potém zdrowie komissarzy królewskich 1862 roku. Skreślił wymówny obraz postępów wystawy. Starał się dowieść, że Francja pierwszy miała pomysł zbiorów sztuk i przemysłu, przyznając wszakże, że Anglji służy zaszczyt nadania temu pomysłowi najrozleglejszego rozwoju.

Lord Granville odpowiedział: „Pozwolcie mi m. m. p. p. podziękować w imieniu kommissji, za uczyniony jéj zaszczyt. Miło nam jest przyjmować na naszéj własnéj ziemi gościnność, udzieloną nam z takim wdziękiem i z taką serdecznością prawdziwie francuzką. Głęboko czujemy cześć oglądania tylu znakomitych i dostojnych mężów, którzy składają waszą kommissję i waszych przysięgłych. Winszujemy sobie nadewszystko; że znajdujemy się obok 2-ch mężów stanu, panow Rouher i Chevalier, którzy pod kierunkiem cesarza pracowali z taką gorliwością i umiejętnością, oraz tak chwalebnie nad uprzątnieniem zawad utworzonych nie przez Boga, ale przez ludzi, którzy przeszkadzali stosunkòm i handlowi dwóch krajów tak sąsiedzkich, tak bogatych i potężnych, jak Francja i Anglja.

Kiedyśmy chcieli odnowić w tym roku przedsięwzięcie 1851-go i 1855-go r., mówiono nam: wystawcy nie przybędą; przyznawać należy, że to był główny zarzut przeciw wystawie. Owoż jaki był wypadek? Odrzuciliśmy 6/7 żądań angielskich, a gdy dziś widzimy dworzec francuzki tak świetnie i tak obficie napełniony, nietylko przedmiotami sztuki i zbytku, ale wynalazkami chemicznemi, mechanicznemi, najwyższéj wagi,—tego tylko żałujemy, że trudności miejsca niepozwoliły nam rozszerzyć waszych granic. Raczyliście dać nam niejedną naukę w 1851 i 1855 roku: pochlebiamy sobie, żeśmy z nich nieco skorzystali, mieliśmy nadzieję że wypłacimy się wam podobnąż usługą. Bogdajby to porozumienie serdeczne i te spokojne walki nieustawały, bogdajby stały się węzłem i rękojmią postępu dla całego świata.“

Podczas uczty towarzystwo orfeonistów tuluzkich odśpiewało rozmaite pieśni.

Austrja.

Wiedeń 22 czerwca. Najęto w Kissingen pokoje dla królowéj Marji neapolitańskiéj małżonki Franciszka II, któréj przykycie wkrótce jest oczekiwane.

Dnia 16 czerwca przeniesiono w uroczystym obchodzie śmiertelne szczątki synów króla Jana III, królewiczów Jakóba i Konstantego, do grobów odnowionego kościoła w Żółkwi.

Wiedeń 25 czerwca. Czytamy w liście pisanym z téj stolicy następny pogląd na sprawy serbskie:

Trudno łudzić się co do wypadków w Serbji; wiadomo, że położenie jest bardzo niebezpieczne, ale z drugiéj strony nie należy przesadzać przykrości położenia. Ruch serbski nie nosi na sobie znamienia obmyślanego oddawna trybu i niepodobna odkryć w zaszłych wypadkach z góry ułożonego planu. Wyznać należy, że ruch tego rodzaju może udać się jedynie dla tego, że nie przechodzi granic możliwości. Stąd jest nadzieja, że Serbowie zrozumiawszy ten stan rzeczy, wkrótce uspokoją się i niebezpieczeństwo za kilka tygodni przeminie. Co do trwałości spodziewanego pokoju, zawisła ona od powodzeń Omera-paszy w Hercegowinie i na Czarnogórzu. Jeszcze człowiek chory żyje; jeszcze serce i tętna biją, ale zbliża się chwila, w któréj ręce i nogi stygnąć poczną; niepodobna będzie zapobiedz ostatecznemu rozprzężeniu, najwięcéj jeśli się da opóźnić.

Przypomnieć w tém miejscu wypada, że w moc uchwały Skupczyny w r. 1861, urządzono wojsko narodowe w Serbji, składa się ono z 5-ciu dywizji, jak następuje: Drynosawska, Morawy południowéj, Timoka, Morawy wschodniéj i zachodniéj, i liczy 45,844 ludzi piechoty, 2,467 jazdy, 1,200 artyllerji i 985 żołnierzy inżynjerów,—ogół sił dzieli się na 62 bataljonów i 26 szwadronów.

— Peszt 24 czerwca. Gubernator Pallfy pojechał do Hont, dla widzenia się z kanclerzem węgierskim; towarzyszą mu dwaj stenografowie.

Dziennik Hirnok ogłasza reskrypt królewski, zalecający, aby starano się jak najmniéj stosować karę śmierci i nakazujący zaprowadzenie rady szcz gółowéj przy izbie septemwiralnéj, do któréj ma należeć roztrząsanie, czy zamiana kary lub ułaskawienie może mieć miejsce. Zdanie téj rady ma być dołączane do aktów przedstawionych najjaś. panu.

Księżna Kuza, która bawiła niejaki czas w Wiedniu, odjechała wczoraj do Pesztu; ztamtąd uda się do Baden-Baden, gdzie późniéj przybędzie jéj małżonek.

Wiedeń 26 czerwca. Na dzisiejszém posiedzeniu 2-éj izby rady cesarstwa, poseł Wieser wyraził życzenie porozumienia się z Węgrami. Rząd oświadczył, że nie opuszcza żadnego pojednawczego środka, opierając się na ustawie konstytucyjnéj, nadanéj przez cesarza.

Jenerał hesski von Haynau, przybył wczoraj w nadzwyczajném poruczeniu z Kassel, dla oznajmienia naszemu rządowi, że elektor zastosował się do uchwał sejmowych i dla wręczenia cesarzowi własnoręcznego listu swojego książęcia.

Tymczasowy naczelnik namiestnictwa siedmiogrodzkiego, hr. Ludwik de Crenneville, zwiedzający teraz wielkie księstwo, przybył d. 17 czerwca do Dewa, głównego miasta komitatu Hunyackiego. Naderspan, w mianéj doń przemowie, prosił między innemi, aby otrzymał od cesarza Franciszka-Józefa załatwienie naglących zadań, tyczących się narodowości, zarządu i innych potrzeb krajn w drodze prawodawczéj i aby w moc praw 1848 r., Siedmiogrodzie zostało przywrócone do życia konstytucyjnego. Hr. de Crenneville w odpowiedzi swojéj rzekł między innemi: Spodziewam się, że wkrótce, skutkiem porozumienia między panującym i ludem, dola naszéj pięknéj ojczyzny, zostanie przez sejm rozstrzygniętą, w sposób zadawalający potrzeby wszystkich narodowości i zapewniający pomyślność kraju.

Dzienniki wiedeńskie oznajmują, że w Tryeście zaszły objawy, z powodu odwiedzenia tego miasta przez 1,100 Węgrów.

Jeden z dzienników prowincjonalnych oznajmił za rzecz pewną, że posiedzenia rady cesarstwa będą zamknięte 1-go sierpnia i wznowione 1-go listopada. Rząd ma zamiar zwołać sejmy prowincjonalne na dzień 15-ty września, aby dłużéj nad 6 tygodni nie obradowały. Sejmy węgierski i kroacki mają być znowu wezwane do wyboru posłów na radę cesarstwa; przedsięwzięte atoli mają być środki, aby się niczem innem nie zajmowały i dla tego trwanie ich ma być bardzo krótkie. Nakoniec w ciągu jeszcze obecnego sejmu rady przedstawiony ma być budżet na rok 1863, ale tylko dla formy, rozbiór zaś rzeczywisty odłożony będzie do następnego sejmu.

Gazeta Dunajska zbija te twierdzenia, które, jak mówi, powszechność zdziwiły, i dodaje:

Lękać się nie należy, aby z woli gabinetu, lub przez samą siłę rzeczy trwanie sejmów prowincjonalnych miało być nader krótkie. Sądzimy, że jesteśmy należycie zawiadomieni i możemy twierdzić, że nie jest zamiarem rządu odroczyć radę cesarstwa po zagłosowaniu budżetu 1862-go roku. I owszem budżet na rok 1863-ci przedstawiony będzie nie dla kształtu, ale aby rzeczywiście był zagłosowany tak jak budżet 1862-go. Niezapoznając w celu wagi przedmiotów, które sejmy prowincjonalne będą miały do roztrząśnienia, rząd przywiązuje wysokie znaczenie do tego, aby budżet 1863-go zagłosowany był w czasie właściwym. Niepodobna było uniknąć dla budżetu 1862 niedogodności spóźnionego przedstawienia, lecz to nie będzie miało miejsca z budżetem 1863-go. Rada cesarstwa oswoiła się z budżetem 1862-go; budżet roku przyszłego po większéj części jest zupełnie z nim zgodny, rozbiór więc jego nie zabierze dużo czasu. Cała praca ograniczy się tylko wynalezieniem środków na opędzenie potrzeb. Oddając jeszcze na dzisiejszem posiedzeniu pod rozbiór rady cesarstwa budżet na rok 1863-ci, zwołanie sejmów nie wiele się opóźni. Nie będąc optymistami, wyrażamy nadzieję, że sejmy prowincjonalne dadzą się zwołać w miesiącu listopadzie.

Piszą z Oedenburga dnia 18 czerwca do dziennika Pątnik:

Oznajmiłem niedawno, że sąd wojenny naszego miasta rozkazał uwięzić poetę węgierskiego Bartosza Ormody. Rzeczony sąd wydał wyrok skazujący go na 4 miesiące ciężkiego więzienia, zaostrzonego 2-ma dniami postu na tydzień. Powodem do téj surowości jest to, że Ormody udzielił w rękopiśmie jedną poezij swoich gronu przyjaciół. Skazany zaskarżył wyrok.

Na posiedzeniu 20 czerwca rada miejska wiedeńska postanowiła odrzucić wniesienie pana Umlaufft, żądającego, aby rada wstawiła się do naj. pana, o ułaskawienie wielkiéj liczby dziennikarzów niedawno skazanych wyrokami sądowemi.

Podług obliczenia dziennika Pątnik, Austrja liczy teraz 29,972 szkoły ludowe, z 39,795-ciu nauczycielami i 2,723,400 uczniów; znajduje się 240 gimnazjów, w nich 2,947 professorów i 51,120 uczniów; 30 szkół realnych z 5,200 professorami i więcéj niż 9,900 uczniów. Do 5-ciu uniwersytetów i 8-miu akademij prawa uczęszcza 8,434 uczniów; do 7-miu szkół politechnicznych ze 170-ciu professorami 2,800 uczniów. W 37-miu szkołach specjalnych jest 135 nauczycieli i blizko 1,200 uczniów, w 25-ciu szkołach wojskowych 305 nauczycieli i 3,980 uczniów, 9 szkół wojennych wyższych liczą 83-ch professorów i 850-ciu słuchaczy.

— Dzinnik wiedeński Wschód i Zachód czyni następne uwagi nad bombardowaniem Belgradu:

Nie wolno ani prawoznawcom, ani zgoła nikomu wątpić czy bombardowanie jakiego miasta obcego, może być poczytywane za interwencję, ponieważ bombardowanie jest najsilniejszą interwencją, jaką tylko wyobrazić sobie można. Turcy więc podarli traktat paryski w najlepsze, odpadli więc od wszystkich praw i korzyści, jakie z tego traktatu na nich spływały. Do wielkich więc mocarstw należy teraz, po tak stanowczem doświadczeniu, ostatecznie postanowić o stanie Turcji. Rząd serbski nie może dziś poprzestać na lada ustępstwach; jak naprzykład na poddanie Turków mieszkających w mieście pod przysąd krajowy: albo na ograniczenie prawa Turków osiadania w mieście. Zupełna niewola byłaby zaiste znośniejszą od tego ciągle zagrożonego bytu. Żaden Serb nie zgodzi się, aby dom jego, a nawet mieszkanie jego książęcia, były ciągle wystawione na działa fanatycznego wroga. Spokojność nie wróci w Serbji, dopóki Turcy nie wyjdą z cytadeli, a jeżeli dyplomacja nie zechce nazawsze utrwalić codziennych krwawych zatargów, powinna koniecznie wynaleźć inny sposób zastrzeżenia zwierzchniczych praw sułtana nad Serbją.

Gazeta austryjacka, szukając przyczyn ostatnich wypadków i powszechnego słowiańsko-chrześcijańskiego ruchu we wpływach i widokach zupełnie im obcych, zgadza się jednak, że czas, aby Europa zajęła się zadaniem Wschodniem. Z tego powodu mówi:

Świeże morderstwo dwóch gońców austryjackich, jest tylko następstwem ogólnego stanu rzeczy. Umysły są rozdrażnione: Turcy czekają co chwila napaści; prędzéj zamienią miasto w kupę zwalisk, niż oddadzą twierdzę. Mieszkańcy drżą o życie i majątek. Konsulowie usiłują zakląć wybuch śmiertelnéj walki. Dzielą się oni na dwa obozy: jedni rokują z Turkami, drudzy z Serbami. Przedewszystkiem chcą wstrzymać rozlew krwi, żądali więc instrukcji od swoich rządów. Rządy powinny były przewidzieć wypadki belgradzkie. Anglja chciałaby, żeby Austrja zajęła się uspokojeniem Serbji. Co do Francji, zdawała się ona z początku przechylać na tę stronę, ale jéj widoki podobno w ostatnich czasach uległy zmianie;— dziś waha się i pragnęłaby zyskać na czasie. Prusy troszczą się tylko o to, co może zapewnić handel niższego Dunaju, bardzo ważny dla Związku celnego, Austrja czuje potrzebę porządku na pograniczu, ale nie widzi, aby okoliczności były dogodne, aby sama miała się podjąć jego przywrócenia. Potrzeba nad niższym Dunajem wyrzec stanowcze słowo, lecz Europa przyczynić się do tego powinna, należy w czas wynaleźć środki zaklęcia tych zwiastunów burzy i zmusić rząd ottomański do rzeczywistego polepszenia doli poddanych chrześcijańskich. Dość już tych hatti-szerifow i proklamacij; chrześcijanie potrzebują praw stałych. Niech mocarstwa zapomną o swych pojedyńczych widokach, bo sama ich podstawa jest w niebezpieczeństwie.

Dziennik Najnówsze wiadomości pisze: Rozwiązanie zadania węgierskiego jest dla Austrji warunkiem, który powinien poprzedzić rozwiązanie sprawy wschodniéj, Węgry bowiem są ramieniem, którém Austrja działać może na dolę Wschodu. Ale dopóki Austrji nie wolno swobodnie użyć tego ramienia, dopóty jéj działania na Wschodzie będą niedołężne. Na brzegach Dunaju napisano dla Austrji: droga na Wschód; lecz ta droga przechodzi przez Węgry, powinniśmy więc wprzódy uprzątnąć wszystkie tamujące ją zawady. Książe Schaumburg-Lippe, właściciel wielkich dóbr w ziemi słowackiéj i komitacie Barangskim, złożył 3 miljony zł. na zbudowanie drogi żelaznéj z Banatu do Adrjatyku; nadto ustępuje bezpłatnie ziemię, przez którą w jego dobrach droga przechodzić będzie. Baron von Prandau i wielu innych właściścieli słowackich poszli za tym przykładem; niedostającą summę dopełnią kapitaliści angielscy.

Prusy.

Berlin 24 czerwca. Gazeta Pruska oznajmuje, że hr. Schwerin, były minister przybędzie za kilka dni z Kissingen i zajmie swoje miejsce w izbie poselskiéj.

P. Rohden i jego zwolennicy wnieśli na izbę poselską następne przełożenie: „Rząd zostanie wezwany do przedstawienia na następny sejm projektu do prawa, mającego na celu zupełne wykonanie art. 9-go konstytucji 31-go stycznia 1850-go, podług któréj własność nie będzie mogła być odebraną, lub uszczuploną, tylko z pobudek pożytku krajowego i za uprzedniem wynagrodzeniem.“ Rząd przychylił się do tego przełożenia, oświadczając, że sam zajął się już przedmiotem. Kommissja jednomyślnie doradza przyjęcie wniosku.

Berlin 25-go czerwca. Na dzisiejszem posiedzeniu izby poselskiéj, minister skarbu, przedstawia projekt do prawa tyczący się zniesienia podatku od rudy żelaznéj i zniżenia podatku od kopalni, stopniowo aż do roku 1865, w którym ten podatek ma wynosić tylko po 2 od sta ryczałtowego wydobywania kruszcu.

P. Twesten przedstawia następny wniosek: Zważywszy, że dalszy ciąg niniejszego sejmu izby poselskiéj z sejmem przeszłéj zimy nie istnieje i że projekta do prawa o odpowiedzialności ministrów i o zmianie artykułów 49 i 61-go konstytucji, nie były wytoczone na sejm niniejszy przez ministrów, ani zagłosowane przez izbę panów, w formie przepisanéj przez 107-my art. konstytucji.

Izba poselska oświadcza, że nie może przystąpić do rozbioru wyżéj rzeczonych projektów do praw, udzielonych przez izbę panów. Przełożenie odesłane zostało do kommisji złożonéj z 21-go członków.

Rozpoczęły się wnet rozprawy nad projektem do prawa przedstawionym przez kommissję budżetową, tyczącym się składania budżetu przed 1-m września roku poprzedzającego i nad poprawą Hagena, który domagał się, aby to przedstawienie miewało miejsce dnia 1-go marca.

P. Reichensperger doradza uchwałę, wyrażającą nadzieję, że budżet będzie składany tym właśnie sposobem. P. von Vincke (często przerywany oklaskami) mówi, że te przełożenia wypływają z nieufności nierozłącznie przywiązanéj do dzisiejszego gabinetu. Położenie jest walką między większością izby, do któréj mówca nie należy i gabinetem. Ta nieufność staje na zawadzie wszelkim krokom czynionym przez ministrów; nigdyby nie pozwolono sobie, przeciw rządowi z którym jest naród, tego co świeżo pozwolono sobie uczynić przeciw nam w Hessji.

P. von der Heydt oświadcza się przeciw przełożeniu kommissji i jest za poprawą Reichenspergera. Przyrzeka że rząd przedstawiać będzie zawsze budżet jak można najprędzej na sejmie zimowym i nawet w pierwszych posiedzeniach, jeśli to uczynić będzie można. Tym razem złożenie budżetu było ułatwione przez wyborne prace jego poprzednika. Co się ściąga do Hessji elektoralnéj, żaden gabinet pruski nie wymagał by zapewne, aby gabinet hesski był przez nas utworzony; czego sprawiedliwie można było dopomnieć się, to otrzymano.

P. von Kirchmann mówi przeciw projektowi do prawa, a równie przeciw przełożeniu Hagena, co oboje zdaje mu się być niebespiecznem. P. Virchow. Wniosek Hagena nie pochodzi z osobistéj nieufności; stara się on tylko zapewnić zupełne zastosowanie konstytucji, na wzór zastrzeżeń konstytucji belgijskiéj. Sposob widzenia pana von Vincke, wyniesienia się nad stronnictwa jest wygodny, ale w niczem nie posługuje krajowi. Zamiast powiedzenia że głosuje na projekt do prawa, ponieważ był przedstawiony, p. von Vincke powinien był wyznać, że projekt uzupełnia przedmiot o którym na dawniejszych sejmach i on i jego stronnictwo tak często przemawiało. Mówca zbija też wątpliwości praktyczne pana Kirchmanna.

P. von der Heydt przytacza przeciw ostatniemu mówcy słowa pana Kirchmanna, który powiedział, że przed ustaleniem początku każdego sejmu na koniec roku, zamiast rozpoczynania go w styczniu, tryb dotychczasowy jest praktyczniejszy, lecz jeżeli tenże poseł powiedział, że ustalenie budżetu na cały rok przed wprowadzeniem go w działanie jest niepodobne do spełnienia, minister spodziewa się, że przy złożeniu budżetu na rok 1864-ty przyzna iż był w błędzie, bo uczynić to można dzięki instrukcjom o rachunkowości, któremi władze zostały opatrzone. Jeżeli rząd przyrzeka przedstawiać budżet na pierwszem posiedzeniu, należy na tém doprzestać. Jeżeli konstytucja wymaga przedwczesnego przedstawienia, nowe prawo jest niepożyteczne; inaczej nie podobna opierać się na artykule 99-m konstytucji. Co się ściąga do przytoczonego przykładu Belgji, można odwołać się do przeciwnego przykładu Anglji.

P. von Sybel oświadcza się przeciw projektowi do prawa kommissji i przeciw poprawie Hagena. P. Reichensperger, rzekł, domaga się tegoż samego; lepiéj jest uczynić to w projekcie do prawa, niż w uchwale.

P. Hagen popiera swój wniosek. Jest on tylko cząstką wielkiego prawa, które rząd dłużny nam jest oddawna, prawa mającego określić i zamienić w kodeks zasady tyczące się zastosowania artykułów konstytucji, ściągających się do skarbu. Takie prawo istnieje we Włoszech, w Belgji, a nawet we Francji. W Belgji dzień 1 marca jest ostatnim terminem składania budżetu roku następnego; w ten sposób zamierzony cel najskuteczniej jest otrzymywany. Mówca tłómaczy następnie prawo włoskie, które Piemont uchwalił dla siebie w r. 1843-m, a według którego budżet powinien być przedstawiany na 10 miesięcy. nim obowiązywać zacznie; w razie zaś odroczenia należy go udzielać posłom, tak jak to mówca doradza. Chodzi głównie o prawne urządzenie szczegółu dotąd nieprawidłowego.

P. von Roenne (z Głogowy) mówi za projektem kommissji, przeciw poprawie Hagena.

P. Twesten popiera wniosek Hagena. Rząd nie oświadczył się za przełożeniem kommissji; nic więc nie zniewala do twierdzenia, że należy wprzód głosować na to przełożenie, aby otrzymać jego sankcję, a wówczas dopiero wybrać najlepsze przełożenie.

P. von Patow dowodzi, że już przed dwóma laty, będąc ministrem skarbu w gronie kommissji budżetowéj wnosił przełożenia dążące do otrzymania dziś poszukiwanego celu, lecz że wówczas trudno było się porozumieć. Wszakże podczas rozwiązania ostatniego sejmu, mówca miał zamiar kazać wypracować budżet na rok 1863-ci i przedstawić go w przerwie 2-ch sejmów. Gabinet ówczesny zgadzał się na to i mówca cieszy się, że nowy gabinet trzyma się tegoż projektu. Podług mówcy, wniosek Hagena, równie jak i wniosek kommissji, są uchwałami nieufności, nie tylko względem ministrów ale i względem saméj izby, izba bowiem czująca własną siłę nie potrzebuje tego prawa. Jednakże mówca głosować będzie za przełożeniem kommissji.

Po kilku jeszcze słowach wyrzeczonych przez sprawozdawcę pana Osterrath, doradzającego ten ostatni wniosek, przy oświadczeniu, że osobiście jest mu przeciwny, zamknięto rozprawy ogólne.

Przy rozbiorze artykułów, p. von Vincke raz jeszcze powstaje na słabość polityki rządowéj w sprawie hesskiéj, powstaje téż na stronnictwo postępowe, ktoremu wyrzuca, że nic jeszcze nie zrobiło. Pp. von der Heydt, Waldeck, Virehow, odpowiadają.

Przystąpiono do głosowania i wniosek Reichenspergera przyjęto znaczną większością, wniosek Hagena bardzo słabą; przełożenie nakoniec kommissji przeszło ogromną większością.

Izba następnie przyjęła traktat z Turcją.

— Czytamy w Gazecie Pruskiéj wieczornéj z d. 25 czerwca. Jenerał-major von Bardeleben, dowódca brygady jazdy hesskiéj, przybył tu w szczególném posłannictwie, dla złożenia królowi własnoręcznego listu Elektora hesskiego.

— Królowa saska przybyła wczoraj wieczorem z córką do Sans-Souci, do królowéj wdowy.

Nic tu nie wiadomo o mniemanych odwiedzinach, zamierzanych przez królowę Marję bawarską, ani o podróży najjaśniejszéj pani, jéj siostry i brata, księżny Karolowéj hesskiéj i książęcia Admirała Adalberta, do zamku Fischbach.

— Kommissja budżetowa przyjęła na jednem z ostatnich swych posiedzeń projekt do prawa rządowego, tyczącego się zniesienia opłaty za odnoszenie listów z poczty. Ta opłata przeznaczona dla sług pocztowych będzie powoli zniżoną, aż do zupełnego jéj ustania w roku 1865. Rząd oświadczył, iż pracuje nad zmniejszeniem opłat pocztowych.

Królewicz-następca tronu pojedzie w sóbotę 28 czerwca do Anglji, drogą przez Calais. Jego kr. wysokość zabawi tydzień na dworze londyńskim; towarzyszą mu w téj drodze: adjutant półkownik von Obernitz i szambelan hr. von Fürstenstein.

Depesze telegraficzne.

TURYN, piątek 27 czerwca. W rozprawach zagajonych w izbie poselskiéj nad tymczasowym budżetem, kommissja doradzała ograniczyć do czterech miesięcy, upoważnienie poboru podatków, i ścieśnić do 75 miljonów, moc wypuszczania bonów skarbowych.

Sprawozdawca doradzał, aby izba poprzedziła głosowanie, rozbiorem zadania politycznego. Ministrowie oświadczyli, że pragną uchwały zaufania, izba więc odrzuciła rozbiór polityki gabinetu.

PARYŻ, piątek 27 czerwca. Dziennik Ojczyzna zapewnia, że przedstawiciele kilku wielkich mocarstw, zbiorą się w Konstantynopolu w lipcu, na konferencję dla naradzenia się nad sprawami serbskiemi.

BELGRAD, piątek 27 czerwca. Rząd serbski roskazał dzisiaj wymierzyć zarządzającemu konsulatem austryjackim, dostateczne zadośćuczynienie za poniesione przezeń zniewagi osobiste.

LONDYN, piątek 27 czerwca. Zakład Reutera udziela następne wiadomości z New-Yorku, z dnia 18 czerwca: oderwańcy z wielką siłą, opatrzeni w artylerję i jazdę, uderzyli na związkowych pod Richmond. Obszedłszy prawe skrzydło jenerała Mac-Clellan, przecięli dróty telegraficzne i zniszczyli drogę żelazną w West-Point, tudzież zapasy żywności i namioty związkowych; poczém wrócili szczęśliwie na swoje stanowisko.

Wieść rozbiegła się, że 65 tysięcy oderwańców, skupiło się w Granada nad Mississipi i że część wojska jenerała Beauregard znajduje się blizko Columbos d'Ocolona (?). Stoczono bitwę blizko Baton-Rouge; wypadek niewiadomy; zaszła też bitwa bezskuteczna blizko James-Island.

Mówią, że wojsku jenerała Fremont, niedostaje żywności, i że znaduje się w położeniu niebezpiecznem, w dolinie Thenaudras. Jenerał Jackson otrzymał posiłki.

Kongres zagłosował bill, ściągający się do wypuszczenia 150 miljonów dollarów w biletach. Kongres żądał, aby senat uchwalił bill, zabraniający niewoli na całéj przestrzeni Stanów-Zjednoczonych.

TURYN, piątek 27 wieczorem. Na posiedzeniu izby poselskiéj, z powodu rozbioru tymczasowego budżetu, sprawozdawca kommissji doradzał, aby ten rozbiór poprzedzić roztrząśnieniem stanu polityki, oświadczając, że kommissja zapatrywała się na projekt do prawa, jedynie ze stanowiska administracyjnego. Minister skarbu i prezes rady odpowiedzieli, wyrażając żądanie, aby izba przystąpiła do rozbioru budżetu, przyrzekając, że budżet na rok 1863, przedstawią wnet po otwarcin przyszłego parlamentu, tudzież dowodząc, że niepodobna ukończyć tego rozbioru, w ciągu niniejszego sejmu. Przyznali, że sama siła rzeczy poruszyła pytanie, czy izba powinna lub niepowinna zaufać ministrom, wezwali więc zgromadzenie, aby otwarcie objawiło swe zdanie w tym względzie:

Izba odrzuciła rozprawę polityczną. Powszechnie sądzą, że gabinet otrzyma znaczną większość.

TURYN, sóbota 28 czerwca. Na dzisiejszém posiedzeniu pan Peruzzi popierał wniosek uczyniony wczoraj przez kommissję, zmierzający do ograniczenia się uchwałą kredytów tymczasowych, ścieśniając je do czterech miesięcy; dodał, że niechce objawiać względem gabinetu ani zaufania ani nieufności. Mówca utrzymywał, że gabinet barona Ricasoli, do którego i sam należał, nie wzywał na ląd Garibaldiego, dowodził też, że Włochy potrzebują ustalić stolicę swoją w Rzymie. Zamknął mowę radą, aby rząd przyjął politykę silną i stanowczą, zaniechał zaś polityki z dnia na dzień.

PARYŻ, niedziela 28 czerwca. Sąd kassacyjny ogłosił wczoraj wyrok, mocą którego unieważnił pobudki wyroku wydanego przez sąd w Douay w sprawie Juliusza Mirés.

Nowiny z Meksyku otrzymane w Southampton dochodzą do dnia 28 maja. Według nich Marquez na czele dwóch tysięcy ludzi, połączył się z jenerałem de Lorencez i przednia straż meksykańska złożona z 1,500 ludzi, która chciała sprzeciwić się temu połączeniu, niemal zupełnie została wytępioną przez Francuzów. Jest nadzieja, że urzędowe doniesienia, co chwila oczekiwane potwierdzą te wiadomości.

PALERMO, niedziela 29 czerwca. Garibaldi przybył wczoraj niespodzianie do naszego miaste. Znajdować się on będzie razem z królewiczem Humbertem na zagajeniu strzelnictwa narodowego któremu jego królewska wysokość przewodniczy. Miasto było wczoraj oświecone. Garibaldi miał do ludu mowę zagrzewającą do zgody.

TURYN, niedziela 29 czerwca. Izba poselska przyjęła projekt do prawa o budżecie tymczasowym tak jak go przedstawili ministrowie większością 215 głosów przeciw 81. Jenerał Bixio mówił za ministrami.

USTAWA

O OCZYNSZOWANIU Z URZĘDU WŁOŚCIAN W KRÓLESTWIE POLSKIEM.

(Dalszy ciąg ob. N 47).

TYTUŁ IV.

O prawach i obowiązkach wzajemnych właścicieli dóbr i osadników wieczysto-czynszowych.

Art. 45. Prawo sejmowe z d. 1 (13) czerwca 1825 r. nie ma zastosowania do czynszów wieczystych z osad, będących przedmiotem niniejszego prawa.

Czynsz wieczysty bądź przez dobrowolną umowę, bez względu na czas w którym została zawartą, bądź z urzędu ustanowiony, jest z istoty swéj spłacalny w myśl art. 530 kodeksu cywilnego.

Stosunki między właścicielami dóbr a osadnikami wieczysto-czynszowymi, o ile odmienne w tej mierze umowy nie zachodzą, rządzone będą następującemi przepisami.

Art. 46. W osadach wieczysto-czynszowych prawo własności jest podzielone.

Własność istoty, czyli główna, (dominium directum) do właściciela dóbr, a własność użytkowa (dominium utile) do osadnika należy.

Art. 47. Prawo polowania, rybołówstwa i propinacji służy wyłącznie właścicielowi głównemu, jeżeli osadnicy nie nabyli tych praw z mocy przywileju, nadania lub umowy.

Właściciel użytkowy jest zarazem właścicielem zupełnym budowli i tego wszystkiego, co się na powierzchni znajduje.

Wszelkie użytki tak zwyczajne jak i nadzwyczajne należą do niego.

Art. 48. Bez zezwolenia właściciela głównego, niewolno wieczystemu osadnikowi przeistaczać osady w sposób mogący uszczuplić jéj wartość, lub obniżyć dochody, ani obracać jéj na użytek odmienny od tego, na jaki przy oddaniu w posiadanie była przeznaczona.

Nie służy osadnikowi wieczystemu prawo korzystania z pokładów kruszcu, węgla, torfu oraz gliny i łomów kamiennych, wyjąwszy tych dwóch ostatnich, na własną potrzebę.

Skarb, o ile według art. 716 kod. cyw. jest własnością właściciela gruntu, należy w jednéj połowie do właściciela głównego, a w drugiéj do właściciela użytkowego.

Art. 49. Wieczysty osadnik bez zezwolenia właściciela głównego, nie może osady ani jéj części wydzierżawić, zastawić, ani przelać na innego przez umowę lub darowiznę.

Umowy i darowizny przeciwne temu zakazowi, będą samem przez się prawem nieważne i nowy nabywca osady do jéj objęcia przypuszczony nie zostanie.

Rozporządzenie osadą przez testament będzie mieć swój skutek, jeżeli spadkobierca lub legatarjusz przed objęciem posiadania wyjedna zezwolenie od właściciela głównego.

Art. 50. Właściciel główny może odmówić zezwolenia tylko w razie, jeżeli ubiegający się o osadę jest złego prowadzenia się, lub nie posiada środków do należnego zagospodarowania osady.

W razie gdyby właściciel bezzasadnie pozwolenia swego odmawiał, lub na urzędowe oto zawezwanie w dniach 15-tu nieodpowiedział, sąd właściwy na żądanie interesowanych, po rozpoznaniu sporu, mocen będzie upoważnić osadnika do zawarcia czynności wymienionych w poprzedzających artykułach.

Art. 51. Osady wieczysto-czynszowe, nie mogą być dzielone ani powiększone nad rozległość dwóch włok.

Art. 52. Po zejściu bezestamentowem wieczystego osadnika, jeżeli sukcessorowie nie zgodzą się, który z nich ma objąć całkowitą osadę, lub względem sprzedaży prawa własności użytkowéj nie ułożą się, w takim razie prawo do posiadania osady wieczysto-czynszowéj na popieranie strony interessowanéj przez licytację publiczną sprzedane zostanie.

Art. 53. Jeżeliby osada wieczysto-czynszowa samowolnie przez osadnika opuszczoną została, a do jéj objęcia pomimo ogłoszeń w art. 121 i 122 przepisanych nikt się nie zgłosił, w takim wypadku prawo własności użytkowéj łączy się z prawem właściciela głównego, który staje się zupełnym właścicielem osady.

Art. 54. Osadnik prócz czynszu wieczystego, ponosić winien: wszelkie podatki, składki i należności skarbowe i administracyjne, oraz powinności gminne do gruntu i zabudowań osady przywiązane; tak zwyczajne jak i nadzwyczajne.

Obowiązany jest także uiszczać dziesięcinę, meszne, opłatę szkolną, składkę ogniową, utrzymywać i naprawiać mosty na jego gruncie będące, a do wyłącznego jego użytku potrzebne, pilnować granic swojéj osady i prowadzić swoim kosztem procesa posesoryjne i inne do własności użytkowéj odnoszące się.

Spory o własność istoty osady wieczysto-czynszowéj prowadzić winien właściciel główny, i tenże odpowiada osadnikowi na przypadek przegranéj i za szkody zrządzone przez naruszenie używalności osady.

Art. 55. Osadnik wieczysto-czynszowy, z powodu klęsk losowych zwyczajnych lub nadzwyczajnych, przewidzianych lub nie przewidzianych, niema prawa żądać żadnego wynagrodzenia w czynszu.

Art. 56. Nie wolno jest osadnikowi wieczysto-czynszowemu zaciągać długów na osadę; długi zaś osobiste mogą być poszukiwane jedynie na jego ruchomym majątku, z wyjątkiem wszakże przedmiotów do uprawy gruntów i utrzymania gospodarstwa potrzebnych, postanowieniem Księcia Namiestnika Królestwa z d. 8 lipca 1823 roku od zajęcia wyłączonych.

Art. 57. Jeżeli własność użytkowa jednéj osady należy do kilku, wszyscy za wypłatę czynszu, solidarnie odpowiadają właścicielowi.

Art. 58. Exmisja z osad wieczysto-czynszowych, nastąpi za wyrokiem sądowym przez przedaż publiczną prawa własności użytkowéj w następujących razach:

a) Gdy osadnik w opłacie dwuletniego czynszu zalegnie;

b) Gdy w gospodarstwie do tego stopnia opuści się, iż należne z osady ciężary nie będą mogły z dochodów być opędzane.

Art. 59. Przepisy niniejszego tytułu stosują się zarówno do umów wieczysto-czynszowych, dobrowolnie zdziałanych o grunta pod ukaz z d. 26 maja (7 czerwca) 1846 roku podpadające, o ile też umowy inaczéj nie rozporządzają, jako też do stosunków wynikających z postępowania z urzędu.

CZĘŚĆ II.

TYTUŁ V.

O delegacjach czynszowych powiatowych, kommisjach czynszowych i składzie Rady stanu do spraw z oczynszowania.

Art. 60. Oznaczenie czynszów, oddzielenie gruntów włościańskich od folwarcznych, podział osad, rozdział wspólności i zniesienie służebności, rozpoznawane będą przez Delegację czynszową w powiecie, skoro czynność w téj mierze od kommisji czynszowéj, na żądanie jednéj ze stron przedstawioną jéj będzie.

Decyzje Delegacji czynszowéj co do wyżéj wyrażonych czynności, będą ostateczne.

Art. 61. Rada powiatowa każdorocznie z pomiędzy członków swoich i ich zastępców wybierze sześciu członków do delegacji czynszowéj, którzy z pomiędzy osób pomieszczonych na liście wybieralnych do rady powiatowéj, takąż liczbę członków przybiorą.

Powyższa liczba dwunastu wraz z członkiem ekonomicznym, o którym mówi art. 68, stanowią skład delegacji czynszowéj w powiecie.

Art. 62. Członkowie do składu delegacji czynszowéj wybrani, zanim przystąpią do czynności, wykonają przed prezydującym w radzie powiatowéj, przysięgę w rotę następującą:

„Ja N. N. przysięgam Panu Bogu etc., iż przy wykonywaniu z urzędu czynności oczynszowania separacji gruntów, rozdziału wspólności lub zniesienia służebności i dogodności, postępować będę sumiennie, podług znajomości rzeczy i z zastosowaniem się do praw i obowiązujących przepisów; że tak przy téj czynności, jak przy wydawaniu decyzji zachowam ścisłą bezstronność bez względu na własne widoki i na przyjaźń lub nieprzyjaźń.“

Art. 63. Rada administracyjna zamianuje z grona delegacji czynszowéj prezydującego, a ten wyznaczy członka do prowadzenia protokółów posiedzeń.

Art. 64. Komplet prawny delegacji do wydania ostatecznych decyzji, składa się z członków najmniéj pięciu, między którymi z urzędu znajdować się powinien członek ekonomiczny.

Delegacja stanowi większością głosów; w razie ich równości, prezydujący rozstrzyga.

Art. 65. Delegacja czynszowa zbierać się będzie w mieście powiatowém, najmniéj raz na kwartał w pierwszéj połowie miesięcy: stycznia, kwietnia, lipca i października, a urzędować dopóki nie zdecyduje przedmiotów w ubiegłym kwartale nagromadzonych.

W razie naglejszéj potrzeby, prezydujący ma prawo zwołać ją każdego czasu.

Art. 66. Na wezwanie delegacji czynszowéj, naczelnik powiatu winien dodać jéj pomoc kancellaryjną i piśmienną, oraz udzielić wszelkich objaśnień i pomocy w zakresie przepisów. Nadto, naczelnik powiatu dostarczy lokal do obrad delegacji czynszowéj potrzebny, i wyznaczy urzędnika do prowadzenia dziennika i dozoru nad archiwum, które oddzielnie prowadzone i zachowane być winno.

Art. 67. Dla wykonania na gruncie czynności przez jednę ze stron pod rozstrzygnięcie z urzędu poddanych, przeznaczane będą kommissje czynszowe złożone:

1) z członka przez delegację czynszową z jéj składu wyznaczonego, z obowiązkiem przewodniczenia w kommissji.

2) z członka przez delegację czynszową przybranego, z listy wyborców do rady powiatowéj.

3) z urzędnika ekonomiczno-administracyjnego.

Kommissja czynszowa, decyduje większością głosów.

Od członka przybranego przewodniczący odbierze przysięgę w rotę następującą:

„Ja N. N. przysięgam Panu Bogu i t. d., iż przy wykonywaniu z urzędu czynności oczynszowania, separacji gruntów, rozdziału wspólności lub zniesienia służebności i dogodności, postępować będę sumiennie, podług znajomości rzeczy i z zastosowaniem się do praw i obowiązujących przepisów, że tak przy téj czynności jak przy wydawaniu decyzji zachowam ścisłą bezstronność, bez względu na własne widoki i na przyjaźń lub nieprzyjaźń.“

Przeznaczając członków kommissji czynszowéj, delegacja wybierze jednocześnie ich zastępców w sposób dla wyboru członków przepisany.

Art. 68. Kommissja rządowa spraw wewnętrznych w miarę uznanéj potrzeby w powiatach, wyznaczy do tych czynności oddzielnych urzędników i techniką ekonomiczną obeznanych i doda niektórym jednego lub więcéj adjunktów.

Rządy gubernjalne zarazem przeznaczą w każdym powiecie, z miejscowych urzędników lub osób kwalifikację posiadających, zastępców, dla członka ekonomicznego i jego adjunktów.

Art. 69. Członek ekonomiczny zarówno z innymi członkami mieć będzie głos stanowczy przy naradach i decyzjach kommissji czynszowéj, nadto obowiązany jest prowadzić w niéj protokół czynności, obrachować stopę czynszów, oraz redagować zapadłe decyzje i układać projekt do stanowczego urządzenia.

Art. 70. Członkowie tak delegacji jako też kommissji czynszowéj, pełnią swe obowiązki bezpłatnie, urzędnik zaś ekonomiczny lub jego zastępcy, oraz technicy za biegłych użyci, pobierać będą djety odpowiednio do przepisów wskazanych w ukazie z dnia 20 czerwca (2 lipca) 1850 r. (D. P. T. 43) bez względu na zastrzeżenie w art. 23 tegoż ukazu zawarte. Wysokość wynagrodzenia biegłych miejscowych, zależeć będzie od uznania kommissji czynszowéj.

Art. 71. Kommissji czynszowéj przy zjeździe na grunt, towarzyszyć będzie jeometra patentowany, a przez właściciela dóbr do działania z urzędu ugodzony.

Gdyby ugoda taka nie nastąpiła, kommissja czynszowa jeometrę z urzędu wyznaczy i zapewni mu djety i koszta, przepisami rządowemi oznaczone. Co do wysokości tych kosztów, stronom służy odwołanie się do delegacji czynszowéj.

Art. 72. Do klasyfikacji gruntów, do rozdziału wspólności i do zniesienia służebności, kommissja czynszowa po zjeździe na grunt, przybierze dwóch biegłych, wskazanych z pomiędzy miejscowych lub pobliskich mieszkańców, z gospodarstwem rolném obeznanych; po jednemu przez właściciela majątku i przez osadników.

Gdyby na wybór biegłych strony nie zgodziły się, kommissja czynszowa wyznaczy ich z urzędu, a w każdym razie od biegłych, na rzetelność opinji udzielić się mianéj, przysięgę odbierze.

W razie zażądania jednéj ze stron, lub w razie uznanéj potrzeby, kommissja czynszowa na biegłego przybrać może urzędnika z techniką leśną lub budownictwem wiejskiem obeznanego.

Art. 73. Kommissja czynszowa raz rozpoczętą czynność, na gruncie bez przerwy prowadzić i ukończyć powinna.

Miejscowy wójt gminy i właściciel dóbr, mają obowiązek udzielić jéj wszelką pomoc, tak kancellaryjną jako też inną.

Art. 74. Stronom nie służy możność odwoływania się od decyzji przygotowawczych, wydawanych w ciągu działania na gruncie przez kommissję czynszową.

Odwołanie się do delegacji czynszowéj, będzie dopuszczalném co do każdego ze szczegółów spornych, wtedy, gdy całe dzieło ukończonéj na gruncie czynności, pod ostateczną decyzję tejże delegacji przedstawione zostanie.

Art. 75. Do składu delegacji czynszowéj, nie może należeć członek przewodniczący téj kommissji czynszowéj, któréj dzieło jest przedmiotem rozpoznania delegacji.

Gdyby delegacja czynszowa, na wniosek stron lub z urzędu uznała działanie tejże kommissji za niedostateczne, przepisom nie odpowiednie, lub gdyby znalazła potrzebę uzupełnień dowodów lub zbadania rzeczy na gruncie, mocną będzie nakazać powtórny zjazd kommissji czynszowéj na grunt, a nawet w miarę okoliczności, inny skład tejże kommissji do tego wyznaczyć.

Art. 76. Przed wydaniem ostatecznéj decyzji, wolno jest delegacji czynszowéj, dla otrzymania potrzebnych objaśnień, przyzwać przed siebie albo strony interesowane, albo biegłych i świadków czynności na gruncie.

Art. 77. Przy decydowaniu względem projektów ostatecznego uregulowania stosunków właścicieli głównych z osadnikami wieczystymi, delegacja czynszowa winna ściśle przestrzegać, aby projekta te nie wykraczały z granic służących jéj atrybucji; aby były zgodne z przepisami niniejszego prawa, nie dążyły do uciążenia osadników i nie obniżały wartości majątku; niemniéj, aby prawa osób trzecich i instytutów kredytowych, w niczém nadwerężone nie zostały. Delegacja czynszowa, decyzję swą wyda w sposobie wyroku, który mieć będzie moc orzeczenia w ostatniéj instancji.

Art. 78. Jeżeli po jego ogłoszeniu strony w dniach 30-stu dobrowolnie nie ułożą się i kontraktu urzędowego nie zawrą, delegacja czynszowa wyrok swój prześle z urzędu prezesowi właściwego trybunału, który bez przyzywania stron i bez wdawania się w rozpoznawanie zasad orzeczenia delegacji, doda klauzulę egzekucyjną. Przeciwko tak uprawnionemu wyrokowi, ani appelacja, ani oppozycja z powodu zaoczności, ani restytucja nie mają miejsca.

Art. 79. Wolno jest jednakże każdéj ze stron na wyrok powyższy lub na decyzję Delegacji wydaną, w myśl art. 90, podać skargę rekursową do Rady Stanu królestwa w następujących przypadkach:

a) gdy do składu Delegacji, która wyrok wydała, należał z głosem stanowczym członek kommissji czynszowéj, co do któréj dzieła tenże wyrok zapadł; lub gdy przeciwnie do składu kommissji czynszowéj albo delegacji czynszowéj, członek ekonomiczny nie wchodził.

b) gdy delegacja zajęła się rozstrzygnięciem z urzędu, czynności przez umowę dobrowolną już załatwionych.

c) gdy wniesione żądanie o pomoc, z urzędu bezzasadnie odrzuciła, lub gdy w działaniu tém przekroczyła zakres żądania, wniesionego przez jedną ze stron,—wreszcie, gdy w razie złożonych dowodów wytoczonego sporu, nie postąpiła podług przepisu art. 97.

d) gdy wydała decyzje wkraczające w attrybucje sądów cywilnych, lub władz administracyjnych i skarbowych.

e) gdy jawném będzie, iż delegacja dopuściła zmniejszenia lub wcielenia do przestrzeni dworskiéj, gruntów pod ukaz z d. 26 maja (7 czerwca) 1846 roku podpadających, bez zamiany ich na inne, równéj wartości,—niemniéj, gdy dopuściła takowego naruszenia gruntów należących do instytutów duchownych i własności gmin.

f) gdy delegacja czynszowa zniosła służebności na mocy tytułów prawnych, piśmiennych, osadnikom służące, bez potrącenia w czynszu osóbnego wynagrodzenia.

g) gdy delegacja orzekła exmissję osadników, którzy nie oświadczyli protokólarnie przed kommissją czynszową, że uchwalonego przez nią urządzenia, lub ustanowionych opłat nie przyjmują.

h) gdy delegacja nakazała przeniesienie osadników, wbrew przepisowi art. 30.

i) gdy Delegacja podwyższyła czynsz z osady na zasadzie przepisów art. 17, 18 i 19 wyrachowany, chociaż nie zachodził żaden z przypadków w art. 20 wymienionych, którýby podwyższenie czynszu dopuszczalném czynił.

Art. 80. Do skargi rekursowéj między dowodami, winien być dołączony wypis urzędowy zaskarżonego wyroku; rada stanu w wydziale spornym, na drodze przedwstępnego rozpoznania, wyda decyzję, przez którą, albo skargę, jeżeli pod żaden z przypadków w artykule poprzedzającym wyszczególnionych, podchodzić nie będzie, jako niedopuszczalną wprost odrzuci, albo przyjęcie do instrukcji orzecze.

Art. 81. W tym ostatnim razie, rozpoznanie sprawy należeć będzie do rady stanu w składzie do spraw z oczynszowania, złożyć się mającym, z połączenia wydziałów: spornego i skarbowo-administracyjnego.

Komplet składu do spraw z oczynszowania, stanowić będzie siedmiu członków.

W tym celu prezes rady stanu, do liczby przez połączenie dwóch wydziałów, jak wyżej złożyć się mającéj, powoływać będzie radcę stanu lub członka rady, nie zasiadającego w wydziałach.

Art. 82. Rada stanu w składzie do spraw z oczynszowania, albo zaniesioną skargę, jako bezzasadną oddali, albo zaskarżony wyrok lub decyzję w całości lub w części skasuje i strony odeszle napowrót do téj samej delegacji czynszowéj, która w innym, oprócz członka ekonomicznego składzie osób, do rozpoznania tego samego dzieła lub jego części przystąpi, jeżeli czynność ta, po wyroku rady stanu, przez dobrowolne porozumienie się stron załatwioną nie zostanie.

Art. 83. Sposób postępowania przed radą stanu w sprawach z oczynszowania, oddzielną instrukcją przepisanym będzie.

Art. 84. Djety i koszta, należne urzędnikowi administracyjno-ekonomicznemu lub jego zastępującemu, jeometrom, oraz biegłym z urzędu powołanym, ponosi właściciel dóbr. Koszta kassacją spowodowane, ponosi strona przegrywająca.

Celem zapewnienia niezwłocznéj wypłaty kosztów powyższych, w razie niezaspokojenia ich, komissja rządowa przychodów i skarbu otworzy w kassach powiatowych odpowiednie kredyta, na zaliczenia do wypłaty za assygnacjami naczelnika powiatu, na wezwanie delegacij czynszowych, wystawionemi. Czynione w tym sposobie zaliczenia naczelnicy powiatowi ściągać będą środkami egzekucji administracyjnéj.

Art. 85. Wszystkie czynności i korespondencje delegacij i komissij czynszowych, wolne są od użycia papieru stemplowego i od portorji.

Wolne są również od opłaty stempla szacunkowego, kontrakty wieczysto-dzierżawne między właścicielami dóbr a osadnikami, na mocy niniejszéj ustawy zawarte.

Art. 86. Delegacja czynszowa na każde zażądanie stron interesowanych, wypis wierzytelny protokołów i decyzij komissji czynszowéj oraz ostatecznéj swojéj decyzji w kopji przez prezydującego poświadczonéj, wydawać jest obowiązaną.

Art. 87. Decyzje delegacij czynszowych, oprócz rekursu do rady stanu w wydziale spornym, w składzie do spraw z oczynszowania, na żadnéj innéj drodze, czy to sądowéj, czy administracyjnéj, rozpoznawane być nie mogą, z wyjątkiem tego, co poniżéj w art. 95 o własności budynków, o załogach i zasiewach jest powiedzianém.

TYTUŁ VI.

O sposobie postępowania komissij czynszowych.

Art. 88. Podanie na piśmie o pomoc z urzędu, wnoszone będzie do delegacji czynszowéj za pośrednictwem właściwego naczelnika powiatu. Delegacja czynszowa wyznaczy jak najrychléj komissję czynszową. Ta ostatnia zawiadomi wójta gminy o dniu, w którym na grunt przybędzie, oraz wezwie go, aby od właściciela majątku ściągnął dowody potrzebne do rozpoczęcia działania, a mianowicie: jeżeli pomoc z urzędu ma się rozciągać do wszystkich czynności, w których dla stron jest zapewnioną:

a) tabellę prestacyjną z 1846 r, wraz z decyzją co do niéj wydaną, oraz dodatkową 1861 r., gdzie dla zapisania okupu prawnego sporządzoną została;

b) plany i rejestra pomiarowe dóbr, wykazujące uposażenie osadników, w chwili zaniesionego o pomoc żądania;

c) wykaz hypoteczny majątku;

d) wykaz podatków przez osadników opłacanych z kassy powiatowéj wydany;

e) świadectwo o wysokości uiszczonéj przez osadników dziesięciny lub mesznego, wydane przez właściwego proboszcza lub beneficjanta.

Jeżeli zaś żądana pomoc z urzędu, dotycze niektórych tylko czynności, komissja czynszowa oznaczy, jakie z powyższych dowodów będą wymagane.

Art. 89. Po przybyciu na grunt, komissja czynszowa, przedewszystkiem ze złożonych dowodów przekona się, czy strony są do działania prawnie upoważnione i czy rozwinięciu czynności z urzędu nie stają na przeszkodzie umowy dobrowolnie zawarte, lub prawa nabyte i ustalone.

Poczém w stosownym protokóle oznaczy przedmiot zażądanego działania z urzędu i jeżeliby która ze stron przedstawiła projekt przemiany dotychczasowych stosunków, projekt ten zakommunikuje stronie, naprzeciw któréj odbywa się postępowanie z urzędu.

Gdy strony do dobrowolnego porozumienia skłonić się nie dadzą lub gdy żadna ze stron projektu nie przedstawi, komissja czynszowa protokólarnie oświadczy stronom, że działanie z urzędu za zasadzie przepisów niniejszego prawa rozwiniętem będzie.

Art. 90. W razie gdyby komissja czynszowa uznała na mocy złożonych sobie dowodów i objaśnień na gruncie zebranych, że działanie z urzędu wedle przepisów miejsca niema, wyda w téj mierze decyzję motywowaną.

Strony niepoprzestające na ogłoszonéj decyzji, podadzą do protokółu wnioski swe i zarzuty. Komissja czynszowa zawiesiwszy dalsze działanie, decyzję swą wraz z dowodami prześle pod ostateczne rozpoznanie delegacji czynszowéj i o tém strony uwiadomi.

Art. 91. Działanie z urzędu rozpocznie się od oznaczenia w każdéj wsi rozległości przestrzeni gruntów pod ukaz z d. 26 maja (7 czerwca) 1846 r. podpadających.

Za podstawę do tego sprawdzenia posłużą mapy i rejestra pomiarowe, wykazujące uposażenie zajmowane przez osadników w dniu 21 sierpnia (2 września) 1846 r.

Gdzie map takich nie będzie, a złożone przez właściciela majątku, wykazywać będzie uposażenie nadane osadnikom po dniu 21 sierpnia (2 września) 1846 r., tam komissja czynszowa, przez wybadanie protokólarne stron wyjaśni jakie zmiany zaszły i porówna je ze stanem rzeczy na gruncie.

W każdym razie komissja w motywowanéj decyzji oznaczy:

a) przestrzeń gruntów zajmowanych przez osadników w chwili jéj działania;

b) przestrzeń przypadającą na pustki po dniu 21 sierpnia (2 września) 1846 r. powstałe.

Art. 92. Jeżeli zajdzie żądanie o ustanowienie czynszu, bez zamiany gruntów na inne, komissja czynszowa udziałem biegłych przysięgłych, stosownie do art. 17 oznaczy klasyfikację gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk, każdą osadę składających.

Obie strony mają prawo być obecnemi przy téj czynności, objaśnienia swe i spostrzeżenia czynić, oraz do protokółu podawać.

Każdy punkt sporny komissja czynszowa decyzją motywowaną rozstrzygnie, a następnie do oznaczenia wartości wszystkich użytków i i okoliczności na zwiększenie lub zmniejszenie normalnego czynszu wpływających, odpowiednio do przepisów w Tytule II wskazanych, przystąpi.

Art. 93. Gdyby spory zaszły w następujących przedmiotach:

a) co do wartości zabudowań wiejskich do właściciela majątku należących;

b) co do wartości rocznéj przybliżonéj służebności i użytków w art. 23 wskazanych, natenczas komissja czynszowa, po zapisaniu do protokółu zdania biegłych, opinję tę stronom przedstawi i po wysłuchaniu zarzutów i wniosków, albo zaraz przez decyzję motywowaną spór rozstrzygnie, albo w razie uznanéj potrzeby przywoła biegłych, z techniką leśną lub budownictwem oznajomionych i dopiero na zasadzie ich wyjaśnień, do decyzji przystąpi.

Art. 94. Wartość zabudowań wiejskich zbytkowych, zajmowanych przez osadników, gdyby te do właściciela dóbr należały, komissja czynszowa ustanawiać będzie nie podług nakładu na ich wystawienie uczynionego, ale podług nakładu jaki byłby potrzebny na wzniesienie dla osadników porządnych gospodarskich budowli.

Art. 95. Spory o samą własność zabudowań, oraz czy wszyscy lub niektórzy z osadników posiadają załogi i zasiewy dworskie, komissja czynszowa na zasadzie złożonych sobie dowodów, uzupełnionych badaniem stron i świadków, przez decyzję motywowaną rozstrzygnie.

W tych przedmiotach, po ostatecznéj decyzji delegacji czynszowéj, służy stronom droga sądowa.

Art. 96. Po ogłoszeniu stronom protokółu obejmującego wyrachowanie przez członka ekonomicznego ilości czynszu, z każdéj osady należnego, i po przyjęciu wniosków jakie strony przedstawią, komissja czynszowa, wyda w tym przedmiocie decyzję szczegółowo wymotywowaną i poda ją także do wiadomości stron.

Jeżeli strony na wysokość ustanowionego w ten sposób czynszu nie zgodzą się, komissja czynszowa oznajmi, iż służy im prawo odwołania się do delegacji czynszowéj.

Art. 97. Separacja i zamiana gruntów z urzędu przez jednę ze stron zażądana, zostanie wstrzymaną, jeżeli komissji czynszowéj złożone zostaną dowody, że wytoczony jest spór na drodze sądowéj o sam tytuł użytkowania gruntów osadnikom należnych, a jedna ze stron zawieszenia czynności seperacyjnéj zażąda.

Art. 98. Czynność separacyjna usprawiedliwioną być winna przez komissję czynszową mapami i rejestrami pomiarowemi wykazującemi:

a) Ile każdy osadnik zajmuje dotychczas przestrzeni w siedzibie, ogrodzie, gruncie ornym, łące i pastwisku, jako też jaka jest przestrzeń pastwisk przez całą wieś używanych, nakonieć pastwisk wspólnych: osadników, dworu, probostwa, i t. d.

b) ile każdy osadnik otrzyma ogrodów, gruntu ornego, łąk i pastwisk, oraz jaka będzie przestrzeń pastwisk skutkiem nowego urządzenia, osadnikom wydzielić się mających.

Przestrzeń obejmująca pustki po roku 1846 powstałe, oraz grunt na szkołę elementarną, ochronę lub dom przytułku przeznaczony, oddzielnie wykazane być winny.

Art. 99. Jeometrowie aż do czasu wydania instrukcji do pomiaru dóbr prywatnych, obowiązani są sporządzać plany i rejestra pomiarowe:

a) Gruntów zajmowanych przez rolników osiedlonych w miastach podług instrukcji wydanéj w r. 1823 przez b. komissję rządową spraw wewnętrznych i policji do pomiaru miast i gruntów i miejskich.

b) Gruntów zajmowanych przez rolników osiedlonych we wsiach podług rozdziału III instrukcji, wydanéj w r. 1834 przez komissję rządową przychodów i skarbu do pomiaru dóbr rządowych.

Art. 100. Jeżeli dobra nie posiadają mapy wiarogodnéj, komissja czynszowa w miarę potrzeby i uznania mocną jest nakazać sporządzenie takowej mapy kosztem właściciela.

Komissja czynszowa rozstrzygnie, czy potrzebna jest ogółowa mapa całych dóbr, czy tylko części, z separacją lub z oczynszowaniem stosunek mającéj. Jeometra do polecenia komissji czynszowéj ściśle się zastosuje.

Art. 101. Podstawą oznaczenia z urzędu zamiennéj wartości gruntów, ogrodów, łąk, i pastwik, będzie klasyfikacja gruntów każdéj osady, odpowiednio do przepisów powyżéj zamieszczonych.

Po zaprojektowaniu téj zamiany, komissja czynszowa w obec wójta gminy, okaże osadnikom przez wytknięcie na gruncie, przestrzeń nowo dla nich przeznaczoną i przełoży im we wszystkim szczegółach warunki zamiany.

Jeżeli osadnicy na objęcie wskazanych im nowych uposażeń nie zgodzą się, komissja czynszowa przyjmie do protokółu wszelkie zarzuty i wyjaśnienia, jakie podadzą, a następnie co do każdego punktu spornego wyda decyzję motywowaną. Decyzję tę stronom protokólarnie ogłosi z oznajmieniem, iż mogą się od niéj odwołać do Delegacji czynszowéj.

Art. 102. Gdyby osadnicy zgodzili się na zamianę gruntów w ogólnéj przestrzeni im okazanéj, komissja czynszowa zawezwie ich, aby porozumieli się pod względem podziału gruntów na pojedyńcze osady. Jeżeli w dniach siedmiu pod tym względem nie ułożą się, komissja czynszowa zaprojektuje wyznaczenie pojedyńczych osad odpowiednio do przepisów art. 43 i o tém osadników protokólarnie uwiadomi. Po przyjęciu od nich wniosków i zarzutów, komissja czynszowa poleci jeometrze, aby na mapie oznaczył linjami nowe uposażenia rolników, oraz aby ułożył rejestr klasyfikacyjny ogółowy, stronom zaś zapowie, że reklamacje ich będą pod ostateczną decyzję Delegacji czynszowéj przedstawione.

Art. 103. Jeżeli osadnicy zgodzą się na rozebranie pomiędzy siebie pustek po r. 1846 powstałych, komissja czynszowa przy wydzielaniu osad, powiększy je z przestrzeni pustek odpowiednio do układu stron, lub w braku tego z urzędu stosunkowe powiększenie każdéj osady oznaczy.

W każdym razie komissja czynszowa w protokóle stosownym zapisze, ile było pustek do rozebrania, ile z nich osadnicy korzystali, a ile pozostało, oraz dla jakich powodów rolnicy odmówili przyjęcia onych na powiększenie swych osad.

Art. 104. Komissja czynszowa obowiązaną jest za doniesieniem Delegacji czynszowéj załatwiać wszelkie dodatkowe żądania stron z urzędu wznoszone; żądania jednak takie na piśmie zanoszonemi być powinny.

Rozwijając czynności dodatkowo żądane, komissja czynszowa zastosuje się do przepisów artykułów 80 i 90.

Art. 105. Po rozpoznaniu i zdecydowaniu przez szczegółowe decyzje wszystkich kwestij i wątpliwości odnoszących się do czynności, względem jakiéj postępowanie z urzędu wywołane było, członek ekonomiczny lub inny, ułoży decyzję ogólną, stosunek między właścicielem a rolnikami w obrębie wywołanéj z urzędu czynności urządzającą.

Decyzję tę wraz z dowodami i całem dziełem komissja czynszowa ogłosi na gruncie stronom. Gdyby strony oświadczyły, że się na nią nie zgadzają, oznajmi im, że mają prawo odwołać się co do wszystkich szczegółów spornych do delegacji czynszowéj w ciągu dni 30 pod prekluzją. Poczém tejże delegacji prześle dzieło swe i o tém strony zawiadomi.

Art. 106. W razie, gdyby którakolwiek ze stron odmówiła obecności i udziału przy czynnościach komissji czynszowéj, lub jeżeliby na protokółach przez komissję sporządzanych podpisać się nie chciała, czynność z urzędu rozpoczęta przerwaną nie będzie i tylko stosowna wzmianka o tem odmówieniu w każdym protokóle zamieszczoną zostanie.

Nadto w decyzji ogólnéj, komissja czynszowa w komparycji stron wyszczególni, która z nich brała udział w działaniu na gruncie, osobiście lub przez pełnomocnika, a która nie stawała lub podpisu odmawiała i dla jakich powodów.

TYTUŁ VII.

O sposobie postępowania Delegacij czynszowych powiatowych.

Art. 107. Delegacja czynszowa po otrzymaniu dzieła komissji czynszowéj, rozpozna przedewszystkiem, czy przez tęż komissję załatwione są względy w art. 79 i w art. 97 wyszczególnione, a nadto rozbierze:

1) Czy obie strony, to jest właściciel i rolnicy byli prawnie przy działaniu komissji czynszowéj reprezentowani;

2) Czy komissja czynszowa działała w komplecie prawnym i z zachowaniem prawideł, przepisami niniejszemi wskazanych, oraz czy wnioski stron i opinje biegłych, gdzie prawo przyjmować je do protokołów nakazuje, zostały zapisane i w decyzjach rozebrane.

Art. 108, Następnie Delegacja czynszowa przystąpi do rozbioru każdéj pojedynczéj czynności przez komissję czynszową dokonanéj, porówna decyzje tejże komissji z wnioskami i zarzutami stron, oraz przepisami niniejszego prawa, i albo w myśl art. 75 dodatkowe sprawdzenie zarządzi, albo projekt przez komissję czynszową przedstawiony, na zasadzie złożonych dowodów zmodyfikuje, lub nakoniec wyda zgodną z nim ostateczną decyzję. W razie uznania potrzeby, Delegacja czynszowa można będzie zarządzić rewizję pomiarów.

Art. 109. W decyzji swej Delegacja czynszowa rozpozna likwidacje kosztów złożone przez urzędnika ekonomicznego, jeometrę i biegłych i wysokość ich zgodnie z przepisami oznaczy.

Wyrzeczenie to będzie również ostateczne.

Koszta pomiaru w każdym razie poniesie właściciel dóbr, a osadnicy dostarczą do téj czynności bezpłatną pomoc ręczną i sprzężajną.

Art. 110. Jeżeli od decyzji komissji czynszowéj, przez którą strona żądająca pomocy z urzędu, z żądaniem swém oddaloną została, zajdzie odwołanie się, Delegacja czynszowa albo w myśl artykułu 75 bliższe sprawdzenie nakaże, albo na mocy złożonych dowodów wprost do rozpoznania zaskarżonéj decyzji przystąpi.

Decyzja Delegacji czynszowéj oddalająca stronę z żądaniem pomocy z urzędu po ogłoszeniu jéj przez członka komissji czynszowéj na gruncie, może być zaskarżoną do rady stanu.

W razie uchylenia zaskarżonéj decyzji, Delegacja czynszowa nakaże wykonanie czynności zażądanéj odpowiednio do przepisów art. 75.

Art. 111. Decyzję ostateczną delegacji czynszowéj, komissja czynszowa poleci ogłosić protokólarnie na gruncie.

Gdyby wszyscy osadnicy lub niektórzy z nich, po ogłoszeniu im decyzji delegacji czynszowéj i pomimo przełożeń delegowanego oświadczyli, iż nowego urządzenia lub ustanowienia czynszów nie przyjmują, tenże delegowany od nich deklarację taką do protokółu przyjmie i Delegacji czynszowéj złoży.

Delegacja czynszowa na podstawie takiego oświadczenia w dalszym ciągu ostatecznéj swojéj decyzji, orzecze exmissję rzeczonych osadników.

Art. 112. Niestawający do ogłoszenia osadnicy, pomimo doręczenia im wezwania w sposobie art. 114 dla wręczenia wyroków przepisanym, jak równie stawający a odmawiający oświadczenia, czy nowe urządzenia lub ustanowienie czynszów przyjmują, będą poczytani za przyjmujących; w czem spisać się winny przez delegowanego, tak w jednym jak i w drugim przypadku odpowiedni protokół dowód przeciwko nim stanowić będzie.

Art. 113. Jeżeli strony w ciągu dni 15 od daty ogłoszenia, o którém mowa w art. 111, do zawarcia dobrowolnego kontraktu na piśmie nie przystąpią, dyrekcja czynszowa odpowiednio do art. 78 prześle swą decyzję prezesowi trybunału dla dodania jéj klauzuli egzekucyjnéj.

Art. 114. Wyznaczony przez Delegację członek, tak uprawomocniony wyrok na gruncie zwołanym osadnikom protokólarnie ogłosi, i jedną kopję przez Prezydującego Delegacji poświadczoną, właścicielowi majątku, a drugą osadnikom na ręce Sołtysa lub Ławnika doręczy, a w razie nieprzyjęcia przez którego z nich, w kancelarji Wójta gminy lub Burmistrza złoży.

Art. 115. Jezeli w ciągu dni 30-tu od daty dopełnionego na zasadzie art. 114 ogłoszenia, nie zajdzie odwołanie się do Rady Stanu, art. 79 przewidziane, Członek ekonomiczny do ostatecznego wykonania decyzji przystąpi.

Przy téj ostatniéj czynności członkowi ekonomicznemu na jego wezwanie towarzyszyć będzie Jeometra, do którego należy wykonanie separacji na gruncie i podział, na szczegółowe osady oddawanéj osadnikom przestrzeni.

Naczelnik Powiatu na wezwanie członka ekonomicznego, winien mu dodać pomoc egzekucyjną, gdyby osadnicy wykonania ostatecznéj decyzji nie dopuszczali.

Art. 116. Jeżeli w ciągu dni 30-tu, o których wyżéj, złożony zostanie Członkowi ekonomicznemu lub Delegacji czynszowéj dowód, że skarga do Rady Stanu zaniesioną została, w takim razie wykonanie wyroku Delegacji wstrzymane zostanie, aż do zapadnięcia w Radzie Stanu decyzji odrzucającéj skargę, albo do wyroku stanowczego, a członek od Delegacji wyznaczony, protokólarnie uwiadomi stronę przeciwną, iż służy jéj prawo wniesienia obrony do Rady Stanu i poparcia jéj dowodami.

Art. 117. Po wykonaniu czynności na gruncie, Wójt gminy lub Burmistrz miejscowy, najdaléj w ciągu miesiąca ułoży w dwóch egzemplarzach wykazy obejmujące:

a) Imiona i nazwiska wszystkich osadników;

b) Rozległość gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk w wieczyste posiadanie im oddanych;

c) Służebności i użytki im przyznane;

d) Wysokość czynszu, jaki z tych osad właścicielowi uiszczać są obowiązani;

e) Wyszczególnienie podatków i dziesięciny, jakie winni opłacać.

Po poświadczeniu wykazów tych za zgodność przez Delegację czynszową, jeden ich egzemplarz pozostanie w kancelarji Wójta Gminy lub Burmistrza, a drugi dla wiadomości osadników, wręczony będzie miejscowemu Sołtysowi lub Ławnikowi.

Art. 118. Delegacja Czynszowa po wydaniu ostatecznéj decyzji, zawiadomi naczelnika Powiatu o pustkach, jakie przez osadników rozebrane nie zostały, dla rozciągnięcia nad niemi kontroli art. 121 zastrzeżonéj.

Art. 119. Jeżeliby osadnicy, po upływie dni 30 od daty ogłoszenia ostatecznéj decyzji, trwali w zamiarze nieprzyjęcia nowego urządzenia lub ustanowienia czynszów, Delegacja czynszowa na żądanie strony interesowanéj prześle Naczelnikowi powiatu kopję swéj decyzji z wykazem nazwisk i uposażeń osadników, względem których exmisja wyrzeczoną została.

Art. 120 Z dniem ś-go Wojciecha 11 (23) kwietnia osadnicy na exmisję skazani, o ile uprawomocniona decyzja exmisję orzekająca, a w razie odwołania się ich do Rady Stanu, decyzja odrzucająca skargę lub wyrok stanowczy, przynajmniéj na dni 30 przed tym terminem, stosownie do art. 114, zostały im ogłoszonemi, na popieranie właściciela wyrugowani zostaną z osad, a budowle, o ile są ich własnością, na ich korzyść przez publiczną licytację sprzedane będą. To wszystko podług przepisów następującego tytułu.

Art. 121. Naczelnik powiatu, na zasadzie wiadomości otrzymanych, ułoży wykaz ogólny pustek, tudzież osad samowolnie przez rolników opuszczonych, z wymienieniem: w których i w czyich dobrach się znajdują, jakiéj są obszerności, i jak wysoki czynsz z urzędu ustanowiony, ma być z nich płacony.

Wykaz ten naczelnik powiatu prześle do dzienników gubernjalnych i poleci wszystkim wójtom gmin i burmistrzom miast, podać do wiadomości mieszkańców przez ogłoszenia publiczne.

Ogłoszenia te powtarzać się winny w ciągu lat 3ch, cztery razy do roku, z początkiem każdego kwartału.

Art. 122. Po upływie tego czasu, gdyby pomimo ogłoszeń przepisem powyższym wskazanych, nowi osadnicy do objęcia pustek nie zgłosili się, pustki te wywołane zostaną do wypuszczenia osadnikom z czynszem o 25% obniżonym, jeżeli zaś za czynsz taki w ciągu następnych lat 7 żaden ochotnik do objęcia ich w posiadanie nie znajdzie się, własność użytkowa tych pustek z własnością główną połączona zostanie.

Art. 123. Naczelnik powiatu powziąwszy wiadomość z raportów wojtów gmin, że w dobrach, gdzie oczynszowanie nastąpiło w skutek dobrowolnych umów, znajdują się pustki, obowiązanym jest wezwać delegację czynszową o wysłanie do tych dóbr komisji czynszowéj dla oznaczenia przestrzeni opustoszałych, podług art. 91 i ustanowienia z nich czynszów. Poczém postąpionem będzie stosownie do art. 121 i 122.

Kolej Żelazna Litewska.

W jednym z artykułów wstępnych zwróciliśmy już uwagę czytelników na niezmierną ważność nowéj drogi żelaznéj z Białego-Stoku do Pińska i do Korca, którą dla naszéj prowincji zbudować zamierza współka obywatelska. Imiona jéj założycieli zajmą kiedyś najpiękniejszą kartę w rocznikach naszych. Ale spółka z dwunastu założycieli składająca się niezdoła sprostać tak ogromnemu zadaniu, jeżeli jéj szlachetnych usiłowań nie wesprze współczucie i zaufanie ogółu, jeżeli przedsięwzięcia tego podsycać nie będą wszystkie siły przemysłowe i kapitały pieniężne, któremi kraj w obecnym czasie rozrządzać jest w stanie. Wszelkie prace i usiłowania jednostek, czy to w dziedzinie nauki, czy to w zawodzie przemysłu i handlu, niedołężnemi wydać się muszą w obec olbrzymiéj dźwigni stowarzyszeń, które jedynie tylko są w stanie zdobyte w samotności prawdy nauki i nowe odkrycia i wynalazki wprowadzić w krew i życie społeczności i ideę dojrzałą w czyn zamienić. Za przykład w tym względzie niech nam posłużą Anglja, Francja i sąsiednie Niemcy, gdzie życie naukowe, przemysłowe i społeczne objawia się w tysiącznych stowarzyszeniach, dążących różnemi drogami do jednego wzniosłego celu, do wszechstronnego i największego rozwinięcia sił moralnych i materjalnych własnego kraju. Niech nam się w tym względzie wrazi głęboko przysłowie dawnych Rzymian paullatim summa petuntur, t. j. że najdrobniejszemi nawet środkami, osiągają się wielkie cele, jeżeli się na nie składa ogół, natchniony myślą i pragnieniem dobra ogólnego.

Pomiędzy wielu zadaniami żywotnemi dzisiejszéj chwili, nad rozwiązaniem których z głęboką zadumą na czole pracują ludzie wybrani, budowa kolei żelaznych w kraju naszym zajmuje jeżeli nie najpierwsze to bynajmniéj nie ostatnie miejsce. Wykazaliśmy już uprzednio w ogólnych rysach wielkie znaczenie drogi żelaznéj litewskiéj w ogólnéj sieci kolei żelaznych pod względem ekonomicznym*), teraz podamy tu niektóre bliższe tyczące się jéj budowy szczegóły, których nam dostarczyły wstępne poszukiwania założycieli.

Główném zadaniem kolei żelaznéj litewskiéj będzie połączyć Pińsk w północnym kierunku na Prużanę (m. powiatowe gub. Grodzieńskiéj) i puszczę Białowiezką, z Białymstokiem, i w kierunku południowym na Nieczatow, Dąbrowicę i Bereżnę z Korcem na Wołyniu, a w przyszłości sięgnąć daléj jeszcze na południe aż do najdogodniejszego punktu zetknięcia się z koleją kijowsko-galicyjską, który prawdopodobnie może zająć środkowe miejsce między Zasławiem nad Horyniem i Miropolem nad rzeką Słuczą. Jeden rzut oka na mappę wystarczy aż nadto, ażebyśmy pojęli całą ważność téj linji. Pińsk stanowiący środkowy punkt projektowanéj drogi żelaznéj litewskiéj był od najdawniejszych czasów i jest aż do dziś dnia ogniskiem, w którém się skupia handel zbożowy i innych płodów surowych Polesia, Wołynia i północnych powiatów Ukrainy i Podola z portami morza Baltyckiego, Królewcem i Gdańskiem. Szczęśliwe położenie Pińska w środku trzech systematów wodnych Dniepru, Niemna i Wisły stworzyło zeń prawdziwe emporjum handlu wewnętrznego i zagranicznego, a koléj żelazna litewska podniesie go na stopień prawdziwego portu wewnętrznego naszych prowincij w handlu z Anglją i w ogóle z wszystkiemi portami morza Baltyckiego, występującemi najczęściéj tylko w roli pośredników w zbożowym i drewnym handlu naszym z Hollandją i Anglją.

Głównemi arterjami spławu produktów Wołynia, Podola, Ukrainy i Polesia do Pińska są rzeki Prypeć, Słucz, Horyń i Styr, zkąd z jednéj strony przez Pinę, kanał Królewski i Bug zachodni dostają się do Wisły, a z drugiéj strony przez Jasiołdę, kanał Ogińskiego i Szczarę idą do Niemna, szukając zbytu w porcie Gdańskim lub Królewieckim. Jedyne to są drogi wodne na téj ogromnéj przestrzeni, obejmującéj sobą kilkanaście tysięcy mil kwadratowych, ogołoconéj zupełnie z dróg bitych i wygodnych traktów, zbiegających się ku przystaniom rzek, spławnych tylko przez czas krótki, gdy je podsycą na wiosnę topniejące śniegi i lody. To też transporta lądowe i wodne pochłaniają zwykle wartość przewożonych płodów surowych, a handel nie mogąc płynąć regularném łożyskiem jak w innych krajach, naraża przedsiębierców na straty rzeczywiste lub stracone korzyści, gromadząc w jedném miejscu ogromne zapasy zboża i płodów surowych, wówczas gdy inne przyległe prowincje, nie mogące zaspokoić potrzeb konsumpji z zasobów własnéj produkcji, nieraz ciężkie i bezowocne ponosić muszą ofiary, by odwrócić klęski lat nieurodzajnych i głodnych. Nie są to czcze utyskiwania na nieprawidłowość naszego handlu, ale uwagi wzięte z życia rzeczywistego, na nieubłaganych liczbach oparte. Przytoczymy tu z nich kilka. W roku 1859, który do rzędu urodzajnych w zachodnim pasie prowincij naszych należy, sprzedawano na Polesiu wołyńskiém czetwiert‘ żyta po 1 r. 75 kop. a w południowych powiatach Wołynia daleko taniéj jeszcze; w Pińsku zaś w tym samym czasie płacono za czetwiert‘ 2 r. 50 kop. a w portach Baltyckich cena tego zboża dochodziła do 6 r. 25 kop. za czetwiert‘, Różnica więc w cenie żyta w Pińsku i w portach Baltyckich wynosiła 3 r. 75 a chociaż na pozór tak nęcąca i świetne rokująca zyski, nie wiele wpłynęła na ożywienie ruchu handlu zbożowego w Pińsku i na Wołyniu z powodu małéj wody w głównych spławach. Jeżeli od téj różnicy ceny odtrącimy koszta transportu zboża na wicinach z Grodna do Królewca, wynoszące prawie 1 r. sr. za czetwiert‘ i dziś już zniesione w Prusiech cło przewozowe (30 kop. za czetw.), wypadnie w ostatecznym rachunku, że spław zboża z Pińska do Grodna kosztował 2 r. 50 kop. wówczas goy przewiezienie jego koleją żelazną do Białegostoku kosztowałoby nie więcéj jak 70 kop. a do Grodna 1 rubel tylko za czetwiert‘, zostałoby więc w zysku 2 r. 50 kop. na każdéj czetwierti, nieliczącw to bynajmniéj korzyści, któreby się dały osiągnąć z częstszego obrótu kapitałów tkwiących w handlu zbożowym.

Nie mniejsze anomalje przedstawia nam zagraniczny handel zbożowy. Tabelle handlu wywozowego i bliższe poznanie warunków przemysłu rolniczego w rozmaitych krajach Europy, przekonywają nas dostatecznie, że jedynym punktem ciążenia naszego handlu zbożowego i płodów surowych naszego rolnictwa będzie i powinno być zawsze morze Baltyckie, którego porty zaopatrują główne targi zbożowe Europy, Anglję, Hollandję i północną Francję. Na poparcie naszego twierdzenia, niech nam wolno będzie przytoczyć tutaj kilka cyfr statystycznych wyjętych z dzieła Tęgoborskiego, Etudes sur les forces productives de la Russie T. IV str. 244. Bierzemy tu okres dziesięcio letni od r. 1841-1850 dla tego, iż średni wywoz w tym perjodzie był daleko prawidłowszy niż w ostatniém dziesięcioleciu, w którém wojna wschodnia zachwiała znacznie wszystkie stosunki handlowe. I tak w ciągu 1841-1850 r. coroczny wywóz z Rossji (bez Królestwa Polskiego) rozmaitego zboża w ziarnie wynosił w przecięciu:

Do Anglji — — —	932,603	czetw.
— Hollandji — — —	376,225	„
— Prus **) — — — —	271,519	„
— Belgji — — — —	72,829	„
— Danji — — — —	59,609	„
— Francji północnéj (biorąc połowę całego wywozu do tego państwa). — — —	315,157	„
— Do pozostałych krajów i miejsc północnéj Euroy —	108,103	„
W ogóle do półn. Europy	2,136,045	„
Do Włoch — — —	726,748	czetw.
— Turcji — — — —	576,332	„
— Austrji. — — — —	236,751	„
— Francji południowéj, licząc połowę całkowitego wywozu	315,158	„
Do innych krajów połud. Europy. — — — —	108,104	„
W ogóle do połud. Europy	1,963,093	„

Roczny wywoz mąki, głównie pszennéj, w okresie 1844-1853 wynosił z portów morza Baltyckiego i Białego, oraz przez zachodnią granicę cesarstwa w przecięciu 157,750 czetwierti, z portów zaś morza Czarnego i Azowskiego 45,000 czetw. Dodawszy więc te cyfry do odpowiadających im summ ogólnych wywozu zboża w ziarnie, otrzymamy ogólną cyfrę wywozu zboża:

Do krajów północnéj Europy	2,293,795	cz.
— południowéj Europy.	2,008,093	cz.
Czyli więcéj do Europy północ. —	285,702	cz.

Lecz różnica ta jest daleko większą, gdyż Włochy, Austrja, Malta i inne porty morza Śródziemnego dostarczają Anglji w zwyczajnych latach niemniéj jak 600,000 czetwierti naszego zboża, w które południowi przekupnie zaopatrują się w portach morza Czarnego, w celu korzystniejszego zbycia go z drugiéj ręki w razie podniesienia się cen na targach angielskich. Odtrąciwszy więc tę ilość od ogólnéj summy wywozu do południowéj Europy, a dodawszy ją do ogółu wywozu do Europy północnéj, otrzymamy w ostatecznym rachunku, że rzeczywisty wywoz zboża do krajów północnéj Europy przewyższa wywoz do Europy południowéj corocznie o 1,485,702 czetw. czyli innemi słowy: z całéj massy rozmaitego zboża, wywiezionego na zachód Europy w dziesięcioletnim okresie 1841-1850 r. wynoszącego corocznie w przecięciu 4,301,888. czetw. północna Europa pochłonęła na potrzeby konsumcji swojéj 2,893,795 czetw. a południowa tylko 1,408 093 czetw.

Z tego cośmy przed chwilą powiedzieli, wnieśćby należało, że przewaga pod względem wywozu zagranicę zboża naszego musi być koniecznie po stronie portów Baltyckich, i takby powinno było być w istocie, gdyby najżyzniejsze prowincje nasze Podole, Wołyń i Ukraina, słynące oddawna jako śpichlerze Europy, połączone były szeroką siecią dróg żelaznych lub żeglugi parowéj z portami morza Baltyckiego. Tymczasem, dla braku odpowiednich potrzebom handlu i rolnictwa środków kommunikacji, w okresie dziesięcio letnim wywoziło się rzeczywiście z portów morza Baltyckiego corocznie tylko 1,353,995, a z portów południowych 2,133,289 czetwierti, a zatém w odwrótnym stosunku do ilości corocznéj konsumcji wewnętrznéj w północnych krajach zachodniéj Europy, pomimo to, że koszta przewozu zboża okrętami do Londynu wynoszą w portach Baltyckich za czetwiert‘ 1 r. 50 kop, a w portach czarnomorskich dochodzą do 2 r. 88 kop. Też same sprzeczności i anomalje spostrzegać się dają i w wywozie innych płodów surowych naszego przemysłu rolniczego, których główną konsumentką jest i będzie jeszcze przez czas długi Anglja.

Ale dokonywająca się obecnie reforma stosunków włościańskich i dojrzalsze poznanie potrzeb ekonomicznych własnego kraju wywołać muszą nieodzownie radykalną zmianę warunków, w jakich się dotąd rozwijało nasze rolnictwo, — i tych łożysk odwiecznych, jakiemi w błogiéj drzémce płynął spokojnie i bez troski o przyszłość nasz handel zbożem i płodami surowemi. Gospodarstwo rolne, którego główną podstawą będzie odtąd praca wyzwolona i zastosowanie udoskonalonych machin i narzędzi, wymagać będzie większego kapitału nakładowego i obrótowego, a stąd zwiększyć się będą musiały koszta produkcji zboża, które w południowych prowincjach naszych stanowi jeden z najgłówniejszych artykułów handlu wywozowego. Podniesione koszta produkcji wpłynąć muszą naturalnie na podwyższenie się cen zboża i innych płodów surowych, a wówczas zagraniczni konsumenci nasi szukać będą dla siebie dogodniejszych targów, jeżeli ułatwione środki kommunikacji, jakiemi są koleje żelazne, nie zwiążą najżyzniejszych kończyn kraju naszego z portami morskiemi i nie zrównoważą wysokich kosztów produkcji taniością przewozu. Ten tylko jedynie zbawczy środek nam pozostaje, by ochronić jedne prowincje od zupełnéj stagnacji i ruiny w lata nieurodzajne, a drugim zapewnić łatwy zbyt płodów przemysłu rolniczego, który więdnieje i usycha pod nadmiarem obfitości w sobie zamkniętéj.

Kwestja więc budowy kolei żelaznych w kierunku dróg handlowych jest obecnie dla kraju naszego jedną z najżywotniejszych, ważniejszą może dla nas niż dla handlu świata całego przekopanie międzymorza Suez. Współka do budowy drogi żelaznéj litewskiéj zawiązuje się pod najpomyślniejszemi wróżbami, wszystkie prowincje kraju naszego mają w niéj swoich przedstawicieli, wszystkie więc zarówno i jednocześnie pojęły ważność nowéj kolei i to właśnie jest najlepszym dowodem, że myśl o niéj dojrzała i znajdzie u ogółu najczynniejsze poparcie. Imiona założycieli współki, do budowy kolei żelaznéj litewskiéj znajome już są czytelnikom naszym, bośmy je zaraz skwapliwie na kartach naszego pisma jako dowód szczególniejszéj obywatelskiéj gorliwości ku wiecznéj pamięci zapisali. Teraz, gdy już mamy niepłonną nadzieję, iż współka uzyska wkrótce sankcję rządu, podajemy w streszczeniu główne zasady przyszłego jéj istnienia wyrażone przez założycieli w podaniu z d. 27 marca na imię główno zarządzającego drogami i gmachami publicznemi:

1) Założyciele po otrzymaniu koncessji na zawiązanie towarzystwa na akcjach, z prawem emissji ich w Rossji i zagranicą, zobowiązują się dla ułożenia projektu uskutecznić ostateczne poszukiwania na linji od Białegostoku do Pińska, na koszt własny, z tém, ażeby poniesione w tym celu wydatki jak również i inne rozchody, których wymagało samo zawiązanie się spółki, były im zwrócone po zlikwidowaniu rachunków na ogólnem zgromadzeniu akcjonarjuszów.

2) Jeżeli koncessja nastąpi na wiosnę 1862 r. poszukiwania będą ukończone przed 1 września tegoż roku, i jeżeli potém ustawa towarzystwa zostanie zatwierdzoną na nowy rok 1863, wówczas koléj żelazna z Białegostoku do Pińska ukończoną będzie do 1 listopada 1865 r.

3) Towarzystwo obowiązuje się prowadzić roboty od Pińska daléj na południe, w takim tylko razie, gdy dochód z ruchu na pierwszym uczą̨stku kolei przewyższy 5% od wyliczonéj w przecięciu na budowę każdéj wiorsty summy, 45 tysięcy rub. sr. Zresztą gdyby towarzystwo uznało dla siebie za rzecz dogodną rozpocząć roboty na linji między Pińskiem a Korcem wcześniéj, wówczas obowiązuje się uwiadomić o zamiarze swoim na rok przedtém główny zarząd, przedstawiając mu jednocześnie do zatwierdzenia wszystkie tyczące się téj budowy projekta. Do robot na trzecim uczą̨stku od Korca do punktu zetknięcia się z linją przepuszczalnéj kolei żelaznéj od Kijowa ku granicy austryjackiéj, towarzystwo przystąpi nie pierwiéj jak po rozpoczęciu robot na drugim uczą̨stku i na linji ukraińskiéj z Kijowa do Galicji.

4) Prawo użytkowania z kolei służy towarzystwu na lat 90, licząc od dnia zatwierdzenia ustawy.

5) Rząd przyjmuje na siebie gwarancję dochodów towarzystwa do wysokości 5% od 45 tysięcy rub. na wiorstę.

6) Grunta pod koléj żelazną w pasie szerokim na 30, a w lasach na 40 sążni, towarzystwo nabywać będzie na mocy prawideł o wywłaszczeniu na użytek publiczny. Skarbowe zaś ziemie mają być ustąpione na takiéj saméj zasadzie jak towarzystwu głównemu i innym spółkom kolei żelaznych bezpłatnie. Prócz tego przy wytknięciu linji przez puszczę Białowiezką, cały pas lasu znajdującego się na niéj ustępuje się towarzystwu bezpłatnie.

7) W ciągu lat pięciu od dnia rozpoczęcia robót na każdym uczą̨stku oddzielnie, towarzystwo wolne będzie od poboru ceł, za sprowadzane z zagranicy machiny, wagony i w ogóle wszelkie przynależytości, niezbędne do urządzenia kolei i otworzenia na niéj ruchu. Wszystkie te przedmioty wyliczone będą szczegółowie w ustawie.

8) Założyciele zobowiązują się w myśl art. § 80 T. XII Zb. pr. złożyć w ręce rządu na kaucję 5% od zamierzonéj pierwszéj emissji akcij, zastrzegając sobie prawo zastąpienia jéj późniéj kaucją samego towarzystwa bezimiennego, składającą się z własnych jego akcij, z tém, ażeby w miarę postępu robot na linji towarzystwo mogło wycofywać stąd dziesiątą część wartości robót już ostatecznie wykonanych. W razie zaś, gdyby akcje towarzystwa nie zostały rozebrane, czyli innemi słowami, gdyby towarzystwo bezimienne nie przyszło do skutku, rząd zobowiązuje się wrócić założycielom powyższą kaucję na pierwsze zażądanie.

9) Założyciele mają prawo do rozebrania akcij do wysokości $\frac{1}{5}$ części całego kapitału spółkowego towarzystwa po uiszczeniu wkładów pieniężnych.

10) Założyciele otrzymują 8% od czystego dochodu towarzystwa z exploatacji kolei i ze wszystkich jego przedsiębierstw.

11) Towarzystwu służyć będzie prawo prosić o odkomenderowanie inżynjerów korpusu dróg kommunikacyjnych na téj saméj zasadzie, na jakiéj wstępują oni do służby w innych towarzystwach; dla wykonania zaś rozmaitych przedwstępnych poszukiwań przy zawiązaniu towarzystwa, założyciele proszą p. głównozarządzającego drogami kommunikacyjnemi i gmachami publicznemi o odkomenderowanie teraz w tym celu kapitana inżynjerów Lundha z tém, ażeby mu wolno było zanieść późniéj w swojém imieniu prośbę o dodanie mu do pomocy, gdyby tego wynikła potrzeba, i innych inżynjerów korpusu dróg kommunikacyjnych.

Te są główne zasady współki skreślone przez założycieli, projekt ustawy towarzystwa rozwija je daleko obszerniéj pod względem technicznym, administracyjnym i ekonomicznym. Nie zaniedbamy poznajomić czytelników i z samą ustawą w blizkiéj przyszłości, bo o ile nam wiadomo towarzystwo zamierza się zawiązać na najszerszéj podstawie jawności i pragnie w swych działaniach iść za głosem zdrowéj i dojrzałéj opinji publicznéj.

*) Zob art. wstępny w N. 36 Kurjera.

**) Prusacy w handlu zbożowym występują w roli pośredników i zwykle oczekując podwyższenia się cen transportują zboże do Anglji, Holandji lub Francji.

Przegląd

Pism czasowych.

Gazeta Polska (do N. 143).

— W dniu 21 czerwca, pisze redakcja, odbyło się uroczyste położenie kamienia węgielnego na dom dla robotników i rzemieślników przy ulicy Czerniakowskiéj. Jest to piérwsza tego rodzaju spółka w kraju i mieście naszém, zawiązana z myślą wzniosłą ulepszenia bytu téj klassy, która swą pracą i zacnością na szacunek i pomoc od zamożniejszéj braci tak bardzo zasługuje, Z prawdziwą czcią dla założycieli natchnionych miłosierdziem dobrze pojętem, zapisujemy tę datę na kartach dziennika. Mówiliśmy tu obszerniéj o celach spółki i jéj planie, nie potrzebujemy się powtarzać. Warszawa bogatą jest w zakłady dobroczynne różnego rodzaju, ten wszakże o którym mowa powstaje z zasady nowéj i głęboko obrachowanéj. Nierozważnie rzucona jałmużna często temu tylko kto daje, czyni przyjemność i duszny pożytek; idzie o to aby grosz, który poświęcamy, był ziarnem dającém plony; aby społeczność skuteczne czyniła ofiary, materjalnie plonujące. To właśnie zdaje się nam zasadniczą spółki ideą, która mieszkania dogodne i tanie tworząc umyślnie dla robotników ubogich, niesie z niemi nasiona porządku, ładu, oszczędności. O godzinie 10 rano na przystrojonych zielenią rusztowaniach, wśród powiewających wieńców, JM ks. Zygmunt Feliński, arcybiskup warszawski, poświęcił kamień węgielny budowy i przemówił do zgromadzonych, wskazując znaczenie tego obrzędu łączącego węzłem miłości dwie krańcowe społeczności klassy. Z téj myśli wysnuł potrzebę zgody i jedności, które same tylko są rękojmią prawdziwego postępu i siły narodów. Po podpisaniu protokółu przez przytomnych, książę J. T. Lubomirski, prezes administracji ogólnéj Towarzystwa Dobroczynności i członek przewodniczący radzie zarządzającéj spółki, przemówił wskazując cel i myśl, jaką się kierowała. Pozwalamy tu sobie przytoczyć ustęp z téj przemowy: „Jednym z licznych środków ulepszenia stanu ludności miejskiéj, jest dostarczenie jéj mieszkań zdrowych, tanich i oddzielnych, dla pojedyńczych rodzin. Zdrowych dla usunięcia słabości, szczególniéj piersiowych, wyradzających się łatwo w mieszkaniach, którym na świetle i czystém powietrzu zbywa; tanich, ażeby ludność pracowita mogła znaczniejszą część swego zarobku obrócić na inne potrzeby, zwłaszcza oświaty i wychowania; oddzielnych wreszcie, dla podtrzymania życia rodzinnego, domowego, i uczynienia go ponętniejszém, nad płoche po szynkowniach zabawy. Z drugiéj strony, pożytecznie było dowieść czynem, iż kapitał włożony w stawianie domów dla robotników i rzemieślników, może i powinien zapewnić stosowny procent. Stwierdzenie doświadczeniem tego pewnika, może popchnąć kapitały w tym kierunku, nie jak dotąd do wznoszenia tylko budowli przeznaczonych dla klass zamożnych i średnich wyłącznie. Zadość czyniąc tym względom, o ile prywatna inicjatywa spełnić to może, d. 7 lutego 1862 r. zawiązaną została spółka budowy domów dla rzemieślników i robotników z kapitałem 600,000 złp. Przedmiot ten tak nowy u nas, nastręczył przy urzeczywistnieniu zadania spółki, kilka pytań wymagających rozwagi i zastanowienia. Piérwszem jest pytanie, czy mające się wznieść domy, wyłącznie przeznaczyć należy dla klassy rzemieślniczéj? Zgłębiwszy ten przedmiot, spółka postanowiła w swych domach urządzić mieszkania dla rzemieślników, obok mieszkań dla klass mogących wymagać większych nieco dogodności. Spółka bowiem sądzi, że oddzielać niezamożną od zamożniejszéj klassy mieszkańców, budować dla niéj domy wyłącznie i rozdzielać je od siebie, byłoby grubym błędem pod względem ekonomicznym, moralnym i narodowym. Drugie pytanie wynikło z wielkiego zadania naszego wieku, uwłaszczenia klass niezamożnych. Gdy dla ułatwienia nabycia własności ludności wiejskiéj tyle już usiłowań podjęto—dla czegożby nie czas było, dla oparcia na pewniejszych podstawach od zarobku dziennego, pomyśleć i o ludności miejskiéj? W istocie usiłowania ku temu dążące zaledwie w najnowszych czasach za pokolenia naszego, powstające widzimy. We Francji, w Mulhouse, stowarzyszenie podobne naszéj spółce z zasiłkiem od rządu, stawia domy dla pojedyńczych rodzin. Od lokatorów obok komornego jako procentu od włożonego kapitału, pobiera dopłatę amortyzacyjną, i tą drogą w lat kilkanaście dom, bez znacznego wysilenia, przechodzi na własność lokatora. W Prusach, w Berlinie, gdzie drogość placów

nie dozwala stawiania domów parterowych, lokatorowi kilko-piętrowych kamienic po upływie lat dwudziestu ośmiu stają się współwłaścicielami posessji, po ukończeniu a nawet w ciągu amortyzacji część swoją mogąc sprzedać, zastawić lub odstąpić. Jest to więc rodzaj kassy oszczędności z wyborną hypoteką, na nieruchoméj własności opartéj. Spółka z głęboką rozwagą rozpatrywała te i innego rodzaju kombinacje; lecz niechcąc lokatorów obok komornego obarczać wypłatą amortyzacji, nateraz jeszcze wstrzymuje się od ich zastosowania, zostawując sobie zupełną swobodę rozrządzania własnością swoją, gdy myśl jaką obierze uzna za dojrzałą, praktyczną i t. d.“ Przywodząc te słowa, które tak szerokie otwierają pole przyszłości spółki, wstrzymamy się od wszelkich zbytecznych nad niemi komentarzów. Mówią one w swéj szczerości, zwięzłości i prostocie więcéj niż najwyszukańsze frazy. Niech nam tu wolno tylko będzie dołączyć jedną uwagę własną, nad korzyściami, jakie wypłynąć mogą dla robotników z zamieszkania w domach podobnych. Oprócz ceny zawsze ściśle zastosowanéj do wyłożonego kapitału nie pragnącego zwiększenia swych zysków, robotnik z łatwością tu będzie mógł taniéj i dogodniéj zaspokoić większą część potrzeb codziennych. Sądzim, że zaprowadzenie kuchni wspólnych, pralni i t. p. nigdzie łatwiejszem jak tu być by nie mogło. Mały pozornie zysk na tem, powolnie byłby nietylko zapasem ale nauką oszczędności. Gdzież łacniéj przy tem jak w podobnych domach, urządzić ochrony dla dzieci, przybliżyć im piérwszy promyk światła? gdzie umoralnienie przez współzawodnictwo w dobrem łatwiéj osiągniętem być może? Są to korzyści, które się dziś obrachować nie dają, ale one z natury myśli téj zacnéj płyną same. Dobre i szlachetne przedsięwzięcia mają to do siebie, że w nich leży niewidzialna i nieobliczona siła płodna w najszczęśliwsze skutki. Należy prawdziwa wdzięczność dla ludzi zacnego serca i rzadkiéj do czynu energji, którzy i u nas wreszcie wszczepić się starali tę troskliwość o byt bliźnich i braci, która jest cechą, czystéj i pięknéj strony charakteru wieku naszego.

— Redaktor „Postępu“ p. Osiecki skazany był niedawno, jak wiadomo, na sześcio-miesięczne ciężkie więzienie za przestępstwo drukowe. Według kodeksu karnego, kara ciężkiego więzienia odsiadywaną być ma w kajdanach, a zatém i p. Osiecki miał być do noszenia kajdan zmuszony. Lekarze sądowi orzekli jednak, iż więzień z powodu napadów epileptycznych, na jakie się uskarża, nie może być zmuszany do noszenia kajdan. Prezydjum sądu krajowego w Wiedniu zawiadomione o tém, nakazało urzędowne dochodzenie, w którém przesłuchiwano wielu świadków, aby stwierdzili, czy rzeczywiście p. Osiecki chorobie téj podlega. Skutkiem tych zeznań było, jak donosi „Presse“, że zdanie lekarzy utrzymało się.

— Gazeta Bydgoska donosi pod dniem 18 b. m., że na audjencji sądu okręgowego tamtejszego wydziału karnego, literat C. Kattner zapozwany o naruszenie publicznéj spokojności przez swoje pismo ulotne p. t. „*Obrachunek z Polakami*,“ zasiadł na ławie oskarżonych. Sąd uznał go „winnym“ i skazał na 20 talarów kary pieniężnéj, tudzież dwa tygodnie więzienia. Ze strony prokuratorji kara 40 talarów była wnioskowaną. Jednakże broszura nie została skonfiskowaną. Autor apelował.

— W m. Skwirze, w gub. kijowskiéj na d. 20 maja r. b. w obec kilku tysięcy z różnych okolic zgromadzonego ludu, odbył się obrząd poświęcenia węgielnego kamienia pod mający stanąć kościół rzymsko-katolicki we wspomnionem miasteczku. Kościół ten ma się głównie wznieść z zapisu ś. p. księżnéj Cecylji Radziwiłłowéj, wynoszącego 45 tysięcy rs. Z dobrowolnych składek na tenże sam cel weszło dotąd 3,000 rs.

— D. 10 b. m. odbyło się w Poznaniu walne zebranie delegowanych Towarzystwa ku wspieraniu urzędników *gospodarskich*. Ze sprawozdania całorocznego dowiadujemy się, iż do Towarzystwa przystąpiło ośmnaście powiatów Księstwa i że Towarzystwo liczy obecnie 528 członków, którzy podpisali różną składkę 2268 tal.; z téj zaś wpłynęło w gotowiźnie 1,158 tal. Działalność Towarzystwa paraliżuje to, iż po roku istnienia nie otrzymało ono jeszcze potwierdzenia rządowego ustawy, lubo potwierdzenie tych samych co do słowa statutów otrzymało szląskie Towarzystwo, a nawet nad niem przyjął protektorat książę następca tronu pruski.

— We Lwowie od kilku dni poczęło wychodzić w przerwach dowolnych pismo satyryczno humorystyczne. Pierwszy jego numer ukazał się pod nazwą „Komety“ drugi „Bąka“ Jak Kometa tak i Bąk nie przepuszczczają nikomu; mają tam za swoje dzienniki, świętojurcy, paniczę, fraki, kontusze, polityka i t. p. Dostało się nawet wiedeńskiéj radzie państwa w następującém odwołaniu:

„Mam sobie za obowiązek oświadczyć, że wiersz mój: Nie ma bo r a d y dla duszy k o z a c z é j, pisałem, nic nie wiedząc jeszcze o Wiedniu.“ Bohdan Zaleski.

„Dziennik Polski“ ukłuł Bąk temi słowy:

„Dla pp. matematyków! Bardzo ładne zadanie algebraiczne rozwiązał niedawno korespondent Warszawski y; wystrychnął on Dziennik Polski na x.“

Z „Gazetą Narodową“ obszedł się daleko dowcipniéj pisząc:

„Wyjątek z pisma nie świętego: Błogosławieni ubodzy na duchu, albowiem ich — są wstępne artykuły „Gazety Narodowéj.“

„Czas“ dostał także za swoje — ale najniegrzeczniéj obszedł się B ą k z księdzem Litwinowiczem i jego S ł o w e m.

O Kassynie obywatelskiém wspomina B ą k w ten sposób:

„Moim przyjaciołom podaję do wiadomości, że z moją sławną latarką byłem w Kassynie lwowskiém, ale nikogo nie znalazłem. Dyogenes.

— P. Hipolit Stupnicki ogłasza w dziennikach lwowskich przedpłatę na galerję królów polskich, mającą się mieścić w obrazie wielkiego rozmiaru. Portrety książąt polskich z epoki przedhistorycznéj, i portrety królów poczawszy od Mieczysława I, a skończywszy na Stanisławie Auguście Poniatowskim, oddane są biegłą ręką p. Adolfa Nigroniego, słynnego ze swych zdolności artystę. Egzemplarz jeden w drodze przedpłaty kosztować będzie 8 złp. Można się zapisywać albo u samego wydawcy we Lwowie, lub też składać prenumeratę w redakcjach dzienników lwowskich i krakowskich.

SPRAWOZDANIE Z WYSTAWY ROLNICZÉJ KRAJOWÉJ, KTÓRA SIĘ ODBYŁA W TARNOWIE (GALICJI) OD 4—8 CZERWCA B. R.

Wystawy zaczynają się upowszechniać, i trzeba przyznać, że kraje rolnicze z równą skwapliwością, jak przemysłowe, starają się wszystko, co najlepszego, okazać dla pożytku i nauki interesowanych. Wystawy rolnicze mają jeszcze tę odrębną cechę, że prawie nigdy nie sięgają po za domowe progi, i że nie są obrachowane na zawiązywanie nowych stosunków handlowych, jak przemysłowe. Charakterystyką przeto takich wspólnych zestawień jest emulacja między swoimi i solidarność tych samych krajowych interesów.

Tarnów jest miejscem w zachodniéj Galicji bardzo przydatném do takiego rodzaju wystaw; jest bowiem położony prawie w środku téj części kraju, tuż przy kolei żelaznéj Galicyjskiéj, i jest jednem z lepszych miasteczek, w którém zwykłe potrzeby zaspokoić można.

Owoż tedy na Strusinie, przedmieściu tarnowskiem, gdzie obok dworca kolei żelaznéj, przypierają do wielkiéj równiny plantacje spacerowe miasta, usadowiło się Towarzystwo gospodarskie Krakowskie z wystawą rolniczą. Zużytkowano także przypierającą ujeżdżalnię murowaną, w któréj odbyło się otwarcie uroczyste wystawy, i dwa domki, jeden na kancellarję drugi na miejsce rozprzedaży biletów wstępu; w końcu był przyległy ogródek obwiedziony murem. Pod tym murem na zewnątrz zbudowano poddasza mieszczące wielką część krajowych wyrobów, jako to broni palnéj i siecznéj, produktów górniczych, żelaza surowego i w sztabach etc: Wyroby skór zamykały dział wystawy w tém miejscu, gdzie się droga skręcała ku głównéj wystawie.

Tu otwierały wstęp dwa piękne klomby roślin ze szklarni księcia Sanguszki Władysława, od których po obu stronach ciągnęły się ściany sztucznie drzewami umajone, które odgraniczały wystawę.

Minąwszy te klomby z kamelij, cytryn, rododendronów i innych krzewów, przedstawiła się w całéj okazałości przed oczami widzów cała wystawa rolniczo-przemysłowa na obszernym czworoboku.

W czworoboku tym zbudowano gustowną szopę przypierającą do dwóch jakby umyślnie w tym celu tu znajdujących się stawów.

Pod przewiewną szopę rozstawiono wygodnie bydła sztuk 183, koni sztuk 208, kilkadsiesiąt szt. owiec, i kilkanaście sztuk nierogacizny. Wszystkie te okazy były c h o w u s w o j s k i e g o i rass poprawnych.

Środek czworoboku obejmował przedmioty z działu maszyn i narzędzi rolniczych w bardzo znacznéj ilości, które w części umieszczone były pod gołem niebem, a w części pod obszernemi szopami.

Ruch cały i urządzenie miały, jak prawie wszędzie wystawy rolnicze, gdzie tyle żyjących stworzeń się skupia, coś obozowego w sobie; wrażenie to podnosiły liczne chorągwie w różnych kolorach, powiewające nad główną i pobocznemi szopami, altanami i namiotami.

Taki był obraz wystawy Tarnowskiéj, nad którą górowała estrada ośmiokątna, cała przystrojona w festony, w liściowe wieńce i gałązki drzew szpilkowych, w kwiaty i chorągwie barw narodowych.

Od przodu zamkniętą została estrada obszernem kołem, którego przeznaczeniem było wprowadzenie okazów uznanych za godne nadgrody.

Od zeszkicowania zewnętrznéj fiziognomji wystawy przystępuję do pobieżnego opisu rzeczy saméj.

Dnia 4-go b. m. zaczęto dawnym zwyczajem od nabożeństwa, które się odbyło o 10-téj rano w kościele katedralnym na intencję, żeby *Bóg pobłogosławił usiłowaniom* Towarzystwa gospodarskiego. Celebrował kanonik Król w przytomności bisk. Pukalskiego. Oprócz członków komitetu, zebrało się dużo obywateli okolicznych na to nabożeństwo. Obszerny kościoł ledwie mógł pomieścić publiczność pobożną, w któréj jednak płeć piękna przeważała. Wszyscy a kobiety mianowicie pogrążone były w głęboką modlitwę.

Po skończoném nabożeństwie udali się wszyscy na miejsce wystawy na Strusinie.

Prezes Towarz. gosp. Krak. Henryk Wodzicki miał mowę do okoliczności zastosowaną. Niektórzy ją uważali za zbyt oględną i zimną; mnie się zdaje, że nie powiedział ani wiele ani mało—prawie w miarę. Skreślił donośność wystaw w ogólności, a potem do naszych stosunków się zwracając, powiedział: „U nas wystawy mają jeszcze s z c z e g ó l n y, dla serc naszych obywatelskich powab: są one sposobnością do zbliżania i poznawania się wzajemnego, do ugruntowania się, do zahartowania się w pracy, do któréj jesteśmy powołani—a kiedy się około siebie obejrzym i policzym, spostrzeżemy, że jesteśmy pracującą gromadą; i wtedy wiara i pokrzepienie wejdą do serc naszych“.

Po téj przemowie burmistrz miasta Tarnowa p. Józef Pędracki otoczony liczną reprezentacją mieszczan przemówił do prezesa i członków Towarzystwa gosp. dziękując imieniem miasta za zaszczyt, że w nim urządzono wystawę rol. i zapewniając braci rolników, że ten gród Hetmanów pragnie się przyczyniać do wszystkiego, czego wymaga dobro wspólne.

Prezes Towarzystwa na przemowę burmistrza odezwał się w te słowa:

„Z radością widzimy wszystkie warstwy społeczeństwa naszego zblizające się do siebie i uznające, że wspólny wszystkich wiąże interes. Warstwy te, które dawniéj dzieliła prawo i obyczaj, stanowią teraz jedną rodzinę dla szczęścia przyszłych pokoleń i dobra kraju“. Po tych przemowach nastąpiły wybory, do pojedyńczych oddziałów na sędziów, i na tém skończyło się pierwsze ogólne posiedzenie w obec liczniéj publiczności.

Nazwiska sędziów podamy późniéj w miejscu gdzie o nagrodach będzie mowa; tu tylko wspomnę, że podzielono nasze domowe Jury „na 5 klass, i tak oznaczono sędziów do bydła, do koni zbytkowych i roboczych, do owiec, do płodów rolniczych, do maszyn i narzędzi rolniczych. (d. n.)

Warszawa, d. 19 czerwca.

O zaszłych u nas zmianach wiecie z gazet; mogę tylko dodać, że po przybyciu do Warszawy margrabiego Wielopolskiego, naczelnika rządu cywilnego w Królestwie, na uroczystem u niego w pałacu Brylowskim przyjęciu było z jakie półtora tysiąca urzędników, między którymi był prezes dyr. Gł. Tow. Kred, Andrzej hr. Zamojski, członkowie rady miejskiéj, oraz duchowieństwo katolickie, na czele którego był arcybiskup, i duchowni innych wyznań. Mowy żadnéj nie było, bo przyjmowani mieścili się w pięciu lub sześciu salach i mówił tylko margrabia z wielu osobami, które mu były przedstawiane.

Ustawa o wychowaniu publiczném ogłoszona obiecuje piękne owoce na przyszłość. Jest też bo w usposobieniu dzisiejszych czasów jakiś popęd do poważniejszéj pracy, do nauki, i to w tych właśnie warstwach, w których rozbudzenie umysłowego życia tak się zdawało trudném i odległém. Wiecie, że tutejsze Towarzystwo dobroczynności urządziło kilka szkół wieczornych dla ludzi z pracy nędznéj żyjących. Jest ich podobno siedm; jedne nizsze drugie wyższe. W niższych uczą czytać, pisać i 4 działań arytmetycznych; w wyższych wykładają arytmetykę dalszą, geografją, historją, ogólne pojęcie o naukach przyrodniczych, hygjenę. Lekcje odbywają się 4 razy w tydzień po dwie od godziny 8 do 10-ej wieczorem. Nie wiem doprawdy co więcéj podziwiać, czy uczących, którzy poświęcają swą pracę, zasiewając ziarna nauki, czy uczniów, którzy po całodziennej ciężkiéj pracy znajdują energją i zamiast wypoczynku i zabawy szukają nauki. Do jednéj szkoły uczęszcza każdego wieczora po 50 do 70 osób; są to prawie wyłącznie czeladnicy i uczniowe rzemieślnicy, wiekiem od lat 15 do dwudziestu kilku, a nierzadko między nimi i starsi się znajdują ludzie. Zachowanie się ich w szkole jest budującem; przyzwoitość, grzeczność, malujące się uznanie i poszanowanie jakiem odpłacają swym nauczycielom za ich poświęcenie, uwaga i pojętność, z jaką korzystają z wykładu, a jaką okazują w repetycjach, jest godną uwagi. Szkoły te mają pomieszczenie w lokalach ochron, w których też urządzone są czytelnie bezpłatne; książek dostarczają ludzie dobroczynni. Czytelników z klassy uboższéj jest mnóstwo, i nie zdarzają się nadużycia. Na wsiach między włościanami ten popęd do nauki jest równie uderzającym. Gdzie dziedzice nie dopomagają, lub w dobrach rządowych, gdzie jeszcze nie masz szkółek, włościanie godzą sobie sami nauczyciela; ten tygodniowo jest utrzymywanym i przebywa u gospodarzy z kolei, a dzieci do niego przychodzą. Gdzie we dworze córki dziedzica uczą, tam się schodzą i starzy i korzystają z wykładu lub czytania. Dziś nie nowina spotkać włościanina w księgarni, a biblijoteki parafijalne prosperują. Pokup na książki ludowe coraz większy.

Kto wie, czy ta właśnie okoliczność nie wpłynie na pożądane zniżenie ceny książek. Księgarze coraz więcéj się przekonywają, że na takich książkach najlepiéj wychodzą. Książki nie drukują się dla bogatych; bo tych nie wiele, i w stosunku do środków mało kupują. W istocie kupców na książki dostarcza ta klassa ludzi, co od koniecznych swych potrzeb odejmować sobie musi, aby książkę nabyć. Drogość więc książek jest rzeczywistą przyczyną, że ich nie wiele się rozchodzi. Drogość ta jest niekiedy krzyczącą. Historji Macaulay'a tom w tłómaczeniu francuzkiem kosztuje 3 franki, u nas rubla jednego; takiż tom poobcinanego tłómaczenia polskiego kosztuje rubli trzy. Lada książczyna, lada tomik, choćby romansu, kosztuje zł. 10, 15, a często 20. Cóż dopiero powiedzieć o książkach wyższéj wewnętrznéj wartości. Któż się u nas dokupi dzieł np. Lelewela? Tymczasem wydania Wolfa, 4 złotowe śpiewy historyczne rozchodzą się bardzo, a książki złotówkowe, dwudziesto groszowe, 10 groszowe mają jeszcze większy pokup. Najprostsze zasady z trudnością w praktyce się przyjmują. Księgarze nie dowierzają ekonomicznemu pewnikowi, że zmniejszenie ceny towaru do możliwego minimum powiększając liczbę nabywców sprawia, że nakładca mając choć mniejsze lecz częstsze zarobki, musi lepiéj wychodzić.

Spodziewać się należy, że i cena pism peryjodycznych zostanie obniżoną znakomicie. Mówią, że redaktorowie chcą się udać do rady stanu z prożbą o nakazanie zmniejszenia opłaty pocztowéj od pism perjodycznych. W istocie rzecz to godna uwagi. W Cesarstwie opłata portorji wynosi od jednego egzemplarza półtora rubla do dwóch na rozległości tysięcy wiorst; u nas codzienne pisma płacą po 32 zł. rocznie; około trzech razy drożéj.

Czytaliście w gazetach naszych, że przedsięwziętą została reforma w prawodawstwie karnem. Otoż w istocie *powołani prawnicy przygotowują projekta* do kodeksu karnego i procesu karnego. Projekta te, nim poddane zostaną pod rozbiór Rady stanu, mają być przejrzane przez komitet, złożony w części z prawników, w części z osób prywatnych, z ogólnego ukształcenia i z poważnego stanowiska w kraju znanych. Kto ich będzie wybierał, nie wiadomo; nie masz kwestji, że najwłaściwszy wybór mogły by zrobić rady powiatowe. Reformy te były konieczne. Prawo powinno być zastosowane do potrzeb społeczeństwa, jego charakteru, przeszłości i powinno się rozwijać z jego moralnego życia, kierować niem, uszlachetniać je. Kodeks cywilny przyjął się w prawdzie na naszym gruncie, zapuścił nawet korzenie głęboko, a dla czego? bo sam z siebie jest arcydziełem, a trafił na przygotowane społeczeństwo, które samo się już przygotowywało, aby główną zasadę prawa—równość w jego obliczu—wprowadzić w najrozleglejsze zastosowanie. *Inaczéj się rzeczy miały z kodeksem i procesem karnym.* Jedną więc z najpierwszych reform musiała być zmiana kodeksu karnego a za nim i całego procesu karnego który u nas pozostał jako ślad panowania Prus i Austrji. Nowe projekta, których przygotowywanie dość już jest posunięte, jeśli ich rutyna lub inne przyczyny nie zwichną, stałyby bezwątpienia na wysokości tych pojęć, jakie ludzkość sobie dotąd wypracowała. A lubo od projektu do jego wykonania daleko, owoce samych owych prac przygotowawszych powinny być znakomite. Już dziś po długiem uśpieniu budzi się jakiś ruch umysłowy między naszymi prawnikami, który musi się odbić na wszystkiem; a co przynajmniej, wywoła do życia jakie pismo prawne, którego potrzeba gorąco się czuć daje.

W dniu dzisiejszym zrana processja uroczysta się nie odbyła w Warszawie z powodu ulewnego z małemi przerwami deszczu.

ROZMAITOŚCI.

— W Paryżu na rogu ulicy Ville Just i alei St. Cloud odbywa się obecnie co wieczór ciekawa nieustająca wystawa, na którą tłumnie śpieszą ludzie potrzebujący gwałtownych wzruszeń. Codziennie na małym placyku wznosi się tam dom drewniany pokryty smołą i innemi palnemi materjałami. O godzinie 8-éj wieczorem, podpalają tę budowlę i gdy płomienie wzbiją się do największéj wysokości z tłumu wybiega człowiek dziwnie ubrany, skacze w sam środek ognia, tarza się w nim i wynosi na widok publiczności gorejące głownie. Ta salamandra ludzka może zostawać w ogniu bez przerwy od 5 do 7 minut. Mówią, że odzienie tego kuglarza zrobiond jest z azbestowéj tkanki pokrytéj gąbkami przesyconemi jakimś chemicznym roztworem,—a po wyjściu z ognia bucha kłębami dymu jak komin parowéj machiny.

—Znakomity Henryk Tomasz Buckle, którego „Historja cywilizacji“ tak szeroko rozniosła sławę jego po świecie, umarł w Damaszku d. 31 maja n. s. Urodził się w r. 1822, zgasł więc w pełnéj sile wieku, przedwcześnie dla nauki, któréj cały był oddany.

— Na wystawie powszechnéj w Londynie ogólną na na siebie zwraca uwagę machina parowa do robienia cegieł z fabryki Henryka Clayton i sp., która jest w stanie wyrobić dziennie od 80 do 100 tysięcy już wysuszonych cegieł. Zwiedzający wystawę mogą ją widzieć ciągle w działaniu w zachodnim anneksie w klassie 7, pod literą B.

— Urzędowa austryjacka Gazeta Wojenna, mówiąc o rozmaitych tytułach, warunkach i drogach ich nabycia, podaje następującą taksę: za tytuł księcia 12,600 flor. austr., hrabiego 6,300, barona 2,150, kawalera 1,575, szlachcica 1,050 flor.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— „Telegraf Kijowski,“ który niejednokrotnie złożył dowody wielkiego zajęcia się naszą przeszłością, teraz ogłaszając przedpłatę na drugie blizko przyszłe półrocze, czyni obietnicę swoim prenumeratorom, iż we wrześniu otrzymają bezpłatnie, jako premjum, wychodzący kosztem redakcji: „Dziennik strażnika Wielkiego Księstwa Litewskiego Michała Obuchowicza, pisany w niewoli na Moskwie od r. 1660 do 1662.“ Rękopism tego dziennika, który miał przypadkowo dostać się redakcji Telegrafu, „z powodu swéj rzadkości może być poczytywanym (wedle zapewnienia tejże redakcji) za drogocenny materjał w krainie historji i archeologji.“ Jakkolwiek wiadomo nam, iż „tyle szczęścia, co człek prześni,“ i jakkolwiek przeto nie chcielibyśmy wydzierać ludziom złudzenia: musimy jednak powiedzieć, iż ta drogocenna rzadkość już od roku 1859 zostaje najpospolitszą pospolitością. Czcigodny badacz naszéj przeszłości, któremu literatura historyczna polska zawdzięcza wydanie na świat licznych a nieocenionych pamiątek, p. Michał Baliński wydał też przed trzema laty i ów „Dziennik“ (djarjusz) Michała Obuchowicza, tu w Wilnie. Obfity ten w istocie materjał stanowi część jedną książki, noszącéj tytuł „Pamiętników historycznych,“ w których oprócz tego i drugiego djarjusza tejże ręki, zawarte są dwa djarjusze innych Obuchowiczów i jeden Cedrowskiego. Rzecz dziwna, że redakcja Telegrafu nie wie dotąd o wydaniu tego djarjusza, chociaż pisały o tém w swoim czasie nietylko dzienniki polskie, lecz i rossyjskie. Rzecz jeszcze osobliwsza, że ogłoszenie zapowiada, iż „Dziennik niewoli na Moskwie“ obejmie górą 200 stronic druku. Djarjusz ten w wydaniu wileńskiém, wzięty osobno, zawiera ledwie 40 stronic bujnego druku, a nawet w połączeniu z drugim tegoż samego Obuchowicza „Djarjuszem wyprawy przeciw Moskwie roku 1664,“ tylko 75 stronic wyniesie. Rękopism, z którego zrobiono wydanie wileńskie, pisany był ze znajdującego się niegdyś u rodziny oryginału, w dwóch egzemplarzach różnemi czasy robionych, a zupełnie z sobą zgodnych; posądzać więc je o defekta *niepodobna*. Redakcja Telegrafu musi chyba posiadać jakąś Silva rerum, w któréj na początku ów djarjusz umieszczono, i to prawdopodobnie jest powodem omyłki.

— A. J. Gliński wydał, poczet drugi swojego przekładu „Bajek Kryłowa“. Próbki przekładania tego Lafontaina rossyjskiego, jak go dawnym zwyczajem słusznie nazywano, były już u nas niejednokrotnie czynione; ktoś wydał nawet u Glücksberga w Wilnie podobno w r. 1842 całkowite tłomaczenie tych bajek. Ale robota sobotniego sztychu niemal cała poszła podobno na makulaturę, a książka czekała lepszego przekładu, bo tego warta. P. Gliński dla dziatwy naszéj zrobił istotną przysługę, poświęcając wyborny swój talent bajarski téj pracy. Wkrótce też p. Gliński ma wydać drugą edycję swego „Bajarza polskiego“, którego piérwsze formy widzieliśmy już odbite. Dzieło to i treścią i ceną najuprzejmiéj zaleca się *czytelnikom wiejskim*, których mieć już zaczynamy Bogu dzięki. Przypomnienie rzeczy słyszanych w domu na wieczorniach, łatwość słowa i wyciągnięta ze wszystkiego nauka moralna, łączy tu dla nich jak najlepiéj pożytek z przyjemnością. Cena prenumeracyjna rubel 1 za cztery tomiki, obejmujące do 1,000 stronic w 16-ce, jest omal niepraktykowaném u nas zjawiskiem.

— P. E. Andrioli, udający się teraz w artystyczną podróż po Litwie, dla zrysowywania widoków natury i starożytności, oraz typów i ubiorów wiejskich, wykończył świeżo dwa obrazy, przedstawiające Tadeusza Kościuszkę i Józefa Poniatowskiego na koniach, w rozmiarach pół naturalnéj wielkości. Obrazy te są własnością pewnego obywatela z gubernji Witebskiéj, na którego żądanie zostały wykonane.

— P. Cui, rodak nasz z miasta Wilna, artysta ukształcony w Akademji sztuk pięknych w Petersburgu, założył tam, jak się dowiadujemy na Newskim Prospekcie żakład fotograficzny, który od razu śmiało wystąpił do walki z istniejącemi już oddawna tego rodzaju zakładami. O ile sądzić możemy z widzianych tu próbek, połączenie artystycznego wykształcenia z malowaniem słoneczném, bardzo wychodzi na dobre temu ostatniemu. Akwarelle p. Cui, robione na tle fotografji, zalecają się przezroczystością i delikatnością pęzla.

CENY TARGOWE W WILNIE.

od 11 do 14 czerwca.

Żyta beczka 12 r., pszenicy beczka 22 r., jęczmienia beczka 9 rub., owsa beczka 5 rub., grochu beczka 12 rub., gryki beczka 9 rub., siana pud 35 k. słomy pud 18 kop., kartofli beczka 8 rub., masła pud 8 rub.

ВИЛЕНСКIЙ ДНЕВНИКЪ.

Прiѣхавшiе въ Вильно, съ 18-го по 21-ое iюня.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Гр. Эмер. Чапски.— Раф. Богдановичъ.— Алекс. Ваньковичъ.— Мойсей Кѣлпшъ.— Генер.-лейтен. Лихачевъ.— Надв. сов. Петрозолинъ.— Кол. секр. Яковъ Ростовцевъ.— Лекарь Вин. Шишло.— Капит. Мирковичъ — Кол. секр. Л. Саковичъ.— Живопис. Малишевски.— Купцы: Гейне.— Гутманъ.— Розенталь.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНЬСКИ. Кол. асс. Нагродзки.— Пом. Ст. Горватъ.— Чин. Ант. Колянковски.— Пом. Плат. Корсакъ.— Кол. асс. Жебровски.— Надв. сов. Янишевски.— Отст. полк. Iос. Залески.— Г-жа Еленьска.— Пом. Игн. Смигельски.— Г-жи: Жозефина Кавецкая и Констанцiя Быковская.— Докт. мед. Новаковски.— Пом. Алекс. Глоговски.— Нап. Фидлеръ.— Ст. сов. Яроцки.— Ад. Боярски.

Выѣхавшiе изъ Вильна, съ 18-го по 21-ое iюня.

Выѣхали: за границу, кол. сов. Дръ Ю. Т и ц i у с ъ.— Г-жа Анна Т и ц i у с ъ съ дочерью Г у с т а в о ю.— Г-жа Марiя Я к у б о в с к а я и Д-ца Анна Д'О ф ф р е м а н ъ.

Стемпковски.— Саковичъ.— Докальски.— Новаковски.— Горски.— Люгайлло.—Сопоцько.— фонъ-Миллеръ.— Шишло.—Эйсьмонтъ.— Мирковичъ.— Гутманъ. — Орвидъ.— Лихачевъ.— Ваньковичъ.— Полк. Добровольски.— Маiоръ Веревкинъ.— Пом. Люц. Морачевски. — Кол. асс. Бол. Вырвачъ.— Пом. Горваттъ.— П. Здановичъ.—Каз. Каспржицки.—Отст. ген. маiоръ Кричиньски.— Отст. полк. Залески.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 18-go do 21-go czerwca.

HOTEL NISZKOWSKI. Emeryk hr. Czapski.— Raf. Bohdanowicz.— Aleks. Wańkowicz. — Mojżesz Kiełłpsz.— Jenerał porucza. Lichaczew.— Rad. dw. Petrozolin.— Sekr. kol. Jakub Rostowcew.— Lekarz Winc. Szyszło.— Kapit. Mirkowicz.— Sekr. kol. Sakowicz.— Artysta-Malarz Maliszewski.— Kupcy: Hejne.— Gutman.— Rozental.

HOTEL POZNAŃSKI. Ass. kol. Nagrodzki.— Ob. St. Horwatt.— Urzęd. Ant. Kolankowski.— Ob. Plato Korsak.— Ass. kol. Rom. Żebrowski.— Rad. dw. Janiszewski.— Dym. półk. Józ. Zaleski.— Pan i Jeleńska.—Ob. Ign. Smigielski.— Panie: Józefa Kawecka i Konstancja Bykowska.— Doktor med. Nowakowski.— Ob. Aleks. Głogowski.— Nap. Fidler.— Rad. st. Jarocki.— Ad. Bojarski.

Wyjechali z Wilna, od 18-go do 21-go czerwca.

Wyjechali: za granicę: Rad. kol. Dr. J. T i t i u s.— Panie Anna T i t i u s, z córką G u s t a w ą.—Marja J a k u b o w s k a i panna Anna D'H o f f r e m o n t.

Stempkowski.— Sakowicz.— Dokalski.— Nowakowski.—Gorski.— Lugajłło — Sopoćko.— von-Muller.— Szyszło.— Ejsmont.— Mirkowicz.— Gutman.— Orwid.— Lichaczew.— Wańkowicz.— Półk. Dobrowolski.— Major Werewkin.— Ob. Luc. Moraczewski.— Ass kol. Bol. Wyrwicz.— Ob. Horwatt.— P. Zdanowicz.— Kaz. Kasprzycki.— Dym. jen. maj. Kryczyński.— Dym. półk. Zaleski.

Одобрено Цензурою. 21 Iюня 1862 г. Вильно.

W Drukarni A. H. K i r k o r a.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

Виленской губерніи Ошмянскій уѣздный судъ объявляетъ, что 23 октября 1862 года будутъ производиться въ присутствіи сего суда торги, на продажу деревянаго дома, въ г. Ошмянѣ состоящаго, принадлежащаго евреямъ Ицкѣ и Таубѣ Айзенбергамъ, оцѣненнаго въ 160 руб. сереб. на удовлетвореніе его долговъ. Почему желающіе участвовать въ сихъ торгахъ благоволятъ явиться на означенное число. 1—417

Паспортное отдѣленіе канцеляріи генерэлъ-губернатора, по приказанію его высокопревосходительства, симъ объявляетъ, что Тверской губерніи, Кашинскаго уѣзда, дворянинъ Николай Александровичь *Лодыжинскій* при проѣздѣ по желѣзной дорогѣ изъ С. Петербурга въ Вильно потерялъ выданный ему въ Твери 18 мая сего года заграничный паспортъ за N. 6023, а потому паспортъ этотъ должно считать недѣйствительнымъ.

Управл. паспортнымъ отдѣленіемъ *Зубовичъ*.
1—427

Виленское губернское правленіе въ слѣдствіе постановленія своего въ 29 день марта 1862 года послѣдовавшаго, вызываетъ въ присутствіе свое на 3-е число октября сего года всѣхъ кредиторовъ покойнаго помѣщика Осипа Самуйлы, а именно: наслѣдниковъ помѣщика Карла Коссова, малолѣтнихъ Гоголинскихъ, Трабшевъ, Ловейковъ, Шадзевскихъ, Русецкую, Заѣзерскаго, Кѣлпшевъ, наслѣдниковъ Павла Трабши, дворянина Куковича, Станислава Загорскаго, Петра Францова Селявы и вдову дворянку Іоганну Самуйлову, для учрежденія подъ вѣденіемъ сего правленія конкурснаго управленія съ тѣмъ чтобы всѣ означенные кредиторы сами или чрезъ повѣренныхъ явились въ правленіе съ подлинными надлежащими документами, подтверждающими претензіи ихъ къ Самуйлѣ. Мая 31 дня 1862 года.

Совѣтникъ *Гецолдъ*.
Секретарь *Комаръ*.
Столоначальникъ *Кодзь*. 3—402

Канцелярія попечителя Виленскаго учебнаго округа симъ объявляетъ, что въ оной будутъ производиться 2-го іюля сего года торги съ переторжкою чрезъ три дня, т. е 6-го того іюля, на поставку съ 1-го августа 1862 по 1-е августа 1863 года, дровъ для отопленія зданія занимаемаго управленіемъ Виленскаго учебнаго округа. Желающіе участвовать въ торгахъ, могутъ явиться въ канцелярію округа на вышеозначенный срокъ съ узаконенными залогами.

Правитель канцеляріи Осипъ *Романкевичъ*.
Столоначальникъ А. *Богдзевичъ*. 3—411

Вилейскій земскій исправникъ объявляетъ о намѣреніи выѣхать за границу помѣщиковъ: Михаила Францова Абрамовича и Фердинанда Иванова Керсновскаго съ дочерьми Ельфридою, Маріею и сыномъ Генрихомъ. 2—413—414

Отъ Виленской Евангелическо-Реформатской Коллегіи симъ объявляется, что совѣщанія Виленскаго Евангелическо-Реформатскаго Синода въ нынѣшнемъ 1862 году будутъ производиться въ г. Вильнѣ и начнутся 7 будущаго іюля мѣсяца.

Вице-президентъ С. *Липинскій*.
За генеральнаго секретаря В. *Арамовичъ*.
3—404

Виленской губерніи Ошмянскій уѣздный судъ объявляетъ, что 16 августа 1862 года будутъ производиться въ присутствіи сего суда торги на продажу имущества дворянина Селицкаго. Почему желающіе участвовать въь сихъ торгахъ благоволятъ явиться на означенное число.
3—403

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

Wileńskiéj gubernji Oszmiański sąd powiatowy niniejszém ogłasza, iż 23 października 1862 roku będą się odbywały w tym sądzie targi na przedaż domu drewnianego w m. Oszmianie położonego, należącego do żydów Icki i Tauby Ajzenbergów, oszacowanego 160 rubli srebrem, dla zaspokojenia obarczających go długów; przeto życzący uczęstniczyć w tych targach, zechcą przybyć na nie w dniach oznaczonych. 1—417

Paszportowy wydział kancellarji jenerał-gubernatora niniejszém ogłasza, iż z gubernji Twerskiéj z powiatu Kaszyńskiego szlachcic Mikołaj syn Aleksandra Łodyżyński, jadąc drogą żelazną z S. Petersburga do Wilna, stracił wydany mu w Twerze, 18 maja ter. roku, pasport zagraniczny za N. 6,023, który zatém należy uważać za nieważny.

Zarządzający oddziałem pasportowym *Zubowicz*.
1—427

Wileński rząd gubernjalny, w skutek postanowienia swojego w dniu 29 marca 1862 roku nastałego, wzywa do swojéj sądowéj na dzień 3-ci października roku ter., wszystkich wierzycieli zmarłego obywatela Józefa Samujły, a mianowicie: spadkobierców obywatela Karola Kossowa, małoletnich Gogolińskich, Trabszów, Łowejków, Szadziewskich, Rusiecką, Zajezierskiego, Kiełpszów, spadkobierców Pawła Trabszy, szlachcica Kukowicza, Stanisława Zahorskiego, Piotra Sielawy i wdowę szlachciankę Johannę Samujłowę, dla urządzenia pod zawiadywaniem tego rządu zarz du konkursowego, z zastrzeżeniem, iżby wszyscy wymienieni wierzyciele sami, albo przez swych upoważnionych, przybyli do rządu, z właściwemi autentycznemi dokumentami, podtrzymującemi ich pretensje do Samujły. Dnia 31-go maja 1862 roku.

Radca *Giecold*.
Sekretarz *Komar*.
Nacz. stołu *Kodź*. 3—402

Kancellarja kuratora Wileńskiego okręgu naukowego niniejszém ogłasza, iż w niéj dnia 2 lipca roku bieżącego będą się odbywały targi, z przetargiem, we trzy dni, to jest dnia 6 tegoż lipca, na dostarczenie od 1-go sierpnia 1862 do 1-go sierpnia 1863 roku, drzewa na opał gmachów przez zarząd Wileńskiego okręgu naukowego zajmowanych. Zyczący uczęstniczyć w targach, mogą przybyć do kancellarji okręgu na rzeczone targi, z prawnemi zastawami.

Rządca kancellarji Józef *Romankiewicz*.
Nacz. stołu A. *Bohdziewicz* 3—411.

Wilejski sprawnik ziemski ogłasza, iż obywatele: Michał Abramowicz i Ferdynand Kiersnowski z córkami Elfrydą i Marją i synem Henrykiem, mają zamiar wyjechać za granicę.
2—413 i 414

Wileńskie Ewangelicko-Reformowane Kollegium ogłasza, że obrady Wileńskiego Ewangelicko-Reformowanego Synodu w roku idącym odbędą się w Mieście Wilnie i rozpoczną się na dniu 7 następującego miesiąca lipca.

Wice-prezydent X. Stefan *Lipiński*.
Za sekretarza jeneralnego W. *Aramowicz*.
3—404

Wileńskiéj gubernji Oszmiański sąd powiatowy ogłasza, iż dnia 16 sierpnia 1862 r. będą się odbywały w nim targi na przedaż mienia szlachcica Sielickiego. Przeto życzący uczęstniczyć w tych targach, zechcą przybyć na nie w dniu oznaczonym. 3—403

W trudnych okolicznościach życiowych rodzą się środki energiczne, a im trudność jest ogólniejszą, im większéj massy potrzeb i związanych niemi ludzi dotyka, tém ważniejszy ciąży obowiązek wszystkich miłujących swój kraj obywateli, iżby w przygotowaniu tych środków, w rozwijaniu ich i wprowadzaniu w życie, jednoczyli się jedną wspólną i wielką myślą dobra powszechnego.

Przekonany, że każdemu w swoim, niechby najskromniejszym zakresie i zawodzie, służy nietylko prawo, ale przyświeca powinność wynajdywania sposobów najwłaściwszych ku zwalczeniu trudności położenia, niesamolubnego następnie przedstawiania swoich pomysłów pod rozbiór ludzi serca i rozwagi, a nakoniec zawezwania do współudziału w urzeczywistnieniu takowych, pomocy ludzi serca i czynu, zwracam się obecnie do polskich Pisarzy, których wszyscy pragniemy widzieć odznaczających się dwóma temi przymiotami, i myśl moją, mającą na celu postęp naukowy młodéj kraju naszego generacji, tém samém zaś błogą w owocach swoich przyszłość, podświatły sąd ich oddaję, a zarazem do wspólnéj ich na tém polu pracy usilnie zapraszam.

Dzisiejsze pokolenie usposobiło wprawdzie pewną liczbę żelaznéj usilności wybrańców, ogół jednak pozostał bez głębszego naukowego ukształcenia, co tém dotkliwiéj czuć się dawało, ile że dawniejszy zastęp mężów gruntownéj nauki oczywiście z każdym dniem się przerzedzał, tak iż dziś już bardzo niewielu naliczyć możemy szanownych tych weteranów, których z resztą położenie po części bynajmniéj nie było takiém, izby ze wszystkich olbrzymich w ciągu ostatnich dziesiątków lat zdobyczy naukowych, bezwarunkową dla siebie i dla kraju odnosić mogli korzyść.

Poszło ztąd, że dziś, kiedy od lat czterech posiadamy już Akademję Medyko-Chirurgiczną w Warszawie, w krótkim zaś czasie mamy sobie zapowiedziany ostateczny w téjże stolicy rozwój Szkoły Głównéj, a zatém brakujących do zakładu uniwersyteckiego Wydziałów, kiedy jednocześnie przywrócono język ojczysty, jako wykładowy, w uniwersytetach Jagiellońskim i Lwowskim, nietylko młodzież nasza, zbyt po wierzchu w dotychczasowéj organizacji Gimnazjach kształcona, niedostatków dobremi w języku polskim książkami elementarnemi zapełnić nie może, ale nawet powołać się mający na rozmaite katedry uczeni, nie będą mieli z czego wskazać zostającéj pod ich kierunkiem młodzieży dzieł takich, któreby położone za podstawę wykładu, uprzystępniły zarazem i ułatwiły zrozumienie nauki, w zakresie dotąd dla niéj zupełnie nieznanym.

Niebezpieczeństwo z tak nieprzygotowanéj na blizki a szczęśliwy rozwój Zakładów wychowawczych, naukowéj kraju naszego literatury, wydało mi się tak naglącém i wielkiém, że postanowiwszy pośpiesznie mu zaradzić, odzywam się niniejszém do czcigodnych Pisarzy polskich z projektem wydawnictwa, którego wykonanie w części już rozpoczęte, w jak najkrótszym przeciągu czasu ma być doprowadzoném do skutku.

Ponieważ idzie tu przedewszystkiém o wygotowanie najdoskonalszéj ile możności *Biblioteki Naukowéj*, pomocniczéj zarówno dla wykładających, jako też dla uczących się, przeto zdaniem mężów ze wszech miar kompetentnych, byłoby rzeczą wcale zbyteczną, silić się na układanie w rozmaitych dyscyplinach naukowych dzieł oryginalnych, a raczéj posługiwać się wypada uznanemi za klassyczne i najlepsze pracami obcych piśmiennictw, głównie takiemi, któreby celując najwyższą możliwą jasnością wykładu, stały zarazem w pojedyńczych gałęziach na ostatecznéj wyżynie posuniętéj do dzisiejszéj chwili nauki. W prace podobne, pióra najznakomitszych professorów uniwersytetów zagranicznych, obfitują Francuzi, Anglicy, Niemcy i Włosi; niemi też przeważnie posiłkować się będzie nasza *Biblioteka Naukowa*, oczywiście z wyjątkiem tylko dzieł takich, które np. jak prawne, za względu na obowiązujące w kraju naszym prawodawstwo, niezbędnie oryginalnego wymagać będą obrobienia.

Zamieszczony drugostronnie spis przedmiotów z nauk prawno-administracyjnych, filozoficzno-filologicznych i przyrodzonych wskazuje, w jakich przed innemi kierunkach rozwijać się ma to nowe nasze wydawnictwo. Dzieła obcych pisarzy, do przekładów takowych przeznaczone, po ścisłém przyłożeniu ich do skali wymienionych powyżéj warunków, już wprawdzie przez ludzi specjalnych zostały w części wybrane,—dobre wszakże wskazówki i rady z chętną przyjęte będą wdzięcznością i o udzielenie takowych, bądź to drogą prassy perjodycznéj, bądź listowną, życzących sobie przyjąć udział w tém pożyteczném przedsięwzięciu, jak najusilniéj upraszam.

Przystępuję do ostatniego i najgłówniejszego celu niniejszéj odezwy, w nadziei atoli, że powyższe wyłuszczenie zamiar mój dostatecznie uwydatniło, streszczam go tu w kilku wyrazach. Uczeni polscy, zajmujący się po szczególe którąkolwiek w przytoczonym zakresie dyscypliną naukową, a którzy raczą przyjąć na siebie czynne współpracownictwo w téj publikacji, zechcą mnie o tém bezzwłócznie zawiadomić listownie, a to celem bliższego porozumienia się, tak co do przedmiotu powierzyć się im mającego, jako téż co do dzieła, z którego przekład wypadnie uskutecznić, oraz co do czasu, na jaki pracę swoją ukończyć obowiązują się. Nieodbicie bowiem potrzebném jest ile możności *jednoczesne* obrabianie wszystkich razem objętych wspomnionych wykazem przedmiotów, żeby otwarcie nowych zakładów, jeśli to być może, nie o wiele przynajmniéj poprzedziło najodpowiedniejszą postępowi czasu literaturę naukową.

Zbytecznėm mniemam tu zapewnić, że w przedsiębiorstwie w mowie będącém, zysk księgarski na ostatnim chyba dopiéro stoi planie, albo wcale nawet nie może być zamierzonym. Sama natura przedsiębierstwa tego wzkazuje, że na znaczny pokup dzieł tak specjalnych liczyć bynajmniéj nie można, w razie zaś, gdyby jedno lub drugie, w większéj ilości się rozeszło, zysk osiągnięty pochłoniętym być musi przez inne, mniéj znów dla ogółu dostępne lub nęcące. Z tém wszystkiém honorarjum dla piszących naznaczam po złp. 80 do arkusza druku, w formacie zwykłéj ósemki (obejmującéj około 34,000 liter), z tém nadmienieniem, że dwie trzecie téj summy wypłaconemi zostaną zaraz przy złożeniu (w razie żądania choćby częściowém) rękopismu, zaś jedna trzecia, po ukończeniu druku. Zastrzega się tylko; iżby rękopisy były czytelne, a tém bardziéj poprawne, ażeby żadne już przepisywania ani zmiany, przedsiębierstwa na dalsze koszta nie narażały.

W razie okazać się mogącéj potrzeby drugiego wydania jakiegokolwiek należącego do téj publikacji dzieła, autor czy tłómacz, po sprostowaniu możliwych w pierwszéj edycji błędów, oraz po dodaniu potrzebnych, a zgodnych z postępem nauki szczegółów, odpowiednie otrzyma wynagrodzenie.

Kończąc jeszcze nadmieniam, że do współudziału w tém wydawnictwie przypuszczam wszystkich szanownych w kraju naszym księgarzy, którzyby bądź jedno, bądź kilka dzieł w nakład swój przyjąć zechcieli, pod warunkiem jedynie zastosowania się tak do przywiedzionych powyżéj danych, jakotéż do niezbędnéj jednolitości w zewnętrznéj stronie publikacji, jak np. pod względem ceny, formatu, druku i t. p.—Gdy już niektórzy nawet szanowni kolledzy, wiedzeni szczerą dla ogólnego dobra chęcią, przychylne swoje w téj mierze zdanie objawili i do wspomnionego uczęstnictwa z gotowością przystąpili, śmiem przeto w jak najkrótszym czasie od innych także łaskawego a stanowczego wyglądać oświadczenia. Jeżeli ostatnia ta część mójéj odezwy pomyślny osiągnie skutek, mniemam nawet, iż byłoby pożądaném rozpocząć pod sterem kilku może naraz nakładców wydawanie dzieł specjalnych, z przedmiotów spisem nie objętych, a odnoszących się do wydziałów lekarskiego i matematycznego, które niemniéj od tu wymienionych, prędkiego opracowania domagają się, a od wyszczególnienia których na teraz jedynie się dla powodów czysto zewnętrznych wstrzymałem.

BOLESŁAW MAURYCY WOLF.

Dzieła do tłómaczenia lub obrobienia proponowane.

a) *Prawo*.

Encyklopedja prawa wraz z filozofją prawa,— Historja porównawcza prawodawstw,— Prawo rzymskie,— Prawo kanoniczne,— Historja prawa polskiego i innych krajów słowiańszczyzny,—Kodeks cywilny, process cywilny, hipoteka i notariat,— Prawo handlowe,—Prawo karne i process karny,— Prawo publiczne i administracyjne,— Ekonomja polityczna,— Nauka finansów,— Statystyka,— Prawo międzynarodowe.

b) *Filologia*.

Filozofja, logika, metafizyka, antropologja, psychologja, etyka i historja filozofji,— Estetyka, historja sztuk pięknych,—Historja literatury polskiéj,— Historja literatury powszechnéj,— Historja literatury rzymskiéj, — Historja literatury greckiéj,— Historja powszechna,— Historja polska,— Pedagogika i dydaktyka,— Starożytności rzymskie i greckie.

c) *Nauki przyrodzone*.

Astronomja,— Mechanika niebieska, — Fizyka, — Geografja fizyczna,— Chemja organiczna i nieorganiczna, — Mineralogja, — Botanika, — Zoologia,— Anatomia porównawcza,— Fizjologja porównawcza,— Technologja. 3—394

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

Введенные въ Имперіи новые СПИРТОМЕТРЫ системы Траллеса, съ термометрами, приготовляются въ механическомъ заводѣ нижеподписавшагося по постояннымъ цѣнамъ; покупающимъ въ большемъ количествѣ, заводъ уступаетъ соотвѣтственный рабатъ. Цѣна нормальнаго СПИРТОМЕТРА въ кожанномъ футлярѣ съ цилиндромъ на мѣдной ножкѣ—четыре руб. сер.; такой же самый въ меньшемъ форматѣ для контролировки въ корчмахъ и складахъ— 2 руб. Тамъ же приготовляются снаряды для измѣренія, нювеллированія и инструменты физическіе и оптическіе. ЯКОВЪ ПИКЪ, оптикъ столичнаго города Варшавы на Мѣдовой улицѣ подъ N. 497. 1—416.

Zaprowadzone w Cesarstwie nowe ALKOHOLOMETRY do wódek systemu Trallesa z ciepłomierzem wyrabiają się w zakładzie mechanicznym podpisanego, po cenach stałych, biorącym w większéj ilości, zakład odstępuje stosowny rabat. Cena jednego ALKOHOLOMETRU normalnego w skórzanym futerale z cylindrem na mosiężnéj nóżce jest Rsr. cztery; takiż sam mniejszego formatu dla kontrollowania karczem i składników Rsr. 2. Tamże wyrabiają się narzędzia Miernicze, Niwellacyjne, Fizyczne i Optyczne. JAKOB PIK.

Optyk miasta Stołecznego Warszawy, ulica Miodowa N. 497. 1—416

Mamy zaszczyt podać do powszechnéj wiadomości, iż w skutek licznie zawiązanych stosunków, korzystnie pośredniczyć możemy w sprzedaży płodów ziemnych, lasów, majątków,— wskazywać dzierżawców, techników, przemysłowców i t. p.; uskuteczniamy równie zakupna towarów wszelkiego rodzaju tak u nas, jako i za granicą, prowadząc je przez Królewiec, Rygę lub inne miasta portowe do kraju.

Celem ułatwiania stosunków rolniczych, przemysłowych i handlowych z Angją, urządziliśmy kantor w Londynie, którego adress:
CHOTOMSKI, 8 Great College Street, Cambden Town, London N. W.
Królewiec w Pr. dnia 1 lipca 1862 r.
Bracia *Chotomscy, Koronowicz* i Spółka.
1—428

W Petersburgu chcącym mieć niedrogą kwaterę z posługą i stołem, życzę zajechać do domu P. KITTNERA, jadąc z Warszawskiego Woksalu do miasta, za Wozneseńskim mostem na lewo do rogowego domu w drugą bramę u p. Nowhorodzkiego pod N. 27 kwatery, upewniam że tego nie pożałuje. A. S. 1—430

OSOBA w wieku stałym, polka, posiadająca dobrze język francuzki i początki języka niemieckiego, oraz muzykę dostatecznie, mogąca udowodnić zdolności swoje patentem władzy naukowéj, życzyłaby znaleźć miejsce guwernantki przy panienkach od 8 do 10 lat wieku, lub też miejsce towarzyszki do osoby w wieku sędziwym, w Wilnie, w okolicach jego lub w którejkolwiek gubernji w głębi Rossji. Adres udzielić może kantor Redakcji Kurjera lub p. Borretti właściciel fabryki pieców porcelanowych na Łukiszkach.
1—432

W MAJĄTKU LUSZNIEWIE o wiorst 28 od miasta p-go Słonima w gub. Grodzień. jest do zbycia w każdym czasie 300 młodych poprawnych owiec z nabitą wełną i tyleż skopow, wiadomość na miejscu. 1—431

Są do sprzedania meble dębowe roboty Wilijamsa Fanty, a takoż drążki mało używane i nietyczanka. Dowiedzieć się na ulicy S-to Stefańskiéj w domu Półkownikowéj Krauzowéj.
1—425.

W gubernji Mińskiéj powiecie Mińskim, w miasteczku Iwieńcy dnia 10 lipca b. r. będzie przedawać się Apteka Chrzczonowicza. Życzący nabyć raczą zgłosić się na miejscu. 1—424.

W powiecie Kowieńskim w parafji Zejmeńskiéj przedają się owce Merynosy pochodzące z zakładów Pruskich *w Skandau* z których pod wełny około rub. 21, ciągle był płacony, udać się można dla obejrzenia do majątku Pałankiesla obywatela Nieławickiego. 1—393

PIWOWAR z Warszawy opatrzony chlubnemi świadectwami wydoskonalony w robieniu piwa, porteru i piwa Bawarskiego, życzy przyjąć obowiązek na prowincji, lub też browary urządzać. Także w krótkim czasie wydoskonalić człowieka w robieniu piwa poleca się szanownym pp. obywatelom uskutecznić za umiarkowaną cenę.
L. B.
Wiadomość w Redakcji Kurjera. 3—420

Do składu wód

mineralnych naturalnych, kupca EDWARDA FECHTLA nadeszło *wprost ze źródeł*: WILDUNGER Sanerbrunn, KISSINGEN Rakoczy, PYRMOUTER Stalbrunn, MARIENBADER Kreutzbrunn i inne, także SÓL KARLSBADZKA w oryginalnych flaszkach i Sól KREUTZNACHER Mutterlange. 3—421

OGŁOSZENIE.

Niżéj podpisane, od lat dwóch, zaszczycające się zaufaniem Rodziców i Opiekunów kształcącéj się młodzieży, właścicielki zakładu przygotowawczego; w roku bieżącym szkolnym $186^2/_3$ postanowiły przyjmować młodzież nietylko przychodzącą ale i na mieszkanie ze stołem, wraz z odpowiednią nauką.

O czem mamy honor zawiadomić interessowane osoby, polecając się nadal ich łaskawym względom. R. E. GESSLER.

W domu własnym na Policejskim Zaułku naprzeciw Klubu szlacheckiego. 3—423

Przedaje się KOCZ-KARETA Krupego, mało używana, w domu Narbuta na Antokolu.
3—419

Podaje się do publicznéj wiadomości, iż zostały stracone dwa obligi jeden z r. 1852 czerwca 6 na 1,500 a drugi z 1854 kwietnia 24, jeżeliby gdzie takowe okazały się upraszam o zatrzymanie i dostawienie mnie właścicielce, za co otrzyma wynadgrodzenie. Mieszkam w klasztorże pp. Mniszek Zarzecznych.
RÓŻA SZTEJNOWNA. 1—426.

O 5 mil od Wilna, $2^1/_2$ od stacji kolei żelaznéj Bezdan, o wiorstę od Wilji jest do sprzedania, częściami lub w całym obszarze, 18 włok ziemi dobréj z zabudowaniem na 6 osad gospodarskich, z lasem budowlowym i łąkami. Bliższa wiadomość u urzędnika izby skarbowéj Wileńskiéj, Franciszka Jachimowicza, lub też na miejscu u Kulwińskiego w Wojdaciszkach w parafji Bystrzyckiéj. 2—412

W KANTORZE REDAKCJI

Kurjera Wileńskiego

SPRZEDAJĄ SIĘ NASTĘPUJĄCE DZIEŁA:

	R.	K.
ROZBITEK Powieść *Zygmunta Kaczkowskiego* we 3 tomach. Cena rs. 4, z przesyłką	4	60
RAMOTY STARAGO DETIUKA o WOŁYNIU zebrał *Antoni Andrzejowski.* Cztery Tomy	2	—
ZŁOTE KAJDANY. Tragikomedja w 5ciu aktach przez *Józefa Korzeniowskiego.*	„	75
PAMIĘTNIKI MUCHY wydane przez *Marję Brzezinę* (Zbigniewa)	1	—
O KSZTAŁCENIU DUSZY. Psychologja i filozofja dla kobiét. Wyjątek z dzieł *Aimé-Martin.* Przekład *Marji B.*	„	60
PROJEKT DO PRAWA o Towarzystwach Kredytowych ziemskich i Bankach ziemskich	1	—
SZTUKA U SŁOWIAN szczególnie w Polsce i Litwie przedchrześcijańskiéj, przez *I. J. Kraszewskiego.* Cena	2	—
O TRYPTYKU z wystawy archeologicznéj Krakowskiéj i kilka z tego powodu uwag nad architekturą i rzeźbą gotyckiego stylu. Napisał *Józef Kremer.*	„	50
PRZEZNACZENIE czyli badacz nauk przyrodzonych i SZKICE OBYCZAJOWE przez *L. hr. Potockiego.*	„	50
GAWĘD i RYMÓW ULOTNYCH Wł. *Syrokomli* poczet 6.	„	50
SIWY WŁOS i PUSTELNIA. Dwie komedje *Oktawa Feuillet.*	„	30
SKARBIEC Diplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, książęcych; uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów, posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi litewskiéj i ościennych im krajów. Zebrał i w treści opisał *Ignacy Daniłowicz.* (Nakład Jana Sidorowicza). Cena za dwa tomy in 4.	6	—
OPISANIE hidrograficzno - statystyczne Dźwiny zachodniéj, oraz ryb w niéj żyjących, przez *Adama hr. Platera,* z mapą	„	50
PISMO ZBIOROWE WILEŃSKIE (na rok 1859) składające się z artykułów: Deotymy, Sowińskiego, Syrokomli, Wojcickiego, ks. biskupa Krasińskiego, ś. p. Jaroszewicza, Bartoszewicza, S. Jundziła, J. Przyborowskiego, A. Tyszyńskiego i innych. Wydał *Jan ze Śliwina.* Dwa tomy w jednym. Cena zniżona rs. 2. Dla Prenumeratorów Kurjera	1	50
PISMO ZBIOROWE WILEŃSKIE (na rok 1862) składające się z artykułów: Syrokomli, Sowińskiego, Stanisławskiego, Bartoszewicza, Wojcickiego, Majera, Chodźki, K. Tyszyńskiego i innych, str. 412.	2	—
GAWĘDY księdza proboszcza pod lipami dla czytelników czytelni Niedzielnéj ogłosił *Jan Kanty Gregorowicz*	„	30
TARAS SZEWCZENKO. Studjum *Leonarda Sowińskiego,* z dołączeniem przekładu Hajdamaków	1	—
WIADOMOŚĆ HISTORYCZNA o zamkach, horodyszczach i okopaliskach starożytnych na Litwie i Rusi litewskiéj, przez Konstantego *hr. Tyszkiewicza.*	„	30
ŻYWOTY BISKUPÓW WILEŃSKICH przez ks. *Przyałgowskiego,* 3 tomy w jednym	2	—
WYBOR DZIEŁ KALDERONA tom I— Kochankowie nieba, przez *Balińskiego.*	„	75
JADWIGA i JAGJEŁŁO *Szajnochy.* 4 tomy	6	—
PRAKTYCZNE gospodarstwo wiejskie do potrzeb i miejscowości rolnictwa na litwie zastosowane, z dodaniem działu o Urządzeniu gospodarstwa bezpańszczyźnianego i stosownym podziale gruntów przez *Tomasza Snarskiego.*	1	20
z przesyłką	1	40
DUCH I DĄŻNOŚĆ WIEKU p. Ksawerego G. *Godebskiego.* (Lwów)	„	82[1]
POEZJE Teofila *Lenartowicza* w 2 częściach	1	50
PIERWORYS PRAWA czyli Encyklopedja prawoznawstwa przez L. *Jakubowskiego* (St. Petersburg.	„	75
POGLĄD na stosunki Polski z Turcją i Tatarami przez *Juljana Bartoszewicza.*	1	10
KWESTJA moralizowania włościan	„	20
O ZAKŁADACH kredytowych w zostawaniu do Rolnictwa p. F. *Zielińskiego.*	„	25
DOBRY PSZCZOLARZ czyli wykład zasad wyrozumowanego postępowania z Pszczołami, (z 60 rycinami w tekście) zalecony przez P. *Prokopowicza,* opracował A. *Mieczyński*	1	35
SKARBCZYK POLSKI. Historja Polska opowiedziana wierszem przez Marję Ilnickę z dodaniem do każdego panowania prozą wiadomości historycznych przez J. B. W. i muzyki do niektórych St. Moniuszki, z 45 wizerunkami królów Polskich i 33 rycinami z ważniejszych wypadków dziejowych	2	50
OBRAZKI Z ŻYCIA Bogobojnych i pobożnych Polaków i Polek ofiarowane młodemu wiekowi przez J. Smigielską (z rycinami)	1	35
ILLUSTROWANY ABECADLNIK Historyczny dla dzieci polskich przez Teofila Nowosielskiego. 1 20 i	„	75
DWIE POWIASTKI moralne dla dobrych dzieci	„	75
DOMOWA GIMNASTYKA dla płci żeńskiéj (z 27 rycinami).	„	60
CHATKA OJCA TOMA 2 t.	1	50
BIBLIOTEKA DOMOWA Jeremi Wiśniowiecki 1 t. Drezno i jego okolice przez Klementynę z Tańskich Hofmanowę t. 2. Do matek polskich, przez autorkę Piérścionków Babuni t. 3. Pamiętnik Oryginała t. 4—5 Święte Niewiasty przez Klementynę z Tańskich Hofmanowę t. 6—7. Można nabywać pojedyńczo tomami;—każdy tom kosztuje	—	60
JAŁMUŻNA I PRZYPOWIEŚĆ o pszenicy. Gawędy z podania ludowego przez Jana Chęcińskiego	—	20
OBRAZKI HISTORYCZNE, z życia świątobliwych, błogosławionych i zasłużonych krajowi cnotą, nauką, odwagą i męztwem, Polaków i Polek pod redakcją Janka z Bielca	—	20
OGRODNICTWO dla użytku Wieśniaków Polskich obejmujące: Zasady zakładania ogrodów owocowych. Rozmnażania, uszlachetnienia, oraz pielęgnowania drzew i krzewów z dołączeniem krótkiéj nauki o uprawie chmielu z kilku drzeworotami w tekście napisał A. Stelmasiewicz	—	30
KSIĄŻECZKI OBRAZKOWE przez Janka z Bielca, prawdziwa historja o pijaku Urbanie. Historja o Mrówiaku, obrazek wiejski w 3 przedziałach, ozdobione 16 drzeworytami.	—	20

ОБЪЯВЛЕНІЕ.

Главный Агентъ, ВЫСОЧАЙШЕ утвержденнаго предпріятія г. Великопольскаго о новой С. Петербургской лотереѣ по Виленской и Кіевской губерніямъ, Мойсей Каабаккъ имѣетъ честь объявить почтеннѣйшей публикѣ, что контора его помѣщается въ г. Вильнѣ насупротивъ Ратуши въ гостинницѣ Познанскаго подъ N. 5 и открыта ежедневно отъ 9 часовъ утра до 2-хъ по полудни и отъ 4 до 8 часовъ вечера, гдѣ можно получать лотерейные билеты, планъ и всѣ подробныя условія этого предпріятія. Желающіе выписывать себѣ лотерейные билеты благоволятъ адресоваться: въ Контору Главнаго Агента С. Петербургскихъ лотерейныхъ билетовъ, М. Каабакка. Іюня 6-го дня 1862 года.

Главный Агентъ МОЙСЕЙ КААБАККЪ.

3—407

OGŁOSZENIE.

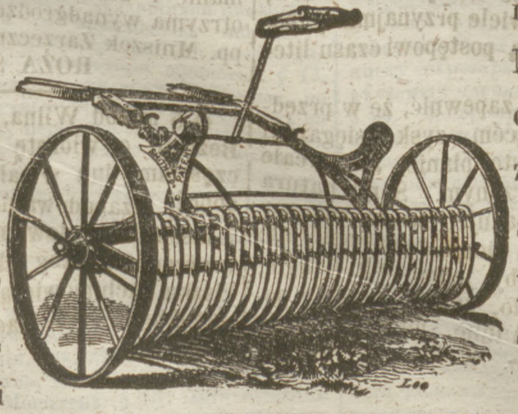
Główny Agent NAJWYŻEJ utwierdzonego przedsięwzięcia p. Wielikopolskiego o nowéj loterji S. Petersburskiéj w gubernjach Wileńskiéj i Kijowskiéj, Mossiej Kaaback, ma honor zawiadomić szanowną publiczność, iż kantor jego znajduje się w M. Wilnie naprzeciw Ratusza w hotelu Poznańskiego pod N. 5, i otwarty jest codzień od godziny 9 zrana do 2 po południu i od 4 do 8 godziny wieczorem, gdzie można otrzymywać bilety loteryjne, plan i wszystkie szczegółowe warunki tego przedsięwzięcia. Życzący wypisywać bilety loteryjne, raczą udawać się do kantoru Głównéj Agentury S. Petersburskich biletów loteryjnych M. Kaaback. Dnia 6-go czerwca 1862 roku.

Główny Agent MOSSIEJ KAABACK.

3—407

Do Składu Maszyn i Narzędzi Rolniczych F. K. HELBINGA,

Nadszedł świeży transport GRABEL KONNYCH, Howarda, SIEWNIKI ręczne bardzo praktyczne, na cenę rsr. 18; również są do nabycia MŁOCARNIE przenośne większe, i

mniejsze, SIECZKARNIE rozmaitéj konstrukcji i t. p.— POWOZY zagraniczne i Warszawskie są za cenę nader przystępną w tymże Składzie do nabycia.

3—418

UWIADOMIENIE.

O WODACH MINERALNYCH NATURALNYCH WYSYŁANYCH PROSTO ZE ŹRODEŁ,

a w nader krótkim czasie nadchodzących drogą żelazną do składu przy aptece **F. Sokołowskiego** *w Warszawie, ulica Senatorska N. 480.*

Równie jak w ubiegłych latach tak i obecnie mam sobie za obowiązek zawiadomić szanowną publiczność gubernij Litewskich, iż expedycję wód mineralnych naturalnych ze wszystkich używanych źródeł *Francji, Belgji, Galicji, Czech, Niemiec,* a z krajowych *Buskiéj, Ciechocińskiéj* i *Soleckiéj,* rozpoczynam od dnia $^6/_{18}$ kwietnia b. r., w którym to czasie pierwszo-wiosennych transportów ze źródeł z pewnością za pośrednictwem dróg żelaznych oczekuję, i odtąd ciągle świeżemi transportami skład mój zaopatrywać będę.

Że tym sposobem sprowadzane wody mineralne zupełną wyższość mają pod względem świeżości od dostawianych morzem lub transportami rzecznemi, to leży w samej naturze rzeczy.

Za zupełną *świeżość* wód, *akuratną* i *pośpieszną przesyłkę* do miejsc wskazanych, utwierdzona od lat tylu opinja tych moich stosunków w Litwie, dostateczną być może rękojmią. Dodać tu winienem, że dołożę usilności, ażeby transporta jak najśpieszniéj miejsc przeznaczenia dochodzić mogły, i dla tego przesyłać będę *koleją żelazną do Grodna* a ztamtąd furmanem do Wilna i innych miejsc, przez co wiele się na kosztach i czasie oszczędzi.

Do każdéj posyłki dołączone będą drukowane instrukcje, dotyczące używania zażądanéj wody mineralnéj i djetetycznego przy témże użyciu zachowania się. Prócz tego dołączony będzie przezemnie oryginalny rachunek jako dowód, iż żądane a przesłane wody mineralne istotnie ze składu mego pochodzą.

Każda szczegółowa butelka lub kamionka, zaraz przy napełnianiu u źródeł opatrzona jest kapslem metalowym z nazwiskiem i datą czerpania rok 1862;— tam zaś gdzie administracje tego nie dopełniają, to pochodzące z tych źródeł wody za przybyciem transportu do Warszawy, opatrzone są bezwłócznie: każda kamionka lub butelka pieczęcią na laku z napisem: *zarząd ober-policmejstra miasta Warszawy,* rok 1862, ostatnia cyfra jako data przybycia.

F. SOKOŁOWSKI aptekarz w Warszawie. 9.

UWIADOMIENIE.

W kantorze **Braci Pasz** (sukcessorowie Gottkiewicza) w Kownie, są zawsze do nabycia narzędzia rolnicze, po cenach najumiarkowańszych, jako to:

MŁOCARNIE: małe, średnie i wielkie.

SIECZKARNIE: z 2-ma, z 3-ma i 4-ma nożami.

PŁUGI: rozmaitych systematów i konstrukcji z słynnych fabryk odlewów żelaznych, UNION GIESSEREI w Królewcu, i C. F. STERNKOPFA w Tylży. Tudzież przyjmują się obstalunki na wszelkie rodzaje narzędzi i sprzętów, z wyż wspomnionych fabryk, jako też z fabryki Hr. HECKERA w Rydze i wykonywają się jak najprzystępniéj i najśpieszniéj.

Wspomniona firma poleca się także z expedycjami i kommissami wszelkiego rodzaju i usiłować będzie, aby szanowna publiczność to samo zaufanie zachowała dla niéj, jakiem był zaszczycany kantor Gottkiewicza.

Rs. 10,000.

można otrzymać na Hipotekę gruntu w Kownie lub jego okolicy.— Bliższą wiadomość w kantorze BRACI PASZ powziąść można.

Kantor w domu Gottkiewicza. 3—406

Продается въ домѣ г. Гликсберга пара молодыхъ Вятскихъ лошадей.

3—422

Para młodych koni Wiatskich do przedania w domu p. Glüksberga. 3—422

Niżéj podpisany po śmierci brata swego Romualda Rzeuskiego, znalazł kopią biletu bankowego na imię tegoż brata mojego na rub. 1,000 za N. 69,698 wydanego, i przypadkiem zatraconego. Z takiego powodu lubo w swoim czasie poczynione zostały potrzebne formalności w banku w celu uzyskania pomienionéj summy, jednak gdy takowe ciągną za sobą przewłokę czasu, przeto ktoby takowy zatracony bilet znalazł, niech raczy mię o tém zawiadomić przez odezwę wręczoną zawiadującemu moim domem w mieście Wilnie przy Mostowéj ulicy pod N. dla przesłanie do miejsca mojego pobytu, a otrzyma za to stosowne wynagrodzenie.

WALENS RZEUSKI. 1—429

Niżéj podpisany po przesłużeniu 18-tu lat w inżenierji kommunikacij lądowych i wodnych—mając zamiar stale osiąść w gubernji Mińskiéj w powiecie Słuckim w majątku Swoboda i poświęcić się prywatnym zajęciom,— a będąc praktycznie i teorytycznie obeznanym ze sposobami osuszania błót, łąk i pol, tak rowami odkrytemi, jak i różnemi rodzajami drenowania, również nawodnianiem, wyrobem torfu i budownictwem, uprasza panów obywateli gubernji Mińskiéj i innych z nią sąsiednich, potrzebujących wykonania w swych majątkach powyżéj wymienionych robót,—czy żądających tylko informacji, czy zrobienia projektów ze szczegółowem wyliczeniem kosztów i materjałów, lub też powierzenia kierunku takowych robót, aby raczyli zgłaszać się do podpisanego—pod wyżéj wymienionym adressem.

ALEKSANDER BRENERT inżynier. 1—415

Lekarz LOEWENSTERN przyjechał do tutejszego miasta i życzy zająć się praktyką. Ma przeto honor zawiadomić o tém szanowną publiczność. Przyjmuje biednych chorych z rana od godziny 8 do $9\frac{1}{2}$ i od 4 do 6 po obiedzie. Mieszka w domu Hryniewskiego na Imbarach N. 44.

Le médecin Loewenstern arrivé ici désirant soccupper de la pratique a l'honneur d'annoncer l'honorable publique. Il reçoit les malades pauvres le matin de 8 jusqu' à $9\frac{1}{2}$ heures et aprés midi de 4—6 heures. Son logement est maison Grynewsky sur l'Imbary N. 44. 3—371

Młoda osoba, rodem Francuzka życzy znaleźć miejsce panny do towarzystwa w jednym z porządnych domów.

Dowiedzieć się można o warunkach, adresując listy: à M-me Heyvaert de Graeve. Chaussée de Mons, dans la maison de Mr Peluche, Peintre à BRUXELLES (Belgique.) 3—388

Podaję do publicznéj wiadomości, że zginęły u mnie wexlowe Blankiety, niektóre za podpisem moim i żony mojéj Antoniny a niektóre za jednym podpisem moim,— jeżeliby gdzie takowe okazały się, upraszam o zatrzymanie i dostawienie do mnie za co otrzyma pewną nagrodę, a w razie jeżeliby kto na takowych blankietach uczynił fałszywe nadpisy, to ani ja, ani żona ani też sukcessorowie moje niebędziemy winni opłacać, jako żadnych długów na funduszu moim niema.

Obywatel miasta Wilna, Dworzanin *Szymon Józefa syn Rodkiewicz.* 3—409

OGŁOSZENIE.

Otrzymawszy na sprzedaż bilety na 3-cią klassy Najwyżéj pozwolonéj loterji Warszawskiéj na dobra SZYMANOW i SEROKI, ciągnienie któréj rozpocznie się 3 przyszłego miesiąca lipca, najuprzejmiéj upraszam osoby, które wzięły u mnie bilety na 1-ą i 2-ą klassę, wykupić takowe koniecznie do 25 b. m. czerwca, mieszkam w domu Straszuńskiéj przy ulicy Niemieckiéj.

SZMUJŁO KULKIN. 3—410

DONIESIENIE LEKARSKIE.

Nie masz jednego lekarstwa któreby w praktyce medycznéj zaprowadziło tak zupełną przemianę jak *Pigułki czyszczące krew i przeczyszczające p. Cauvin.*

Najznakomitsi lekarze używają ich dziś i przepisują swym chorym wspierając się na zasadzie następujących uwag:

1) Pigułki te są czysto z roślin przygotowane.
2) Miłe dla oka i przyjemnego smaku.
3) Bardzo skuteczne i działanie ich nie wystawia na żadne niebezpieczeństwo oczyszczają one ciało ze wszelkich zepsutych humorów.
4) Działają wprost na cyrkulacją krwi w arterjach, przywracają i odnawiają krew zupełnie.
5) Lekarze, którzy rozbiór chemiczny tych pigułek zrobili wprzód nim je swym chorym przepisali jednozgodnie oświadczyli, że *Pigułki czyszczące krew i przeczyszczające* P. *Cauvin* są najlepszém lekarstwem tego rodzaju aż do dziś znanem. Po tak licznych świadectwach któżby mógł wątpić o ich dobrym skutku. Pudełko z 30 pigułek złożone kosztuje dwa franki, z sześćdziesięciu pigułek 3 franki 50 centymów.

Sprzedaje się w Warszawie u p. Mrozowskiego ulica Podwal N. 482; w Krakowie u pana Molendzińskiego; we Lwowie u pana Tomanek; w Samborze u pana Riddel i w Wilnie u pana Chrościckiego i u pana Franzos w Brodach w Galicji. Mogą być także dostarczone za pośrednictwem *Tygodnika Mód* przy ulicy Żabiéj N. 956 w Warszawie po 4 złote za jedno pudełko. 6—162

Одобрено Ценсурою. 21 іюня 1862 г. Вильно.

W Drukarni A. H. Kirkora.